

ONDERWIJSVISITATIE

orthopedagogie

Een onderzoek naar de kwaliteit van de één-cyclus-opleiding
orthopedagogie aan de Vlaamse hogescholen

Vlaamse Hogescholenraad

december 2003

voorwoord

De visitatiecommissie van de opleiding orthopedagogie brengt met dit rapport verslag uit over haar bevindingen, conclusies en aanbevelingen die resulteren uit het onderzoek dat zij in het voorjaar van 2003 heeft verricht naar de kwaliteit van de één-cyclus-opleiding orthopedagogie in Vlaanderen. De opleiding wordt aangeboden door zes hogescholen.

De visitatie en dit rapport passen in de werkzaamheden van de hogescholen en van de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) met betrekking tot de kwaliteitszorg van het hogescholenonderwijs, zoals bepaald in artikel 58bis van het hogescholendecreet van 1994.

Met dit rapport wordt de bredere samenleving geïnformeerd over de wijze waarop de hogeschool en meer bepaald de betrokken opleiding omgaat met de kwaliteit van haar onderwijs. Toch is het rapport in de eerste plaats bedoeld voor de hogeschool die de opleiding aanbiedt. Op basis van de bevindingen van het rapport kan de hogeschool nu en in de nabije toekomst actie nemen om de kwaliteit van het onderwijs in de opleiding te handhaven en verder te verbeteren.

De lezer moet er zich echter terdege bewust van zijn dat het rapport slechts een momentopname biedt van het onderwijs in de opleiding en dat de rapportering van de visitatiecommissie slechts één fase is in het proces van kwaliteitszorg.

De VLHORA dankt allen die meegewerkt hebben aan het welslagen van dit proces van zelfevaluatie en visitatie.

De visitatie was niet mogelijk geweest zonder de inzet van al wie binnen de hogeschool betrokken was bij de voorbereiding en de uitvoering ervan.

Tevens is de VLHORA bijzondere dank verschuldigd aan de voorzitter en de leden van de visitatiecommissie voor de betrokkenheid en deskundige inzet waarmee zij hun opdracht hebben uitgevoerd.

Luc Van de Velde
secretaris-generaal

Roland Vermeesch
voorzitter

inhoudsopgave

---

de visitatie orthopedagogie	4	
1	inleiding..... 4	
2.1	samenstelling	4
2.2	taakomschrijving	5
2.3	werkwijze	5
2.3.1	voorbereiding	5
2.3.2	bezoek aan de instelling.....	5
2.3.3	rapportering.....	6
bevindingen en aanbevelingen	7	
1	de opleiding orthopedagogie in Vlaanderen.....	7
1.1	bespreking van de thema's	8
1.1.1	beschrijving van beleid en kwaliteitszorg van de opleiding	8
1.1.2	concretisering van de kwaliteitszorg in de opleiding	9
1.1.3	personeel	10
1.1.4	materiële en financiële randvoorwaarden	11
1.1.5	onderwijsdoelstellingen.....	12
1.1.6	opbouw en inhoud van het opleidingsprogramma.....	13
1.1.7	afstudeerwerk en werkveldervaring.....	14
1.1.8	internationale dimensie	16
1.1.9	leersituatie – onderwijsvormen – leermiddelen	16
1.1.10	toetsing en evaluatie	17
1.1.11	studie- en studentenbegeleiding	18
1.1.12	studeerbaarheid en studierendement.....	19
1.1.13	afgestudeerden	20
1.1.14	maatschappelijke dienstverlening en onderzoek.....	20
2	terugmeldingsrapporten	21
2.1	EHSAL Europese Hogeschool Brussel	21
2.2	Hogeschool Gent	33
2.3	Karel de Grote-Hogeschool.....	44
2.4	Katholieke Hogeschool Limburg	55
2.5	Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen.....	67
2.6	Plantijnhogeschool.....	78
bijlagen	89	
curriculum vitae van de visitatieleden	89	
thema's van het zelfevaluatie rapport	91	
bezoekschema.....	97	

1 inleiding

In dit rapport brengt de visitatiecommissie verslag uit van haar bevindingen over de onderwijskwaliteit van de opleiding orthopedagogie, die zij in voorjaar van 2003 in opdracht van de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) heeft onderzocht.

De opleiding is een één-cyclus-opleiding die aangeboden wordt door de zes hogescholen: EHSAL Europese Hogeschool Brussel, Hogeschool Gent, Katholieke Hogeschool Limburg, Karel de Grote-Hogeschool, Plantijn-hogeschool van de Provincie Antwerpen, Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen.

Dit initiatief past in de werkzaamheden van de hogescholen en van de VLHORA met betrekking tot de kwaliteitszorg van het hogescholenonderwijs, zoals bepaald in artikel 58bis van het hogescholendecreet van 1994.

2 de visitatiecommissie

2.1 samenstelling

De visitatiecommissie werd samengesteld door de Raad van Beheer van de VLHORA in zijn vergadering van 10 juni 2002.

Gezien het aantal betrokken hogescholen, werden 2 deelcommissies samengesteld. De voorzitter en de secretaris van de commissie bezochten alle betrokken hogescholen.

voorzitter

- Wynand Wijnen

secretaris

- Romain Hulpia

leden deelcommissie 1 (EHSAL Europese Hogeschool Brussel, Plantijn-Hogeschool van de Provincie Antwerpen, Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen)

- Paul Mahieu
- Hugo Pelemans
- Geert Van Hove

leden deelcommissie 2 (Hogeschool Gent, Katholieke Hogeschool Limburg, Karel de Grote-Hogeschool)¹

- Walter Hellinckx,

---

¹ De deelcommissie telde oorspronkelijk 3 commissieleden maar 1 commissielid kon uiteindelijk niet deelnemen aan de bezoeken. Het commissielid werd niet vervangen.

- Dirk Meulyzer

Voor een kort curriculum vitae van de commissieleden, zie bijlage 1.

2.2 taakomschrijving

De visitatiecommissie heeft als taak op basis van het door de hogeschool opgestelde zelfevaluatierapport en door middel van ter plaatse te voeren gesprekken, na te gaan in hoeverre de kwaliteit van de onderwijsprocessen van de opleiding, geconcretiseerd in 15 thema's, beheerst wordt en aanbevelingen te formuleren om te komen tot kwaliteitsverbetering binnen de betrokken opleiding.

Voor de thema's van de zelfevaluatie, zie bijlage 2.

2.3 werkwijze

2.3.1 voorbereiding

De visitatiecommissie werd geïnstalleerd op 20 januari 2003. Tijdens deze vergadering werd de handleiding van het visitatieproces toegelicht.

In de installatievergadering heeft de commissie de bezoekdagen vastgelegd, het bezoekschema opgesteld en de wijze van voorbereiding van het bezoek besproken.

De commissie analyseerde het zelfevaluatierapport en de bijlagen om zich een beeld te vormen van de opleiding en van de kwaliteitszorg in de opleiding.

Individuele bevindingen, commentaar en punten van verdere bevraging werden verzameld door de secretaris en ter beschikking gesteld van alle leden.

2.3.2 bezoek aan de instelling

Tijdens het bezoek heeft de commissie gesprekken gevoerd met alle geledingen die betrokken zijn bij het onderwijs in de opleiding orthopedagogie. De gesprekken zijn een goede aanvulling geweest op het zelfevaluatierapport en werden door de commissie als open ervaren.

Tijdens het bezoek werd in de mogelijkheid tot bijkomende gesprekken voorzien. Deze mogelijkheid kon worden gebruikt zowel op verzoek van personen uit de bezochte instelling als op verzoek van de visitatiecommissie.

Verder heeft de commissie kennis genomen van bijkomende informatie, zoals verslagen, cursussen, voorbeelden van examenvragen, van afstudeerwerken en van stagewerken.

Tevens werd een bezoek gebracht aan de gebouwen en de infrastructuur.

Het bezoek werd afgesloten met een mondelinge rapportering aan de beleidsverantwoordelijken, waarin de commissie haar eerste bevindingen van de visitatie weergaf.

Voor het bezoekschema, zie bijlage 3.

2.3.3 rapportering

Als laatste stap in het visitatieproces legt de commissie haar bevindingen en aanbevelingen vast in een terugmeldingsrapport per bezochte instelling en in een globaal openbaar rapport voor de opleiding in Vlaanderen. Aangezien het een unieke opleiding betreft, heeft de commissie één rapport opgemaakt, dat geldt als terugmeldingsrapport en als openbaar rapport.

Dit rapport werd door de voltallige commissie becommentarieerd en op punt gesteld in december 2003.

De opleiding heeft de gelegenheid gekregen om op dit rapport te reageren. Voor zover de commissie zich kon terugvinden in de opmerkingen van de hogeschool, werden ze verwerkt in het rapport. De commissie heeft de opleiding op de hoogte gebracht van haar beslissing terzake.

bevindingen en aanbevelingen

---

1 de opleiding orthopedagogie in Vlaanderen

woord vooraf

De zes opleidingen orthopedagogie in Vlaanderen doorlopen een gemeenschappelijk innovatieproject, onder impuls van de OOO-groep, de groep van de zes opleidingsverantwoordelijken van de opleidingen orthopedagogie in Vlaanderen. Deze groep werkt zowel aan inhoudelijke vernieuwingen en actualisatie als aan didactisch-vormelijke aspecten.

De inhoudelijke vernieuwingen hebben vooral te maken met de analyse van nieuwe werkvelden voor de gespecialiseerde opvoeder/begeleider, waardoor een meer eenzijdige benadering van de gehandicaptenzorg kan worden vermeden en waardoor ook voldoende aandacht gaat naar de kennismaking met de andere werkvelden en naar de vaardigheidstraining voor de specifieke methodieken in die andere werkvelden.

Tezelfdertijd is er een duidelijke aandacht voor persoonlijkheids- en attitudevorming.

De didactisch-vormelijke vernieuwingen komen het best tot uiting in drie tendensen:

- De opleidingen opteren voor probleem- of themagestueerd onderwijs. Deze aanpak wordt gradueel ingevoerd, wat inhoudt dat een aantal opleidingen eerst experimenteert met PGO of TGO in het derde jaar. Als dit succesvol verloopt, zullen de opleidingen dezelfde methodiek proberen in te voeren in het tweede jaar en pas dan wordt het geïnitieerd in het eerste jaar.
- Daarbij aansluitend wensen de opleidingen de inhoud ook modulair te clusteren.

De opleidingen willen afstappen van het klassieke eindwerk ten voordele van een 'werkveldproject', waarbij de student (eventueel een groep van studenten) werkt aan een praktijkprobleem dat wordt aangereikt door het werkveld. De student tracht voor dit praktijkprobleem een antwoord te formuleren dat wordt onderbouwd door gerichte literatuur. Op deze wijze leveren de werkveldprojecten een bijdrage aan de opdracht van maatschappelijke dienstverlening.

Er mag worden aangenomen dat dit innovatieproces nog 3 à 5 jaar implementatietijd zal vergen.

De welzijns- en onderwijsoverheden zouden akkoord moeten gaan over de benaming van het beroep en de bijbehorende studie. De benaming uit de wet van 29 april 1994 en het KB van 4 augustus 1996 hanteert het begrip 'gespecialiseerd' opvoeder-begeleider, verwijzend naar het werken rond problematische opvoedingssituaties. De opleidingen gebruiken de term 'breed inzetbaar' – schijnbaar in tegenspraak met 'gespecialiseerd' - verwijzend naar het ruime werkdomein. De opleidingsnaam orthopedagogie verwijst naar begeleiding van jongeren, terwijl het werkdomein ook geldt voor volwassenen en bejaarden.

Een term als 'agogisch begeleider' dekt wellicht beter de actuele lading.

1.1 bespreking van de thema's

1.1.1 beschrijving van beleid en kwaliteitszorg van de opleiding

sterke punten

De zes gevisiteerde opleidingen hebben in het verleden duidelijk werk gemaakt van een kwaliteitsbeleid. De opleidingen orthopedagogie kunnen hiervoor rekenen op sterke ondersteuning vanuit een centrale dienst kwaliteit op hogeschoolniveau, en het uitgewerkte kwaliteitsbeleid op opleidingsniveau wordt gedragen door de hogeschoolbesturen. De zelfevaluatierapporten zijn een duidelijke illustratie hiervan.

Ter gelegenheid van de visitaties is er een duidelijke samenwerking tussen de kwaliteitsverantwoordelijke op opleidingsniveau en de centrale kwaliteitsverantwoordelijke.

De hogescholen beschikken over een strategisch plan, met duidelijke eigen accenten, die de bekommernissen vertolken tot op opleidingsniveau. Uiteraard verschillen deze bekommernissen naargelang de hogeschool. Enkele voorbeelden van accenten in de beleidsplannen zijn: promotiebeleid, ruimtelijk allocatiebeleid, betrokkenheid van de studenten, accent op praktijkervaring, cultuur van vernieuwing, accent op competentiebereik en wetenschappelijke onderbouw, doorbreken van de school als leeromgeving, personeelsparticipatie en open communicatie, inspirerend leiderschap, projectmatig creëren, accent op brede basisvorming, attitudes en basiscompetenties, inclusief studentenbeleid (bijvoorbeeld naar dyslexie-studenten), internationalisering, ...

Dit betekent dat er in de zes opleidingen accentverschillen zijn inzake kwaliteitszorg. De visitatiecommissie waardeert deze verschillen omdat hieruit blijkt dat de 6 opleidingen, vertrekkend van de specifieke sterktezwakteanalyse, eigen prioriteiten stellen om hun opleiding te optimaliseren.

verbeterpunten

Over het algemeen is de PDCA-cyclus als systematisch cyclisch proces nog niet ten volle geïmplementeerd. Wel zijn de opleidingen zich bewust van de nood aan cyclische bijsturing en worden initiatieven genomen om de PDCA-cyclus als aanpak te hanteren. Soms is er nog terminologieverwarring (bijvoorbeeld tussen 'missie' en 'opdrachtsverklaring').

Het valt de visitatiecommissie ook op dat de associatievorming nog geen tastbare voordelen heeft opgeleverd op het vlak van het hogeschoolbeleid in het algemeen en het kwaliteitsbeleid in het bijzonder. Ze stelt trouwens ook op hogeschoolniveau weinig kruisbestuiving vast van en naar de opleiding orthopedagogie.

Er is verder weinig sprake van kruisbestuiving onder de zes opleidingen orthopedagogie in Vlaanderen (bijvoorbeeld op het vlak van uitwisselen van didactisch materiaal en cursusteksten, docentenervaringen, wederzijdse bezoeken door studenten, ...).

De commissie vindt het aangewezen dat de opleidingen orthopedagogie in Vlaanderen een campagne zouden opzetten om de eigenheid en de waarde van de opleiding ('endorsed identity') breed te communiceren, zeker in het licht van de te verwachten expansie op de arbeidsmarkt.

De beperkte investering in 'onderzoek' maakt dat hier weinig kwaliteitszorg aan wordt besteed.

Soms bemoeilijken de vele participatiemogelijkheden echte inspraak, medebeheer en besluitvorming. De meeste verbeterpunten zijn echter niet te veralgemenen, maar zijn gebonden aan één opleiding.

Ter illustratie enkele opleidingsspecifieke verbeterpunten:

- onvoldoende uitdrukking in het zelfevaluatierapport van de geplande onderwijsvernieuwingen;
- minder zinvolle samenvoeging van orthopedagogie met bedrijfskunde in één departement;
- risico van identiteitsverlies door samenvoeging van orthopedagogie met sociaal werk, wat soms leidt tot een te beperkte waardering van de ortho-student door de andere geledingen;
- nood aan betere topdown-, respectievelijk bottomup-communicatie;
- onvoldoende onderscheid tussen algemeen beleid en kwaliteitsbeleid;
- een te omvangrijk pakket aan prioritaire verbeterpunten, soms met overdruk op het personeel tot gevolg;
- een te beperkt aantal verbeterpunten;
- één opleiding maakt op te korte tijd te veel fusies mee, met als gevolg een duidelijk verlies aan naambekendheid.

1.1.2 concretisering van de kwaliteitszorg in de opleiding

sterke punten

Alle opleidingen gebruiken voor hun zelfevaluatie een kwaliteitszorgsysteem (PROZA of TRIS), gebaseerd op het EFQM-model. Eén opleiding koppelt dit aan het softwareprogramma VISITATOR. Een opleiding koppelt de kwaliteitszorg aan de ISO-certificatie.

De opleidingen zijn allemaal bereid tot verandering en ze zijn gericht op verbetering.

Uit de uitgevoerde zelfevaluatie en andere bevragingen worden de nodige verbeterpunten afgeleid en in jaarlijkse of meerjarige actieplannen opgenomen en bijgestuurd.

Veel onderwijsvernieuwingen zijn in het verleden reeds op een systematische wijze doorgevoerd.

De opleidingen vertrekken vanuit een 'eigenzinnige' visie op het beroep van orthopedagoog, waarbij de persoonsvorming telkens centraal staat. Wel zijn onderlinge accentverschillen merkbaar: soms ligt het accent sterk op expressie en creativiteit, soms ligt het accent op empathie en sociale vaardigheden.

Lectoren maken heel wat tijd vrij voor overleg en samenwerking, wat leidt tot een inhoudelijk coherent opleidingsconcept.

De opleidingen richten hun opleiding naar een gemeenschappelijk aanvaard beroeps- en opleidingsprofiel.

verbeterpunten

Weinig opleidingen beschikken over een toegankelijk kwaliteitshandboek, dat ook gebruikt wordt voor kwaliteitsborging. De studenten worden over het algemeen weinig actief betrokken bij de implementatie van curriculum- of andere onderwijsvernieuwingen.

De feitelijke uitval in het eerste maar ook in het tweede en derde jaar, in samenhang met de brede instroom, verdient meer aandacht. Het financieringssysteem (per ingeschreven student) geeft hier een tegenstrijdig

signaal. Naast deze uitval zou de brede instroom ook consequenties kunnen hebben op de kwaliteit van de geboden opleiding.

Sommige verbeterpunten zijn beperkt tot één of twee opleidingen. Ter illustratie enkele voorbeelden:

- Sommige kwaliteitsprioriteiten impliceren een spanningsveld tussen de hogeschoolprioriteiten en de opleidingsprioriteiten (bijvoorbeeld spanning tussen promotie op hogeschoolniveau en op opleidingsniveau of spanning over kwaliteit van de infrastructuur tussen het centrale bestuur en de opleiding);
- Weinig gericht doelgroepenbeleid voor studentenwerving (allochtonen);
- Werkdruk bij studenten;
- Werkzaamheden zijn onvoldoende ingepast in de missie/visie van de opleiding, en er is soms een overaanbod aan verbeterdomeinen;
- Niet alle lectoren zijn in staat, onder andere door de werkdruk, om aan de hoge eisen te voldoen op het vlak van inhoudelijke professionalisering op de diverse werkvelden en disciplines;
- Hier en daar worden er nog minder relevante cursusonderdelen aangeboden.

1.1.3 personeel

sterke punten

Het enthousiasme van het overgrote deel van het lectorenkorps ziet de commissie als een bijzonder sterke motor. Lectoren zijn over het algemeen gemakkelijk voor studenten bereikbaar.

Bij de aanwerving stelt de commissie met genoegen vast dat over het algemeen de voorkeur wordt gegeven aan kandidaten met een ervaring in het werkveld. Dit impliceert dat er een verschuiving plaatsvindt ten voordele van deeltijdse lectoren, zodat de opleiding een blijvende input krijgt op het vlak van actualisering en praktijkbetrokkenheid.

In de meeste opleidingen waarderen de lectoren 'algemene vakken' en 'praktijkgerichte vakken' elkaar, wat zich vertaalt in een evenwichtige verhouding tussen theorie en praktijk.

Als een opleiding een inhoudelijk hiaat vaststelt, dan komt ze hieraan tegemoet door gerichte aanwerving (bijvoorbeeld voor het evenwicht tussen bijzondere jeugdbijstand en gehandicaptenzorg).

Sommige opleidingen voorzien voor de lectoren, naast een uitnodigende personeelskamer, in een eigen werkplek.

verbeterpunten

De hogescholen zullen meer aandacht moeten opbrengen voor de te hoge werkdruk voor de lectoren in de opleiding orthopedagogie. Hun enthousiasme moet worden gekoesterd. Het invoeren van nieuwe werkvormen (probleemgestuurd onderwijs, zelfstudie, ...) om het aantal contacturen te reduceren, is zelden een oplossing. Dit kan trouwens een verklaring zijn voor de beperkte aandacht voor studie, maatschappelijke dienstverlening of onderzoek. Lectoren geven terecht prioriteit aan hun onderwijsopdracht. De opleidingen zouden kunnen

nagaan of verdere taakdifferentiatie en meer expliciete rolverdelingen, gebaseerd op haalbare werkopdrachten, de werklast kunnen helpen verlichten. In één geval kan de kleinschaligheid van de opleiding medeoorzaak zijn van de taakoverlast. In andere gevallen kunnen enkele werkcolleges in kleine groepen - mits geschikte locaties - worden vervangen door colleges in grotere groepen.

De relatieve autonomie in de meeste opleidingen kan leiden tot een minder samenhangend beeld (bijvoorbeeld op het vlak van werkvormen en toetsing).

Op één plaats wordt wel echt veel vergaderd, wat misschien tot overlast leidt. In enkele andere gevallen leiden de frequente informele contacten tot onduidelijkheden over de formele regelingen.

Op één plaats is de overdracht van de gevolgde professionaliseringsactiviteiten naar de collega's voor verbetering vatbaar.

Op één plaats interfereert het hogeschoolpersoneelsbeleid sterk met het personeelsbeleid op opleidingsniveau.

1.1.4 materiële en financiële randvoorwaarden

De visitatiecommissie kan geen algemeen geldende uitspraken doen over de kwaliteit van de infrastructuur: vier opleidingen beschikken over een uitstekende infrastructuur, één opleiding is bezig met het realiseren van een nieuwe huisvesting, één opleiding is toch wel zeer bescheiden gehuisvest, hoewel ze veel inspanningen levert om het geheel toch nog werkbaar te houden.

Een nieuwe infrastructuur is echter niet steeds een garantie voor een ideale leeromgeving: visuele contacten met de storende buitenwereld, gehorigheid en problemen met klimaatsbeheersing moeten eerst een oplossing krijgen vooraleer van een stimulerende leeromgeving kan worden gesproken.

Eén opleiding met uitstekende infrastructuur kan onder druk komen te staan indien ze zonder meer een verdergaande samenwerking (ook ruimtelijk) uitwerkt met een andere opleiding.

Alle opleidingen besteden grote aandacht aan het onderhoud van de infrastructuur. In de meeste gebouwen is er aandacht voor de toegankelijkheid voor personen met een handicap, maar dit geldt niet voor alle gebouwen, wat toch zou moeten gezien de aard van de opleiding.

Slechts twee opleidingen beschikken over ruime mogelijkheden om creatieve technieken en expressie ten volle te laten renderen. De andere opleidingen hechten hier duidelijk minder waarde aan.

De mediatheek scoort zeer goed in vier van de zes opleidingen. Eén opleiding moet erover waken dat deze faciliteiten ook na een verhuis bewaard blijven. Eén opleiding maakt te weinig gebruik van een in de stad aanwezige orthopedagogische bibliotheek.

De ICT-voorzieningen scoren goed in drie van de zes opleidingen. Op één plaats volstaat de ICT-voorziening niet. Op één plaats is het informatiebeheer misschien wel overdadig en daardoor minder functioneel.

De opleidingen beheren de financiële middelen als goede huisvaders. Toch is de tijdelijke bevrozing van de financiële middelen geen gunstige voorwaarde om nieuwe onderwijsconcepten zo effectief mogelijk tot ontwikkeling te brengen.

1.1.5 onderwijsdoelstellingen

sterke punten

De opleidingen kiezen voor een onderwijsvisie die basaal geëxpliciteerd wordt in een beroeps- en opleidingsprofiel dat wordt gedragen door het overleg op VLOR-niveau van de Vlaamse opleidingen orthopedagogie.

Studenten worden opgeleid vanuit de gedachte dat een gespecialiseerd opvoeder-begeleider een 'reflective practitioner' is, die breed inzetbaar moet zijn in een zeer dynamisch werkveld, om er een professionele meerwaarde aan toe te voegen.

De opleidingen willen aandacht besteden aan een evenwicht tussen kennis enerzijds en vaardigheden en persoonsgerichte kwaliteiten anderzijds, tussen theorie en praktijk. Dit is geen sinecure in het licht van de kwaliteit van de studenteninstroom (ASO, TSO, BSO).

De opleidingen wensen studenten die kritisch reflecteren op hun beroep, hun vakgebied, maar ook op hun eigen handelen. De lectoren willen model staan voor hun studenten in de professionele relatie van opvoeder-begeleider naar cliënt.

Daarnaast leggen de diverse opleidingen ook eigen accenten, die soms terug te vinden zijn in meer dan één opleiding, maar soms ook uniek zijn:

- Aandacht voor persoons- en professionele vorming aan de hand van didactische hulpmiddelen (werken met attitudesteekkaarten) of eigen opleidingsonderdelen (beroepsethiek);
- Aandacht voor de internationale dimensie;
- Bijzondere aandacht voor expressie en creativiteit;
- Gemeenschappelijke thema's met andere opleidingen uit het maatschappelijke veld;
- Actualiteitsgerichte opleiding;
- Aandacht voor doorstromingskansen naar het middenkader.

verbeterpunten

De aandacht voor managementtechnieken is slechts beperkt aanwezig, wat deze afgestudeerden toch ten dele onderscheidt van de opvoeders-begeleiders.

Volgens het werkveld moet de topic 'kwaliteitszorg in voorzieningen' (nog) uitdrukkelijker aan bod komen.

De opleidingen zijn zich bewust van het risico om de gehandicaptensector té centraal te plaatsen, ten nadele van de bijzondere jeugdbijstand, de geestelijke gezondheidszorg, de bejaardenzorg, onderwijs, gezinsgericht werken, psychiatrie, begeleid wonen, zelfstandig wonen, trajectbegeleiding, ... zeker in het eerste jaar. In het eerste jaar kan dit onder andere door vrijwilligerswerk op te nemen, tijdelijk deel te nemen aan activiteiten, videobeelden, getuigenissen, inleefmomenten, lectuur over doelgroepen, ...

Eén opleiding moet blijvend aandacht besteden aan het evenwicht tussen doelstellingen in de groepsdynamica en doelstellingen in de individuele hulpverlening. Een andere opleiding nadert de smalle grens tussen het bieden van groeikansen en het omgaan met eventuele persoonlijke problemen.

Twee opleidingen moeten het onderling theoretisch orthopedagogisch concept nog verder operationaliseren, met een betere afstemming van de theoretische opleidingsonderdelen als gevolg. Hier moeten ook de verantwoordelijken van de praktijkvakken bij worden betrokken.

Eén hogeschool moet ernaar streven de eigenheid (bijzondere aandacht voor expressie en creativiteit) te behouden onder druk van de hogeschoolomgeving om nauwer samen te werken met andere opleidingen uit het maatschappelijk veld.

1.1.6 opbouw en inhoud van het opleidingsprogramma

sterke punten

Overal wordt gewerkt aan onderwijsvernieuwing, wat een weerslag heeft op de opbouw en inhoud van de opleidingsprogramma's.

De meeste opleidingen schakelen over naar probleemgestuurd onderwijs. Er is een graduele opbouw van theorie naar praktijk met voldoende aandacht voor praktischelementen van in het eerste jaar. De stages passen duidelijk in deze benadering.

Men geeft ook de voorkeur aan competentiegericht leren.

De opleidingen zijn zich bewust van de noodzaak om de studenten te vormen voor de volledige breedte van het ortho-agogisch werkveld.

De ontwikkelingen in de praktijk worden door de lectoren op de voet gevolgd en aan de studenten aangeboden.

Regelmatig wordt het eindwerk vervangen door een 'integratief project', waarbij theorie en praktijk geïntegreerd benaderd worden, meestal gestoeld op een reële behoefte op de stageplaats. De visitatiecommissie vindt echter dat het maken van een eindwerk én een integratief project, wat hier en daar gebeurt, te veel van het goede is.

Voor de meeste opleidingsonderdelen zijn schriftelijke cursusteksten voorhanden, die inhoudelijk hoofdzakelijk variëren tussen goed en zeer goed.

verbeterpunten

De opleidingen moeten duidelijker kiezen in het dilemma van opleiden in een breder wordend werkveld en opleiden tot 'gespecialiseerd' opvoeder-begeleider, dus opleiden tot diepgang. Gezien de breedte van de opleidingsinhouden en de gewenste diepgang, kan men trouwens veronderstellen dat niet alle opleidingen beschikken over de inhoudelijke competenties voor alle werkvelden. Misschien kan een tijdelijke uitwisseling van lectoren voor bepaalde specialisaties een oplossing bieden.

Diverse opleidingen vertrekken gemakkelijk van de vooronderstelling dat competentiegericht leren vanzelf leidt tot transfer. Daarenboven mag probleemgestuurd leren de theoretische basisvorming niet uitsluiten.

In de meeste opleidingen is meer overleg nodig om de opdrachten voor de studenten beter op elkaar af te stemmen.

Op diverse plaatsen wordt nog encyclopedische kennis overgedragen die niet steeds relevant is voor de finaliteit van de opleiding. In enkele gevallen vullen lectoren de curriculumonderdelen nog in vanuit de eigen competenties en interesse. Het moment van vernieuwing, waarin de opleidingen zich thans bevinden, is ideaal om overlappingsen en overtolligheden uit het curriculum te weren. Het beroepsprofiel is hiervoor de ultieme referentie.

Te weinig opleidingen introduceren ICT als didactisch hulpmiddel en als werkinstrument in het ortho-agogisch veld. Te weinig opleidingen werken intentioneel aan inhoud en werkvormen die de studenten moeten voorbereiden op leidinggevende functies in organisaties.

1.1.7 afstudeerwerk en werkveldervaring

DE STAGE

sterke punten

Aan de stages wordt zeer veel aandacht besteed. Ze vormen een zeer belangrijk onderdeel van de opleiding en zijn voor de drie studie jaren evenwichtig uitgebouwd. De stage-ervaringen worden door de drie partijen (student, opleiding en stageplaats) over het algemeen behoorlijk geapprecieerd.

De visitatiecommissie waardeert de inspanningen die geleverd worden om de studenten vanaf het eerste jaar werkveldervaringen aan te bieden. De commissie is er zich van bewust dat dit voor het ortho-agogisch veld zeker geen sinecure is.

De studenten hebben inspraak in de keuze van hun stageplaats en worden tijdens de stage zeer goed opgevolgd en begeleid.

In de begeleiding wordt ook aandacht besteed aan de persoonsvorming.

De opleidingen voorzien vanaf het eerste jaar in praktijkervaringen en andere werkveldcontacten (bezoeken, info-dagen, residentiële kampweek, deelname aan inclusie-projecten, ...).

De stageplaatsen worden vooraf geprospecteerd door de opleiding.

De meeste stages hanteren een 'stageleerplan' of 'stagecontract' voor sturing en evaluatie van de student.

De evaluatie gebeurt niet alleen op de stageplaats, maar ook via supervisie in kleine groepen of individueel tijdens terugkomdagen.

Sommige opleidingen streven hierbij ook internationalisering na.

verbeterpunten

Verscheidene opleidingen slagen er niet in om al hun studenten te laten kennismaken met de andere sectoren naast de gehandicaptenzorg. De opleidingen moeten zich bezinnen over het dilemma van verdieping of verbreding. De commissie meent dat wie afstudeert, toch moet kunnen solliciteren in de diverse actieterreinen van de ortho-agogie.

De meeste opleidingen moeten de internationale dimensie nog meer stimuleren.

In het derde jaar moeten ze ervoor zorgen dat het eindwerk/integratief project tijdens de stage tot een goed einde kan worden gebracht. De voorziene tijdsbesteding wordt best opgenomen in het stagecontract.

Sommige opleidingen zouden de criteria voor aanvaarding als stageplaats beter kunnen communiceren.

Op sommige stageplaatsen moeten de opleidingsverantwoordelijken meer systematisch op bezoek komen. Ze moeten ook overschakelen van 'leerdoelgericht' naar 'competentiegericht' evalueren. Het werkveld meer betrekken bij de procesevaluatie en bij de te hanteren criteria is zeker een meerwaarde.

Het verdient aanbeveling om de stageplaatsen ook als reflectiebron te gebruiken bij de vernieuwingsbewegingen en niet alleen voor de onderdelen stage en eindwerk/integratief project.

Het is wenselijk dat de opleidingen onderling zouden afspreken wanneer welke stageperiodes ingelast worden zodat de stageplaatsen meer evenwichtig gespreid belast worden. Een afspraak met de opleidingen tot opvoeder-begeleider, niveau secundair onderwijs en de opleidingen maatschappelijk werk zou om dezelfde reden best centraal georganiseerd worden.

HET EINDWERK

sterke punten

Het opteren voor een integratief project of werkveldproject (waarbij de probleemstelling geformuleerd wordt vanuit het werkveld) of voor een eindwerk met een reëel probleem als uitgangspunt verdient zeker grote waardering. Het draagt er onder andere toe bij dat de student functioneel omgaat met literatuur en met het opzoeken van de reflectieresultaten in het werkveld. De student wordt hierdoor ook uitgenodigd om deze informatie op een gestructureerde wijze weer te geven.

Het is goed dat deze projecten ook als groepswork aangeboden worden, omdat teamwerk toch een kenmerk is van de functie van ortho-agoog.

verbeterpunten

Aangezien het werken met 'integratieve projecten' nog vrij nieuw is, is een jaarlijkse bijsturing van het systeem noodzakelijk.

De commissie wenst hierbij enkele aanbevelingen te doen:

- De visitatiecommissie vindt dat een eindwerk, gerelateerd aan de praktijk, moet samenvallen met een stagemoment door de student.
- De commissie vindt dat één eindwerk volstaat. Een eindwerk laten uitwerken naast een integratief project is van het goede te veel.
- Bij het werken aan een integratief project moet de vraagsteller garanderen dat er voldoende literatuur en reflectiemateriaal beschikbaar is voor de student.
- Sommige opleidingen kunnen de specifieke competenties voor het voeren van en rapporteren over een onderzoek nog verfijnen.
- Alle eindwerken moeten een direct contact met de cliënten impliceren.

1.1.8 internationale dimensie

sterke punten

De hogescholen beschouwen internationalisering als een prioriteit, zowel in termen van persoonlijke ontwikkeling als professionele verbreding.

Er is op opleidingsniveau een groeiend besef voor de multiculturaliteit van de sector (doelgroepen) en de wenselijkheid van een specifiek doelgroepenbeleid.

Zowat elke opleiding heeft originele werkvormen uitgewerkt om de internationalisering uit te bouwen, zoals:

- het organiseren van een buitenlandse studiereis;
- streven naar een jaarlijkse participatie van 10 % van de studenten;
- origineel talenbeleid voor uitgaande en inkomende studenten met wederzijds leren;
- integratieve week waar Vlaamse en buitenlandse studenten samen les volgen.

verbeterpunten

Internationalisering kan ook uitgebouwd worden tijdens de cursussen door onder andere het gebruik van anderstalige vakliteratuur, maar ook door het bespreken van het ortho-agogisch veld in andere landen.

De commissie pleit ook uitdrukkelijk voor een doelgroepenbeleid vanuit de opleiding naar allochtone (potentiële) studenten.

De participatie van studenten aan Europese uitwisselingsprogramma's moet nog gestimuleerd worden.

Quasi elke opleiding heeft ook specifieke actiepunten voorgesteld, zoals:

- de internationalisering, die nu meer gedragen en uitgevoerd wordt door lectoren, ook laten uitvoeren door studenten;
- zorgen dat de gesprekspartner internationalisering beter communiceert met de studenten;
- lectorenuitwisselingen stimuleren;
- oplossingen bedenken voor studenten met financiële beperkingen.

1.1.9 leersituatie – onderwijsvormen – leermiddelen

sterke punten

Alle opleidingen bevinden zich in een sterk uitgesproken inhoudelijk innovatieproces.

Over het algemeen zijn de studenten tevreden over het aangeboden programma. De meeste oud-studenten en vertegenwoordigers van het werkveld onderschrijven deze mening.

De studenten kunnen bij de lectoren terecht voor hun problemen en verzuchtingen.

Alle opleidingen maken gebruik van originele en gevarieerde werkvormen waaronder praktijkervaringen vanaf het eerste jaar, probleemgestuurd of themageoriënteerd onderwijs, integratief project, internationaliserings-initiatieven, ... Hierbij is een duidelijke tendens merkbaar naar eigen verantwoordelijkheid door de student. Er wordt gewerkt met variabele groepsgroottes.

Over het algemeen scoren de cursussen goed, maar er zijn wel nog opvallende uitzonderingen. Enkele opleidingen bevragen de studenten over de kwaliteit van het leerproces, en deze informatie wordt teruggekoppeld naar de lectoren.

verbeterpunten

De studenten maken regelmatig opmerkingen over te veel opdrachten in te korte tijd. De hoge werklast van de lectoren vraagt extra aandacht, en het vernieuwingstempo ligt erg hoog. De verantwoordelijken op opleidings- en departementaal niveau moeten streven naar een haalbaar innovatieritme.

De lectoren kunnen hun cursussen en opdrachten nog beter op elkaar afstemmen. Sommige cursussen zijn te veel ingevuld vanuit het historisch belang of vanuit de persoonlijke voorkeur van de lectoren en minder vanuit de functionaliteit van het toekomstig werkveld. Sommige cursussen zijn geen voorbeeld voor zelfstudiemateriaal. Theorie en praktijk moeten nog een nieuw evenwicht vinden in de opleiding.

ICT-toepassingen behoren nog niet tot de dagelijkse praktijk in de opleiding orthopedagogie in Vlaanderen.

Eén opleiding werkt in het derde jaar met 'opties', maar de keuze van deze opties gaf de visitatiecommissie weinig houvast.

1.1.10 toetsing en evaluatie

sterke punten

In de meeste opleidingen zijn lectoren en studenten tevreden over de manier waarop toetsing en evaluatie geregeld zijn. Dit geldt ook voor de stages en eindwerken.

Er bestaan ten behoeve van de studenten procedures voor klachten bij toetsing en evaluatie. Overal wordt de decretale invulling van de ombudsfunctie correct nageleefd.

De opleidingen plegen met studenten of studentenvertegenwoordigers overleg over de examenroosters. In de helft van de opleidingen worden studenten bevraagd over de wijze van evalueren.

verbeterpunten

Het invoeren van probleemgestuurd onderwijs en andere onderwijsvernieuwingen vergen eigen evaluatiesystemen, die nog niet op punt staan. In de helft van de gevallen wordt wel reeds geëxperimenteerd met portfolio's.

De uitval in het eerste jaar (soms tot 60 %), naast het probleem van de brede instroom, zou een aantal opleidingen zorgen moeten baren. De opleidingen zullen in de evaluatie toch ook een uitspraak moeten doen over het managementpotentieel van de studenten.

Eén opleiding scoort minder goed bij studenten en externe gesprekspartners omwille van relatief strenge beoordelingen, onterechte compensatiemogelijkheden en een dalend niveau van de studieprestaties.

Een andere opleiding is ook bezorgd over het dalend niveau van de studieprestaties.

1.1.11 studie- en studentenbegeleiding

sterke punten

In de opleidingen bestaat een brede waaier aan initiatieven op het vlak van studie- en studentenbegeleiding: monitoraat, mentoraat, meten van studievaardigheden, ombudsfunctie, nieuwe en gemakkelijkere normen voor overdacht en overzetten van resultaten, proefexamens, systematische feedback na proefexamens en examens, studietijdmetingen, exit-gesprekken, groene docent, studentencoach, studentendecaan, vaststellen van instroomprofielen, studiewijzers, nieuwsbrieven inzake studiebegeleiding, sessies studiepractica voor vakoverschrijdende vaardigheden, lectorencharters waarbij de lectoren zich verbinden tot vakinhoudelijke studiebegeleiding, bijzondere initiatieven voor anderstaligen, studenten uit het BSO, studenten met een beperking, studiefiches met informatie over de cursussen met inbegrip van hun evaluatie, leerstijlinventaris, detectiesysteem aansluitend bij de beroepshoudingen van de opvoeder-begeleider, intervisie, psychosociale begeleiding met desgevallend verwijzing naar gespecialiseerde hulpverlening, ...

Het is dus duidelijk dat de opleidingen orthopedagogie zich bewust zijn van de nood aan studie- en studentenbegeleiding en hier zeer veel energie in stoppen.

De opleidingen hechten veel waarde aan groepsdynamische processen als studiebevorderend element.

Eén opleiding gebruikt een internationaal document voor de analyse van studievaardigheden.

In één opleiding krijgen studenten met een TSO-vooropleiding bijzondere jeugdzorg een apart stageaanbod, wat hen toelaat om 3 weken extra te besteden aan de blokperiode.

Eén opleiding vermeldt uitdrukkelijk dat de studenten zich kunnen uitspreken over de kwaliteit van de studie- en studentenbegeleiding.

verbeterpunten

Elk jaar neemt het aantal studenten toe dat gebruik maakt van studiebegeleiding. Het centrale probleem blijft echter de kwaliteit van de instroom. Door de zeer lage instroomdrempel moeten allerlei initiatieven genomen worden om de slaagkansen van de studenten te vrijwaren, zonder de kwaliteit van de uitstroom te hypothekeren of het probleem door te schuiven naar een hoger jaar.

Soms kunnen groepsdynamische processen ook demotiverend werken: in het eerste jaar varieert de uitval soms sterk, naargelang de groepsindeling van de studenten.

Soms gebeurt de studie- en studentenbegeleiding enkel reactief, bijvoorbeeld na de proefexamens.

De opleidingen maken zelden intentioneel gebruik van de verschillende vormen van verworven kennis en vaardigheden uit het ASO of TSO (sociaal-technische, bijzondere jeugdzorg).

Het blijft toch de vraag of de studie- en studentenbegeleiding de passende studenten bereikt en wat het uiteindelijke rendement is van deze inspanningen.

Sommige vertegenwoordigers van het werkveld opperen de mogelijkheid om recent afgestudeerden te betrekken bij het moment van inschrijven om opvallend verkeerde keuzes te vermijden.

1.1.12 studeerbaarheid en studierendement

sterke punten

In de opleiding orthopedagogie in Vlaanderen wordt de studeerbaarheid en het studierendement afgemeten aan twee waarden: de persoonlijkheidsontwikkeling en de professionele ontwikkeling.

De studeerbaarheid en het studierendement worden gunstig beïnvloed door de lage drempel tussen studenten en lectoren.

De stages en eindwerken dragen in belangrijke mate bij tot het studierendement.

Veel cursussen worden gestandaardiseerd aangeboden, met allerlei standaardinformatie over studiepunten, opdrachten, start- en beoogde competenties, evaluatie, ... wat de studeerbaarheid zeker bevordert.

Eén opleiding gebruikt een attitudesteekkaart om gericht te werken aan de persoonlijkheidsontwikkeling.

Eén opleiding slaat uitdrukkelijk de brug naar levenslang leren.

Sommige lectoren hebben recent een bijscholing gevolgd inzake studierendement.

verbeterpunten

De grote uitval, niet alleen in het eerste jaar (tot 60 %), maar in diverse hogescholen ook in het tweede en derde jaar (nog tot 15 %), baart de visitatiecommissie grote zorgen, te meer omdat voor twee van de zes opleidingen het werkveld meent dat de uitstromers onvoldoende geselecteerd zijn.

De slaagkansen van TSO'ers en BSO'ers zijn beduidend lager dan die van de ASO'ers. Dit is zeker een probleem in de opleidingen die tot 10 % BSO'ers aantrekken.

Eén opleiding geeft opvallend hoge slaagcijfers, en moet zich toch bezinnen over de vraag in welke mate de basiscompetenties bij alle gediplomeerden bereikt zijn.

Diverse cursusteksten voldoen niet aan de eisen van studeerbaarheid, wat de slaagkansen ook hypothekeert.

Het ontstoffen van bepaalde cursussen kan het memoriseerwerk verminderen en dus ook de slaagkansen verhogen. Sommige cursusonderdelen zijn niet direct gerelateerd aan het beroep, wat misschien minder stimulerend werkt om ook deze cursussen grondig te studeren.

De persoonscentrale benadering moet steeds gerelateerd blijven aan de professionele dimensie en mag niet verworden tot een semi-therapeutische relatie.

Er wordt in het studierendement te weinig gerefereerd aan de gespecialiseerde opvoeder-begeleider die klaar is om in een middenkaderfunctie te stappen.

Er is weinig alumniwerking, wat de kansen op impact van de oud-studenten op het curriculum en levenslang leren hypothekeert.

1.1.13 afgestudeerden

sterke punten

De meeste afgestudeerden kijken tevreden terug op hun opleiding. Het was een goede basis voor de start van hun professionele loopbaan.

Drie opleidingen hebben een duidelijke alumniwerking, waarbij de afgestudeerden opgevolgd worden en worden geholpen bij de start en verdere invulling van hun beroepsloopbaan. Ze kunnen blijvend een beroep doen op de infrastructuur en de lectoren.

Eén opleiding heeft een vacaturelijn.

verbeterpunten

De alumni worden te weinig ingeschakeld in de bijsturing van het curriculum of als referentiedeskundige voor studenten (als gastdocent, extern jurylid, in post-hogeschoolvorming).

Post-hogeschoolvorming sluit niet altijd aan bij de noden van de afgestudeerden.

1.1.14 maatschappelijke dienstverlening en onderzoek

sterke punten

In het licht van de meestal beperkte staf, de beperking van de beschikbare tijd en budget is de bijdrage tot maatschappelijke dienstverlening en wetenschappelijk onderzoek veeleer beperkt. Er worden wel zinvolle initiatieven genomen.

verbeterpunten

Misschien moet in eerste instantie gedacht worden aan praktijkrelevant actieonderzoek, direct gerelateerd aan bepaalde cursusonderdelen, wat dus ook inspirerend werkt voor het actualiseren van opleidingsonderdelen.

De initiatieven van maatschappelijke dienstverlening of onderzoek zijn dikwijls persoonsgebonden en minder structureel ingebouwd. Hulp voor het uitschrijven van onderzoeksaanvragen is gewenst op hogeschoolniveau.

2 terugmeldingsrapporten

2.1 EHSAL Europese Hogeschool Brussel

woord vooraf

Allereerst wenst de visitatiecommissie de hogeschool, het departement en de opleiding te danken voor de randvoorwaarden waaronder de commissie heeft kunnen werken:

- de toegezonden informatie was uitgebreid en relevant;
- de faciliteiten ter plekke waren uitstekend;
- de openheid tijdens de gesprekken.

Deze visitatie aan de EHSAL Europese Hogeschool Brussel was weliswaar aangenaam om uit te voeren, maar niet eenvoudig. De toegezonden informatie was uitgebreid, maar tijdens het bezoek werd de visitatiecommissie geconfronteerd met belangrijke bijkomende documenten, die betrekking hebben op de fusie met EHSAL en de vernieuwde visie van de gesprekspartners op de opleiding. De commissie heeft er de voorkeur aan gegeven om verslag te doen van de actuele situatie op het moment van het bezoek. Zo worden de functies van de gesprekspartners niet aangeduid, zoals in het zelfevaluatie-rapport, maar overeenstemmend met hun functies eind april 2003.

2.1.1 beschrijving van de thema's

2.1.1.1 beschrijving van beleid en kwaliteitszorg van de opleiding

De opleiding orthopedagogie is momenteel onderhevig aan diverse transitie's.

Daarbij lijkt de fusie tot de Europese Hogeschool Brussel belangrijke actuele en toekomstige consequenties te hebben voor de verdere uitbouw en ontwikkeling van de opleiding. De visitatiecommissie wenst zich niet te mengen in de beleidskeuzes ter zake, maar neemt wel de vrijheid om vanuit de evaluatie van de opleiding orthopedagogie ter zake enkele ideeën te formuleren.

Zo stelt de visitatiecommissie vooreerst vast dat in het verleden reeds duidelijk werk is gemaakt van een kwaliteitsbeleid. Het zelfevaluatie-rapport dat de hogeschool aan de commissie ter beschikking stelde, is hiervan een duidelijk bewijs. De commissie meent dat de schaalvergroting ter zake ongetwijfeld nog bijkomende meerwaarden zal opleveren.

Tegelijkertijd wenst de commissie de verantwoordelijken er voor te waarschuwen dat de specificiteit van een opleiding zoals orthopedagogie moet worden bewaakt in een hogeschoolbreed kwaliteitszorgbeleid.

De visitatiecommissie wil haar zorg illustreren aan de hand van drie elementen: het promotiebeleid, het ruimtelijk beleid en de betrokkenheid van de studenten.

PROMOTIEBELEID

sterke punten

De keuze van de studenten inzake studie en hogeschool verloopt sterk via een informele weg. Persoonlijke ontmoetingen, mond aan – mond reclame en de confrontatie met specifieke initiatieven van de opleiding blijken in hoge mate de naambekendheid en de aantrekkelijkheid van de opleiding te beïnvloeden. Daarbij blijken de kleinschaligheid en het persoonlijke contact sterke troeven te zijn.

aandachtspunt

De commissie adviseert om bij de beleidsbeslissingen (ondermeer naamswijziging, de eventuele verhuizing naar een andere locatie ...) aandacht te hebben voor het bestaande imago van de opleiding.

verbeterpunten

Anderzijds biedt het professionalisme, dat nu eenmaal samen gaat met schaalvergroting, de kans om de bestaande formele informatie en communicatie – i.c. de brochures - vooral visueel te verbeteren. Het lijkt de commissie overigens te overwegen om met de overige opleidingen orthopedagogie in Vlaanderen een campagne op te zetten om de eigenheid en waarde van de opleiding ('endorsed identity') breed te communiceren, temeer gelet op de te verwachten expansie in de arbeidsmarkt.

RUIMTELIJK ALLOCATIEBELEID

sterk punt

De opleiding wordt sterk geassocieerd met de campus Parnas in Dilbeek. Kenmerken hiervan zijn het landelijk karakter, de uitgebreide sport- en bewegingsaccomodatie en de relatieve 'isolatie' van de buitenwereld. Ook de interferentie met de opleidingen ergotherapie en Lerarenopleiding lichamelijke opvoeding bepaalt mede dit imago (én de identiteit). Deze kenmerken worden door zowel opleidingsverantwoordelijken, studenten en docenten geassocieerd met drie 'unique selling propositions' van de opleiding: kleinschalig, gericht op persoonlijke ontwikkeling middels 'beweging' Hierin onderscheidt de opleiding zich van de andere opleidingen.

aandachtspunt

De commissie beveelt aan om dit profiel maximaal te behouden en te versterken en dus vooral bij beleidsbeslissingen, inzake de toekomstige allocatie van de opleiding, naast economische en onderwijskundige overwegingen, ook deze professionele waarden mee in overweging te nemen.

BETROKKENHEID VAN DE STUDENTEN

sterk punt

Niettegenstaande de opleiding nog vrij jong is, getuigen studenten en abiturienten van een hoge betrokkenheid bij hun 'alma mater'.

aandachtspunten

Het commissie wijst op het belang om de studenten maximaal te betrekken en te informeren over verdere evoluties en beleidskeuzes.

Alhoewel er veel contacten bestaan, lijkt gestructureerd inhoudelijk overleg en overleg inzake de (spreiding van) de werkdruk t.a.v. studenten wenselijk.

2.1.1.2 concretisering van de kwaliteitszorg in de opleiding

sterke punten

Het kwaliteitsbeleid vertrekt, op hogeschoolniveau, vanuit het E.F.Q.M.-model en de ISO-certificatie en gebruikt als zelfevaluatie-instrument PROZA. Via de uitgevoerde zelfevaluatie en andere bevestigingen worden de nodige verbeterpunten afgeleid en omgezet in een actieplan dat jaarlijks wordt geëvalueerd en bijgesteld.

De opleiding maakt hierbij gebruik van het instrumentarium ontwikkeld door de toenmalige Inspectie Hoger Onderwijs.

De opleiding vertrekt vanuit een duidelijk omschreven visie waarbij - naast theoretische reflectie - de vorming van de persoon van de opvoeder centraal staat. Deze persoonsvorming krijgt op een 'eigenzinnige' en waardevolle wijze gestalte via expressie, beweging, en diverse 'crea-activiteiten'.

De opleiding beschikt hiertoe over de vereiste (gespecialiseerde) lokalen en ruimtes en een deskundig en gemotiveerd (beperkt) personeelsteam.

aandachtspunt

Ter gelegenheid van de curriculum-vernieuwing en een meer modulaire en thematische aanpak kunnen inhoudelijke overlappingsen en functionele relevantie van bepaalde cursusonderdelen nog eens herbekeken worden.

2.1.1.3 personeel

De EHSAL-orthopedagogie is een relatief kleine opleiding, met dito omkadering. Dit maakt haar meteen ook kwetsbaar.

sterke punten

De kleinschaligheid maakt een directe relatie lector - student mogelijk. Het biedt kansen tot openheid, 'gedrevenheid', professionele uitwisseling en het ontwikkelen van een gemeenschappelijk denkkader.

De positieve samenwerking tussen lectoren algemene en gespecialiseerde vakken wordt gewaardeerd.

De commissie stelt vast dat de aanwervingpolitiek gericht is op het realiseren van een heterogeen korps (incl. de professionele achtergronden). Per vacante functie worden selectiecriteria opgesteld. Nieuwe collega's worden begeleid.

aandachtspunt

De kleine schaal maakt dat het aantal voltijdse lectoren zeer beperkt is en dat de individuele lectoren overbevraagd worden.

2.1.1.4 materiële en financiële randvoorwaarden

sterke punten

De visitatiecommissie is onder de indruk van de ruimtelijke mogelijkheden waarover de opleiding orthopedagogie kan beschikken. Dit geldt vooral voor de voorzieningen ten behoeve van expressie en beweging, maar ook de overige ruimtelijke voorzieningen zijn bijzonder goed op orde.

De voorzieningen op het gebied van ICT lijken toereikend. Wel moet hierbij worden opgemerkt dat met de inpassing van ICT in het onderwijs nog een lang traject moet worden afgelegd. De nu gerealiseerde mogelijkheden zijn nog beperkt van omvang.

De bibliotheek is goed op orde, ook al is de omvang van het boekenbezit bescheiden. Ook anderstalige literatuur zou een iets grotere plaats in de bibliotheek verdienen.

Het samenwonen met een gedeelte van het secundair onderwijs heeft op een voorbeeldige wijze vorm gekregen. Deze vorm kan model staan voor andere onderwijsinstellingen.

De financiële middelen worden op een gezonde en verstandige manier ingezet om de gekozen prioriteiten te kunnen realiseren.

aandachtspunten

Door de vorming van de Europese Hogeschool Brussel zijn andere ruimtelijke voorzieningen in bespreking gekomen, waarbij een verdergaande samenwerking met Sociaal Werk aan de orde is. Hoewel hierin zonder enige twijfel mogelijkheden zijn gelegen, vreest de visitatiecommissie dat het unieke van opleiding orthopedagogie in Brussel onder druk zou kunnen komen te staan. De commissie adviseert om in deze

bespreking aandacht te hebben voor gelijkwaardige ruimtelijke voorzieningen en voor de eigen identiteit van de opleiding. Zij denkt dat de eigen identiteit wenselijk is om voor de eigen studenten specifieke vervolgprogramma's te kunnen ontwikkelen.

Met het oog op de ingezette onderwijsvernieuwing is het wenselijk dat de onzekerheid over de toekomstige locatie niet te lang duurt.

Meer voorzieningen op het gebied van ICT, kleinere werkruimten en een grotere variatie in werkruimten, zouden naast de inrichting van een informatie- en studielandschap de onderwijsvernieuwing moeten ondersteunen.

2.1.1.5 onderwijsdoelstellingen

sterke punten

De Europese Hogeschool Brussel probeert in zijn onderwijsvisie en onderwijsdoelstellingen zo naadloos mogelijk aan te sluiten bij het beroepsprofiel zoals het door het Overleg van Vlaamse Opleidingen Orthopedagogie is uitgewerkt.

De opleiding heeft daarenboven een aantal bijzondere en specifieke doelstellingen geformuleerd die geïnspireerd worden vanuit een visie, die mensen (zijnde de studenten en eventuele latere cliënten) positief benadert met een grote aandacht en respect voor diversiteit en creativiteit.

Doorheen de opleiding wordt vakoverschrijdend en zelfs opleidingsoverschrijdend gewerkt aan doelstellingen die de persoonlijkheid van de student als toekomstige begeleider centraal stellen.

De opleiding zet actie en activiteiten centraal, zonder dat er voorbij wordt gegaan aan de noodzakelijke reflectie op dit handelen. Dit laatste – reflectie – vormt één van de basisdoelstellingen.

aandachtspunt

Het wordt – zeker in het licht van de fusie-uitwerking, de programmahervormingen en de onderwijsvernieuwingen – een uitdaging voor de hogeschool om in de doelstellingen het evenwicht te bewaren tussen enerzijds datgene wat nu de opleiding doet onderscheiden van andere opleidingen (en dat best bewaard kan worden) én anderzijds de eventuele winstpunten van een samenwerking met andere opleidingen dan deze waar men nu mee samenwerkt.

verbeterpunten

Het is een gegeven dat het evalueren van doelstellingen die nauw samenhangen met persoonsvorming geen sinecure is. Het beter op elkaar afstemmen van evaluatieprocessen en -middelen voor dergelijke doelstellingen wordt door de visitatiecommissie ten zeerste aanbevolen.

De zorg van ex-studenten en studenten, die pleiten voor een concretisering van de huidige doelstellingen naar meerdere werkvelden dan nu het geval is, wordt door de visitatiecommissie gedeeld. De commissie denkt hierbij onder andere aan geestelijke gezondheidszorg, bejaardenzorg, onderwijs.

2.1.1.6 opbouw en inhoud van het opleidingsprogramma

sterke punten

De hogeschool heeft van in het verleden voor een aantal duidelijke inhoudelijke opties gekozen, ondermeer:

- inclusie en diversiteit;
- een creatieve, dynamisch-bewegende benadering van problemen;
- het benadrukken van de sensitiviteit van opvoeders als eerste stap voor een goede respons.

Deze vormen de basis van het opleidingsprogramma. De commissie meent dat daar best het hele verdere vernieuwingstraject inhoudelijk aan opgehangen wordt.

De visitatiecommissie erkent de inspanningen die de Europese Hogeschool al geleverd heeft met het herwerken van het programma van het derde jaar. De trend naar een competentiegerichte opleiding via probleem gestuurd onderwijs tekent zich duidelijk af.

Deze jonge opleiding Orthopedagogie heeft van bij zijn start gekozen voor het samenwerkingsmodel met andere opleidingen. De visitatiecommissie heeft bewondering voor de manier waarop deze samenwerking in het programma gestalte heeft gekregen: een stevige theoretische basis enerzijds en actie en creativiteit anderzijds werden met elkaar verzoend.

aandachtspunten

Het is van belang dat het team de opgestarte vernieuwingen in het derde jaar zo snel mogelijk ook voor de eerstejaars- en tweedejaarsstudenten realiseert.

Het wordt noodzakelijk om de studielast bij het implementeren van het nieuwe programma als permanent aandachtspunt mee te nemen.

De visitatiecommissie adviseert om de (nu al uitgesproken overbelasting) van lectoren die volop in de veranderingsprocessen betrokken zijn, te bewaken.

De Visitatiecommissie vraagt extra-aandacht voor inhouden en werkvormen die studenten voldoende voorbereiden op leidinggevende functies in organisaties.

verbeterpunten

De visitatiecommissie onderschrijft de vraag van studenten om bij vernieuwingsprocessen voldoende ondersteuning en voorbereiding te voorzien, zodat de veranderingen voor de studenten hanteerbaar blijven.

De visitatiecommissie volgt de ex-studenten en studenten in hun stelling dat het vernieuwen van een programma een geschikt moment is om enerzijds overlappingsen tussen de lesinhouden – zoals die nu soms ervaren worden - weg te werken én anderzijds de inhouden te actualiseren en op hun bruikbaarheid te toetsen.

De visitatiecommissie ondersteunt de vraag van de lectoren om meer en gerichte bijscholing en vorming te voorzien als ondersteuning bij de veranderingsprocessen.

De visitatiecommissie meent dat de huidige infrastructuur een zodanige herschikking behoeft zodat meer in kleine groepen en met ICT kan gewerkt worden in functie van een meer probleemgestuurde opleiding.

2.1.1.7 afstudeerwerk en werkveldervaring

STAGE

In het eerste jaar is 1 week stage geprogrammeerd.

In het tweede jaar 7 weken.

In het derde jaar 15 weken.

Dit reflecteert zich ook in de verdeling van de studiepunten.

sterke punten

De hogeschool biedt, vanaf het eerste jaar, de studenten de gelegenheid in contact te komen met het ruime werkveld van de toekomstige opvoeder via de jaarlijkse stages, bezoeken, info-dagen, enzovoort. Deze kennismaking gebeurt zéér ervarings- en projectgericht. Het 'inclusie-project' en de inrichting van een residentiële kampweek gelden hiervan als mooi voorbeeld.

Ook internationalisering wordt duidelijk nagestreefd.

aandachtspunten

De opleiding dient ervoor te zorgen dat de studenten het totale en snel uitbreidende werkveld van de opvoeder als stage-mogelijkheid aangeboden blijven krijgen. Niet enkel de 'bijzondere jeugdzorg' en de 'Vlaams Fonds-instellingen' komen in aanmerking maar ook begeleidingsopdrachten binnen 'psychiatrie' en nieuwe ambulante begeleidingsvormen zoals 'begeleid wonen', 'zelfstandig wonen' en individuele vormen van 'trajectbegeleiding'.

De opleiding dient de (impliciet) gehanteerde criteria voor de aanvaarding van een stageplaats te expliciteren. Ook dient de opleiding de criteria van de stage-evaluatie aan de stageplaatsen te verduidelijken zodat de toegekende quota méér vergelijkbaar en consistent worden tussen de verschillende stageplaatsen en méér in overeenstemming zijn met de inzichten van de hogeschool hieromtrent.

Het bestaan van vastgestelde financiële beperkingen bij studenten tot deelname aan internationale stages proberen zoveel mogelijk te reduceren.

EINDWERK

De module, waartoe het eindwerk behoort, omvat 10 studiepunten, waarvan 5 studiepunten, gereserveerd voor het eindwerk.

sterk punt

Het klassieke individuele eindwerk is vervangen door een 'werkveldproject'. Hoofddoelstelling is de opvoeder, als lid van een team, een opdracht te laten uitvoeren die een leerervaring biedt voor ieder lid van het team maar tevens een praktische ondersteuning geeft aan de vragende organisatie. De presentatie van de eindproducten werkt zeker inspirerend voor al de betrokken partijen.

aandachtspunten

De hogeschool hanteert op dit ogenblik reeds een aantal criteria waaraan de voorgestelde 'werkveldprojecten' dienen te beantwoorden. Het zou aangewezen zijn - zowel voor de hogeschool, haar studenten, als voor de indieners van projecten - deze (impliciet aanwezige) criteria te verduidelijken en aan alle betrokkenen schriftelijk kenbaar te maken.

Voor de aanvaarding van een werkveldproject is het aan te bevelen de indieners van het gekozen project in contact te brengen met de geïnteresseerde studenten, zodat een wederzijdse uitwisseling van informatie, over de mogelijkheden en verwachtingen omtrent het project kan plaats vinden.

De commissie suggereert een méér verfijnd evaluatiesysteem te ontwikkelen zodat zowel de studentengroep als team als de individuele student naar zijn/haar individuele mérites wordt beoordeeld en ingeschat.

2.1.1.8 internationale dimensie

sterk punt

De opleiding heeft een netwerk van internationale contacten uitgebouwd. De commissie stelt vast dat de hogeschool én de opleiding duidelijk opteren voor internationale uitwisseling en samenwerking, wat de commissie ten zeerste waardeert. De studenten erkennen de waarde hiervan zowel in termen van persoonlijke ontwikkeling als professionele verbreding

aandachtspunten

De visitatiecommissie vraagt blijvende aandacht voor het financiële aspect van de internationale samenwerking.

Zij meent ook dat het wenselijk is zich te buigen over een taalbeleid dat de internationalisering kan ondersteunen. Gedacht kan hierbij worden aan een groter gebruik van anderstalige teksten en een breder aanbod van anderstalige vakliteratuur in de bibliotheek.

Het onevenwicht tussen uitgaande (+) en inkomende (-) studenten, dient te worden opgevolgd.

verbeterpunt

De commissie pleit expliciet voor een bewust doelgroepenbeleid t.a.v. allochtonen, zeker binnen een sector waarvan doelgroepgerichtheid specifiek is, en in een multiculturele stad als Brussel. Een hogeschoolbrede zowel als een opleidingsbrede aanpak lijkt in dit perspectief te overwegen.

2.1.1.9 leersituatie – onderwijsvormen – leermiddelen

sterke punten

De studenten zijn over het algemeen bijzonder tevreden over de geboden leersituatie. Lectoren zijn gemakkelijk bereikbaar en op vele punten aanspreekbaar. In de leersituatie wordt een bijzonder nadruk gelegd op expressie en persoonlijkheidsvorming. De commissie ziet dit als een bijzonder sterk punt.

Door invoering van de onderwijsvernieuwendende activiteiten (onder andere probleemgestuurd onderwijs) in het derde jaar komt er meer variatie in de onderwijsvormen. Naar het oordeel van commissie heeft de opleiding hiermee gekozen voor een belangrijke vernieuwing.

De opleiding is over het algemeen goed en degelijk gedocumenteerd en daarmee mag de opleiding zich laten zien.

Met het werkveldproject, het stageproject, de uitbreiding van taken en opdrachten heeft de opleiding gekozen voor enkele originele vernieuwingen.

Door de lectorenbevraging krijgen de lectoren gestructureerde informatie en feedback. Gebleken is dat in veel gevallen ook consequenties worden verbonden aan deze terugkoppeling. Lectoren zijn bereid om hun gepresenteerde inhouden en gebruikte werkvormen, bij te sturen in de richting van de wensen van de studenten.

aandachtspunten

Een aantal cursussen zou verbeterd kunnen worden door een sterkere lay-out, toevoeging van een inhoudsopgave, duidelijker verwijzingen, enz. Enkele gezamenlijke afspraken zouden op dit gebied wellicht dienstig zijn.

Uitbreiding van ICT-toepassingen en nieuwe werkvormen zouden verder nagestreefd kunnen worden, ook al zijn de studenten over het bestaande programma niet ontevreden. Studenten oordelen verschillend over de noodzaak van sommige cursussen, over de wenselijkheid tot specialisatie en over de breedte van de opleiding, ook al leidt dat niet tot negatieve conclusies.

2.1.1.10 toetsing en evaluatie.

sterke punten

Over het algemeen zijn de studenten tevreden over de manier waarop er door de hogeschool wordt getoetst en geëxamineerd. Tevreden zijn ze ook over de inspraak die ze hebben bij het opstellen van het examenrooster.

aandachtspunten

De commissie onderschrijft het voornemen om te streven naar een eenduidige terminologie bij de omschrijving van toetsvormen.

Sommige afgestudeerden zijn van mening dat de opleiding bij de beoordeling wel iets strenger zou mogen zijn. De commissie heeft geen aanwijzingen gevonden die dit oordeel ondersteunen.

2.1.1.11 studie- en studentenbegeleiding

sterke punten

De opleiding heeft, mede dank zij het aanbod van de hogeschool een uitgebreid netwerk van professionele voorzieningen voor studie- en studentenbegeleiding. De opleiding maakt ook gebruik van de faciliteiten van de hogeschool om groepsconflicten tussen studenten aan te pakken.

Studenten worden gemakkelijk bereikt, mede door de kleinschaligheid van de opleiding.

De studieondersteunende activiteiten hebben op de commissie een gedegen indruk gemaakt: studiebegeleiding en ombudsfunctie staan dicht bij de studenten.

Hoewel een eindpunt van de ontwikkeling nog niet is bereikt, oordeelt de commissie positief over de eerste stappen die zijn gemaakt op het gebied van de invoering van een portfolio.

De portfolio is een bundeling van uitgevoerde taken en beoordelingen van gradueel complexer wordende opdrachten.

De opleiding houdt exit-gesprekken.

De opleiding gebruikt een internationaal document voor analyse van de studievaardigheden om studenten te begeleiden in hun gehanteerde studiegewoonten en voor persoonlijke coaching in problematische studiesituaties.

aandachtspunt

Het is wenselijk om na te gaan wat de effecten zijn van het initiatief 'groene docent'.

2.1.1.12 studeerbaarheid en studierendement

sterke punten

De slaagcijfers zijn doorheen de tijd over de drie studie jaren zeer hoog.

De opleiding houdt rekening met de studielastmeting voor het gespreid aanbieden van opdrachten.

Diverse cursusteksten en didactische werkvormen bevorderen de studeerbaarheid.

De opleiding is ervan overtuigd dat de inspanningen voor studie- en studentenbegeleiding resulteren in een hoger slaagcijfer. De studenten zijn hierover trouwens ook tevreden.

Afgestudeerden en vertegenwoordigers van het werkveld zijn uitermate tevreden over de resultaten die de opleiding bij de studenten bereikt.

aandachtspunten

Niettegenstaande de stageplaatsen en het werkveld hun waardering uitspreken over de uitstroomkwaliteit van de afgestudeerden, menen diverse afgestudeerden dat de opleiding toch selectiever mag optreden tijdens de deliberaties.

In het derde studiejaar loopt een eerste generatie initiatieven rond thematisch onderwijs en PGO.(Probleem gestuurd onderwijs). De commissie begrijpt dat hier nog bijstellingen nodig zijn om de studeerbaarheid van deze modules te optimaliseren.

De opleiding zal, ook onder impuls van het modulair werken, zich opnieuw moeten bezinnen over de 'ontstopping' van de diverse componenten in de opleiding.

Misschien moet het studierendement afgemeten worden, niet alleen aan de functie van opvoeder – begeleider, maar ook in functie van de mogelijkheden van de afgestudeerden om op termijn door te groeien naar het middenkader van een organisatie.

2.1.1.13 afgestudeerden

sterke punten

De 'Alumni' worden duidelijk betrokken en uitgenodigd tot blijvend contact met, en deelname aan, zoveel mogelijk activiteiten binnen de hogeschool.

Zij worden tevens opgevolgd en geholpen bij de start en verdere invulling van hun beroepsloopbaan.

aandachtspunten

De hogeschool zou de inbreng van de 'Alumni' kunnen consolideren door onder andere de oprichting van een 'oudstudenten-vereniging' te overwegen.

De hogeschool zou in de toekomst méér beroep kunnen doen op de ervaring en deskundigheid van hun oud-leerlingen door hen in te schakelen als gastdocent, extern jurylid, medespeler in het opstellen en actualiseren van het nieuwe curriculum en de uitwerking van een post-hogeschoolvorming, ...

2.1.1.14 maatschappelijke dienstverlening

sterke punten

De visitatiecommissie ondersteunt de optie van de Europese Hogeschool om zeer nauw met het werkveld (en in de maatschappij) samen te werken en dienstbare projecten uit te werken. We denken hierbij onder andere aan de acties die werden ondernomen in het kader van 'Activiteiten voor Personen met een Handicap'/'Inclusie door Bewegen'. Daarnaast lijken structurele samenwerkingsverbanden met bijvoorbeeld de TAU-groep heel wat kansen in zich te dragen. Dit is een regionale groep van vertegenwoordigers uit instellingen voor personen met een handicap en scholen voor BuO uit het pajottenland.

De visitatiecommissie moedigt de hogeschool aan om datgene wat nu in het programma als sterkhouders wordt geprofileerd, ook projectmatig aan de maatschappij aan te bieden. De commissie denkt aan volgende voorbeelden: inclusief onderwijsprojecten, het gebruiken van creatieve technieken om processen te begeleiden én aan de kennis over de Bewegingspedagogiek van Veronica Sherborne.

verbeterpunten

De commissie meent dat een Posthogeschool Vormingsbeleid noodzakelijk moet uitgewerkt worden. Dit zou in de toekomst voor de afgestudeerden én voor de regio een aantrekkingspool kunnen vormen.

2.1.1.15 onderzoek

sterk punt

De visitatiecommissie waardeert de inspanningen die de hogeschool levert bij het intekenen op onderzoeksprojecten. De hogeschool bewijst hiermee haar intentie om ook op onderzoeksvlak haar competenties ter beschikking te stellen.

verbeterpunt

De commissie moedigt de opleiding en de hogeschool aan om in haar associatie een zodanige positie te zoeken dat een onderzoeksopdracht haalbaar wordt en ook relevantie kan krijgen voor het opleidingsprogramma.

2.2 Hogeschool Gent

woord vooraf

Allereerst wenst de visitatiecommissie de hogeschool, het departement en de opleiding te danken voor de randvoorwaarden waaronder de commissie heeft kunnen werken:

- de toegezonden informatie was relevant;
- de faciliteiten ter plekke waren uitstekend;
- de openheid tijdens de gesprekken;
- de goede zorg voor het verblijf van de commissieleden;
- de prima ontvangst in het multifunctioneel gebouw.

De commissie heeft na het bezoek de volgende algemene indruk:

- het departement en de opleiding bieden een boeiende architectuur van onderwijskundige, beroepsspecifieke en andere plannen;
- de opleiding kan werken met een enthousiast team voor de onderwijs- en ondersteunende opdrachten.

2.2.1 beschrijving van de thema's

2.2.1.1 beschrijving van beleid en kwaliteitszorg van de opleiding

sterke punten

Het beleid op niveau van de opleiding vertrekt van een, samen met de interne partners ontwikkeld, strategisch beleidsplan, dat de krachtlijnen vastlegt voor de komende drie jaar. Dit plan geeft richting aan de inspanningen die op kwaliteitsvlak ondernomen worden. De opleiding weet waar ze naartoe wil.

Er is samenwerking met de centrale kwaliteitscoördinator, zodat de opties over kwaliteit van het hogeschoolbestuur mee zullen opgenomen zijn en het kwaliteitsbeleid van de opleiding zal gedragen zijn door het hogeschoolbestuur.

Het strategisch beleidsplan is vertaald in zes beleidsdoelstellingen, hetgeen al meteen de stap zet naar de eerste concretisering.

De beleidsdoelstellingen geven de werkelijke bekommernissen weer van het opleidingsteam.

Het is duidelijk dat deze opleiding, omwille van de snelle groei die zij heeft gekend, een aantal evoluties ook in versneld tempo moet doormaken, en dit lukt behoorlijk dank zij de grote dynamiek die het gehele team kenmerkt.

Er is de keuze om in de opleiding groot gewicht te leggen op een korps met veel praktijkervaring.

verbeterpunten

Het hogeschoolbeleid en het opleidingsbeleid kunnen zich blijkbaar wel vinden op het vlak van de grote hoofdlijnen. De commissie stelt vast dat bepaalde doelstellingen, zoals de aanpak van de infrastructuur, niet helemaal uitgeklaard zijn tussen de centrale leiding en de opleiding. Wel wordt erkend dat hieraan gewerkt wordt en dat de opleidingsverantwoordelijke sterk achter haar project(en) staat.

De grote dynamiek die onmiskenbaar typerend is, maakt dat er ook een grote werklast is. Voldoende personeelszorg en evenwichtige verdeling van de taken zal voor de komende periode een aandachtspunt blijven om deze dynamiek te behouden en afhakers te voorkomen.

De verschillende gebieden waarop kwaliteitseisen van toepassing zullen zijn, zijn van heel diverse orde. Er is nog een hele weg af te leggen vooraleer deze eisen een vertaling in de praktijk zullen krijgen. De vooropgestelde drie jaar, d.i. drie jaaractieplannen, zijn waarschijnlijk moeilijk haalbaar. Een verdere prioriteitenbepaling dringt zich op.

2.2.1.2 concretisering van de kwaliteitszorg in de opleiding

sterke punten

Er wordt gewerkt met jaaractieplannen, die gebaseerd zijn op een strategisch beleidsplan.

Er is veel aandacht voor bevragingen bij de betrokken partners en interne toetsing. Jaarlijks bepaalt de hogeschool welke segmenten in aanmerking komen voor interne bevraging. Op deze wijze worden bijvoorbeeld alle opleidingen periodiek bevestigd.

Het gebruik van het TRIS-instrument laat toe dat de aandacht gericht wordt op 'alle' aspecten van de organisatie, zodat men zich niet beperkt tot enkel datgene waaraan een nood gevoeld wordt. Iedereen is op een of andere manier betrokken bij de kwaliteitszorg.

Er is een goede samenwerking tussen de kwaliteitscoördinator van de opleiding en de opleidingsverantwoordelijke zodat kwaliteitszorg in de opleiding ook van bovenaf wordt ondersteund.

verbeterpunten

Het blijft wat onduidelijk waarop de prioriteiten van het kwaliteitsbeleid gestoeld zijn. Enerzijds zijn er de strategische doelen en de jaaractieplannen die voortkomen uit een explicitering van de missie van de hogeschool en de visie op kwaliteitsvol onderwijs van de opleiding. Anderzijds vertrekt men van het TRIS-model dat aangeeft waarop kwaliteitszorg in een organisatie moet gericht zijn. Wanneer de commissie naar de 'check' instrumenten kijkt, lijken die wel eens meer te maken te hebben met het model dan met de domeinen die in de strategische planning werden genoemd.

De kwaliteitszorg staat nog in een beginfase. Men is met veel zaken tegelijk bezig: bevragingen, consensusvergadering, verbeterplannen,... Het lijkt nog wat door elkaar te lopen, zonder dat de Plan-Do-

Check-Act-cyclus reeds te herkennen is in meerdere aspecten. Er is volgens de commissie aandacht nodig voor de coherentie en voor de opvolging van de verbeteracties.

Er is nog niet veel gewerkt aan 'borging'. Wat goed functioneert moet, volgens de commissie, beschreven en op een dynamische wijze bijgehouden worden zodat het in de toekomst niet opnieuw moet gezocht worden. De aanleg van het kwaliteitshandboek, waarmee een begin is gemaakt, kan hier goede diensten bewijzen, maar krijgt niet dezelfde prioriteit als de 'C' uit de PDCA-cyclus.

2.2.1.3 personeel

sterke punten

De opleiding geeft bij de aanstelling van nieuwe lectoren de voorkeur aan lectoren met praktijkervaring, wat de commissie waardeert. Dit kan een verschuiving inhouden naar meer deeltijdse lectoren.

Ook de aandacht, die wordt besteed aan het coachen van de nieuwe medewerkers, door functioneringsgesprekken en gerichte navorming, ziet de commissie als een belangrijk positief punt.

Het enthousiasme van het overgrote deel van het lectorenkorps ziet de commissie als een bijzonder sterke motor voor de nieuwe koers sedert de aanstelling van het nieuwe departementshoofd. Naar de mening van de commissie is een koers in de richting van modularisering en sterkere samenhang binnen het studieprogramma alleszins verantwoord.

aandachtspunten

Tegelijkertijd is de commissie van mening dat het aanwezige enthousiasme gekoesterd dient te worden, omdat daarmee aan een belangrijke voorwaarde is voldaan voor het realiseren van onderwijsvernieuwing.

Het op elkaar afstemmen van programmaonderdelen en activiteiten van individuele lectoren zou nog verbeterd kunnen worden. Als gevolg van de relatieve autonomie van individuele medewerk(st)ers - bijvoorbeeld op het punt van werkvormen en toetsing - is er niet altijd sprake van een samenhangend beeld.

Nagegaan zou kunnen worden of een verdergaande taakdifferentiatie en meer expliciete rolverdelingen een bijdrage zouden kunnen leveren aan het verlichten van de werklast, die als zwaar wordt getypeerd. Overigens is men op basis van het enthousiasme vooralsnog bereid de gevraagde inspanningen te leveren.

2.2.1.4 materiële en financiële randvoorwaarden

sterke punten

Over de financiële randvoorwaarden waaronder het werk moet worden gedaan is men niet ontevreden. Veel wensen kunnen op een aanvaardbare manier worden gerealiseerd.

Tot de sterke punten rekent de commissie de goede voorzieningen op het gebied van ICT, waarbij voorrang is gegeven aan voorzieningen voor studenten.

Ook de bibliotheek maakt een goede indruk.

verbeterpunten

Duidelijke verbeteringen zijn mogelijk en ook wenselijk op het punt van de ruimtelijke voorzieningen. Het feit dat het gebouw waarin wordt gewerkt geen eigendom is van de Hogeschool Gent speelt hierbij blijkbaar een rol. De commissie vraagt om de voor de hand liggende verbeteringen – terugdringen van de gehorigheid, verhoging van de functionaliteit van de lokalen, een entree met een receptie, meer variatie in de grootte van de lokalen, verbetering van de werkruimten voor de docenten, meer spreekkamervoorzieningen - op de kortst mogelijke termijn uit te voeren.

Een herinrichting van het beschikbare gebouw met het oog op de in voorbereiding zijnde onderwijsvernieuwing is ook van bijzonder belang voor het welslagen van de onderwijsvernieuwing die feitelijk al in gang is gezet.

2.2.1.5 onderwijsdoelstellingen

sterke punten

De commissie heeft vastgesteld dat de onderwijsdoelstellingen van deze opleiding zeer goed zijn afgestemd op de orthopedagogische praktijk.

Het feit dat recentelijk een aantal personeelsleden werd aangeworven met grote praktijkervaring heeft hiertoe zeker een belangrijke bijdrage geleverd. Opvallend is ook dat er naar gestreefd wordt de studenten te initiëren in de meest actuele tendensen en ontwikkelingen binnen de hulpverlening.

Zeer positief is ook dat er in sterke mate naar gestreefd wordt dat de studenten kritisch kunnen reflecteren op hun vakgebied, hun beroep en hun persoonlijk functioneren.

verbeterpunten

De commissie suggereert om de onderliggende visie op orthopedagogische hulpverlening die in de opleiding gehanteerd wordt en waarvan drie kenmerken zijn opgesomd bij de sterke punten, nog verder te concretiseren en grondiger te overleggen binnen de docentengroep.

Ook moet terdege bewaakt worden dat binnen deze generalistische opleiding de aandacht evenwichtig wordt verdeeld over de grote orthopedagogische domeinen (onder meer de gehandicaptenzorg en de bijzondere jeugdbijstand).

2.2.1.6 opbouw en inhoud van het opleidingsprogramma

sterke punten

De commissie heeft een evenwicht tussen theorie en praktijk in de opleiding vastgesteld. De opbouw van deze opleiding, waarin iets meer theoretisch gestart wordt en geleidelijk aan de praktijk een grotere plaats krijgt, is logisch en verantwoord.

De opleiding heeft tevens ook aandacht voor de verschillende orthopedagogische doelgroepen

De werkvormen worden aangepast aan de aard van het vak. Vooral nieuwe werkvormen zoals TGO (themagecentreerd onderwijs, waarbij de vakken benaderd worden vanuit centrale thema's die herkenbaar zijn in de orthopedagogische praktijk) slaan aan bij de studenten en dragen in belangrijke mate bij tot de praktijkgerichtheid van het onderwijs.

verbeterpunten

De afstemming van de verschillende theoretische cursussen op de eindtermen van de opleiding zou kunnen verbeterd worden. Bij sommige vakken is het belangrijk onderscheid te maken tussen specialistische kennis en kennis die noodzakelijk is als achtergrond voor een gegradueerde in de orthopedagogie.

Ook kan men zich afvragen of het wenselijk is vakgericht te blijven doceren en of het niet beter zou zijn om thema- of casusgericht te werken. Op deze wijze zou de relevantie van de behandelde leerstof voor de betrokken opleiding gegarandeerd worden.

2.2.1.7 afstudeerwerk en werkveldervaring

STAGE

In het tweede jaar voorziet de opleiding 8 weken stage, in het derde jaar 13 weken. In het derde jaar krijgt de stage de helft van de studiepunten.

sterke punten

Aan de stages wordt zeer veel aandacht besteed.

De studenten hebben voldoende inspraak in hun keuze van de stageplaats en worden tijdens de stage goed opgevolgd en begeleid.

Bij de supervisie en de begeleiding van de stages wordt ook aandacht besteed aan persoonsvorming en attitudes. Dit gebeurt onder andere tijdens reflectiedagen en via intervisie. De stage-ervaringen worden algemeen behoorlijk geapprecieerd.

verbeterpunten

Het opstarten van de stages verloopt niet altijd even vlot en niet altijd op een voor de studenten doorzichtige wijze. Wenselijk is dat de studenten reeds van in het eerste jaar vertrouwd worden gemaakt met zoveel mogelijk orthopedagogische doelgroepen, ter voorbereiding van de keuze van hun stageplaats. Dit kan door onder meer de studenten aan te moedigen vrijwilligerswerk op te nemen of deel te nemen aan activiteiten waarbij hun tijdelijke aanwezigheid door de doelgroep als verrijkend wordt ervaren, door videobeelden, getuigenissen tijdens de onderwijsactiviteiten, inleefmomenten, lectuur over de doelgroepen, ...

De commissie suggereert om na te gaan welke nadelen eventueel verbonden zijn aan verscheidene stagebegeleiders vanuit de opleiding per stageplaats (i.f.v. bekendheid met de stageplaats, coherentie van de

verwachtingen naar de betrokken stagiairs toe, aanspreekpunt voor de stageplaats). Zij kreeg hierover tegenstrijdige boodschappen.

De stageperiodes zijn niet afgestemd op de stagetijdstippen van de opleidingen (orthopedagogie en maatschappelijk werk) aan de andere hogescholen, hetgeen een vlotte toegang tot bepaalde stageplaatsen kan bemoeilijken.

EINDWERK

De lectoren beoordelen vooraf de praktijkvraag vanuit het werkveld op haar relevantie voor de vorming van de student en op haar haalbaarheid. De student krijgt een interne en externe begeleiding.

sterk punt

De opleiding ziet het 'eindwerk' in duidelijke relatie met de werkveldervaringen voor de student. Het koppelen van het eindwerk aan een praktijkvraag vanuit de stageplaats, ervaart de commissie als positief. Het draagt er immers toe bij dat de student de literatuur op een functionele wijze moet doorzoeken vanuit een concrete vraag uit de praktijk. Ook wordt de student gedwongen zich te informeren over de verschillende wijzen waarop vanuit de praktijk over deze vraag wordt gereflecteerd en moet hij deze informatie op een gestructureerde wijze weergeven.

De koppeling van het eindwerk aan de stageplaats laat ook een realistische begeleiding en beoordeling toe. Bij deze beoordeling is de praktijkrelevantie het voornaamste criterium, naast de klassieke criteria voor het beoordelen van een wetenschappelijk werk.

verbeterpunt

Wel moet de opleiding bewaken dat er voor de praktijkvragen en -problemen voldoende literatuur (theorie) beschikbaar is.

2.2.1.8 internationale dimensie

sterke punten

De opleiding besteedt veel aandacht aan de internationalisering zowel wat betreft studenten- als docentenuitwisseling. In de loop der jaren werd er een degelijk netwerk van buitenlandse contacten uitgebouwd. Er worden allerlei initiatieven genomen om de studenten te motiveren voor een buitenlandse stage. Vermeldenswaard is het initiatief van de zogenaamde integratieve week waar de Vlaamse studenten samen met een groep buitenlandse studenten de lessen volgen.

Buitenlandse stages in een derde jaar passen zeer goed in het curriculum: de studenten beschikken over de nodige voorkennis en vaardigheden en ook in de eigen opleiding is een lange periode van 13 weken praktijkervaring voorzien.

verbeterpunt

Spijtig is dat ondanks deze belangrijke inspanningen de studentenuitwisseling tot een zeer klein aantal studenten beperkt blijft en ook het onderwijzend personeel nog onvoldoende open staat voor participatie aan internationale uitwisselingen.

Internationale studiereizen worden niet systematisch voor de studentengroep georganiseerd.

2.2.1.9 leersituatie – onderwijsvormen –leermiddelen

sterke punten

Het up-to-date zijn van de aangeboden informatie, de gemakkelijke toegankelijkheid van docenten en lectoren voor de studenten, de aanwezigheid van creatieve vernieuwingen bij individuele leden van het personeel (onder andere Themagericht onderwijs), de opmerkelijk open communicatie onderling, het gezamenlijk werken aan en uitwerken van een nieuwe koers, worden door de visitatiecommissie gezien als even zoveel sterke punten.

Lectoren gebruiken een variatie van werkvormen, waarbij het themagericht onderwijs de studenten zeker moet aanspreken.

De studenten zijn overwegend positief over de opleiding al wordt er wel een enkele opmerking gemaakt over te veel opdrachten in een te korte tijd, over te weinig praktijk in het eerste jaar, over organisatorische haperingen (bijvoorbeeld informatie over geplande of gewijzigde activiteiten, uren en plaatsen) en over verschillende verwachtingen van verschillende lectoren.

Voorlopig zijn dit zeer lovenswaardige initiatieven, die verdienen om hogeschoolbreed kenbaar gemaakt te worden.

aandachts- en verbeterpunten

De studenten kunnen voor de verschillende vakken beschikken over cursusnota's. Maar zowel op formeel als op inhoudelijk vlak kan aan deze cursussen nog heel wat verbeterd worden. De lay-out van de verschillende cursussen is niet eenvormig en lang niet altijd studentvriendelijk. Inhoudelijk worden soms een aantal teksten zonder al te veel onderling verband en met grote verschillen in moeilijkheidsgraad samengebracht. Ook de verschillen in moeilijkheidsgraad tussen de verschillende cursussen zijn opvallend. Aan literatuurlijsten wordt vaak weinig aandacht besteed en het refereren gebeurt niet altijd op een voorbeeldige wijze.

De commissie suggereert om voor het nieuwe programma meer tijd en aandacht te besteden aan onderling overleg om de samenhang binnen het programma te verbeteren en te versterken.

2.2.1.10 toetsing en evaluatie

sterke punten

De visitatiecommissie is positief over de deliberatieprincipes, zoals die momenteel worden gehanteerd. De wijze van toetsen en beoordelen wordt door de studenten over het algemeen gezien als verantwoord en aanvaardbaar.

Positief is ook dat de opleiding zich realiseert dat bij de nieuwe onderwijskoers ook nieuwe vormen van toetsen horen, die overigens nog moeten worden uitgewerkt. Men moet hiervoor toch een periode van 3 à 5 jaar vrijhouden.

verbeterpunten

De commissie adviseert om tijdig te starten met het ontwikkelen van een gemeenschappelijke visie op evaluatie en het uitwerken van adequate toetsinstrumenten in functie van het nieuwe programma, gezien vernieuwingen nog wel eens mislukken omdat men traditioneel blijft toetsen.

De vergaande autonomie van de individuele lector bij het kiezen van werkvormen en toetsvormen leidt naar de mening van de commissie niet altijd tot de beste resultaten. Meer samenwerking en meer afspraken zouden in de nieuwe situatie zeker belangrijke verbeterpunten zijn.

Aparte aandacht verdient het studierendement in het eerste jaar. Een uitval in het eerste jaar van meer dan 50 % is eigenlijk onaanvaardbaar hoog. De commissie hoopt van harte dat het nieuwe onderwijsprogramma op dit punt een verbetering tot gevolg zal hebben.

Wellicht zou ook kunnen worden overwogen om de redenen voor de uitval in het eerste jaar nader in kaart te brengen.

2.2.1.11 studie- en studentenbegeleiding

sterke punten

De opleiding beschikt over een arsenaal aan instrumenten voor studie- en studentenbegeleiding:

- een gericht onthaalbeleid;
- een lector heeft een gedeeltelijke opdracht voor studie- en studentenbegeleiding op opleidingsniveau;
- 6 nieuwsbrieven rond studiebegeleiding, bedoeld voor eerstejaarsstudenten;
- een centrale studiewijzer;
- een 'charter', ondertekend per lector, waarin deze zich verbindt tot vakinhoudelijke studiebegeleiding;
- een uitbreiding van deze initiatieven, naar het tweede en derde studiejaar;
- bijzondere initiatieven voor anderstaligen, studenten uit het BSO, studenten met een beperking, ...

De opleiding is gestart met een communicatie over functie, vorm, evaluatie, ... van de cursussen via de studiefiches.

Naast de studiebegeleiding, zorgt de hogeschool voor psychosociale begeleiding, desnoods met verwijzing. De ombudsfunctie beantwoordt aan de decretale eisen.

De opleiding heeft een gedetailleerd zicht op het instroomprofiel van de studenten.

De verantwoordelijken van het departement en de opleiding beschouwen het als een democratiserende opdracht om ook studenten met een TSO- en zelfs BSO-vooropleiding, een reële instroomkans te bieden. De lectoren zijn hier de eerste aanspreekpunten, naast een uitgebreid arsenaal aan initiatieven voor studie- en studentenbegeleiding.

aandachtspunten

De studie- en studentenbegeleiding verloopt voorlopig enkel reactief: pas nadat een student zich aanmeldt wordt het begeleidingstraject opgestart. Men zou ook vanuit de opleiding, studenten kunnen inviteren om in een begeleidingstraject te stappen (bijvoorbeeld na proefexamens, ...).

2.2.1.12 studeerbaarheid en studierendement

sterke punten

De opleiding hecht veel belang aan groepsdynamische factoren als studiebevorderend element.

De stage draagt in zeer belangrijke mate bij tot het studierendement, omdat studenten de meer theoretische inhouden kunnen plaatsen in de orthoagogische praktijk.

De opleiding hoopt het studierendement te verhogen door de overdrachts- en overzetnorm terug te brengen tot 10 op 20. De opleiding wil hierbij waken over de kwaliteitsnormen voor het slagen.

Lectoren zijn altijd aanspreekbaar en voorzien in systematische feedback na proefexamens en examens.

Enkele lectoren hebben recent een bijscholing gevolgd rond studierendement en willen dit implementeren in de opleiding. Deze interne interdepartementale studiedag omvat 4 thema's:

- slaagkansen en probleemvakken
- slaagkansen en vooropleiding
- gebruiken van instroomgegevens
- onderwijskundige kijk op rendementsgegevens.

aandachts- en verbeterpunten

Niettegenstaande alle inspanningen op het vlak van studiebegeleiding, blijft het slaagpercentage in het eerste studiejaar alarmerend laag (tussen 40 % en 47 %). De opleiding dient zich te bezinnen over maatregelen om de slaagkansen in het eerste jaar te verhogen, zonder het kwaliteitsniveau van de uitstroom te hypothekeren of de selectie door te schuiven naar een hoger studiejaar.

In het eerste jaar blijkt de groepswerking soms een stimulerend, maar ook soms een demotiverend effect te hebben. Sommige studenten beperken zich tot meeliften. De samenstelling van groepen kan qua engagement soms sterk wisselen: de uitval is dan ook sterk variërend van groep tot groep.

Er is nog geen betrouwbare studietijdsmeting gebeurd. Een OP-lid heeft hiervoor dit academiejaar de opdracht gekregen.

Te weinig cursusteksten beantwoorden aan de erkende criteria van studeerbaarheid. Dit lijkt een aandachtspunt dat een hogere prioriteit verdient, dan de actuele departementale prioriteit.

2.2.1.13 afgestudeerden

sterke punten

De afgestudeerden die de commissie gesproken heeft, waren unaniem tevreden over de opleiding die zij gekregen hebben. Zij geven aan bij hun tewerkstelling over heel wat kennis en vaardigheden (attitudes lijken vanzelfsprekend) te beschikken om in zeer diverse werkplekken vrij snel ingewerkt te geraken.

Binnen de opleiding is zeer veel aandacht gegaan naar de kritische reflectie van de studenten op het werk. Dit wordt sterk geapprecieerd, en dit is op zijn minst een belangrijk houdingsaspect.

In het tweede en derde jaar is de praktijk erg belangrijk, en daarvan geven de oud-studenten aan dat zij voldoende aan hun trekken komen. Men vindt de stage heel belangrijk en aangegeven wordt dat de begeleiding vlot verloopt. Het afstudeerwerk wordt door iedereen als een meerwaarde, én voor de student, én voor de stageplaats ervaren.

Samengevat vinden de afgestudeerden de opleiding op zich 'af'. Zij hebben wel een gezonde behoefte voor verdere scholing, maar die hoeft niet persé door de opleiding zelf georganiseerd te worden. Zij vinden ook de weg naar elders.

verbeterpunten

Wie tewerkgesteld wordt in een sector buiten de bijzondere jeugdbijstand of de gehandicaptensector, geeft aan toch wat minder goed voorbereid te zijn. De opleiding moet het nodige doen om studenten op weg te zetten zelfstandig bepaalde opleidingstekorten bij te benen.

In het eerste jaar vraagt men meer praktijk, maar het werkveld vindt dit niet evident. Hier moeten alternatieven gegenereerd worden.

De door de opleiding georganiseerde navorming sluit niet zo breed aan bij de behoeften van (pas) afgestudeerden.

De communicatie rond de stage wordt nogal eens als verwarrend ervaren.

De opleiding beschikt niet over een gesystematiseerde alumniwerking.

2.2.1.14 maatschappelijke dienstverlening

sterke punten

Het departement voorziet centraal 20 % FTE voor de maatschappelijke dienstverlening, verdeeld over twee opleidingen.

Elke nieuwe lector krijgt 5 à 7 % in de opdracht voor maatschappelijke dienstverlening.

Voor deze opleiding zijn voorlopig twee types initiatieven genomen: een vorm van permanente vorming en het leveren van een intervisor voor een externe organisatie. In het laatste geval voert een lector intervisies uit voor een organisatie uit het welzijnsveld.

De intentie is aanwezig om, zoals bij de andere opleiding van het departement, zowel aanbod- als vraaggestuurd te werken.

groeidomeinen

Voorlopig is het aantal initiatieven beperkt. De structuur en know-how zijn evenwel aanwezig, maar blijkbaar zijn de beschikbare financiële middelen op instellingsniveau eerder beperkt.

Diverse lectoren leveren privé diensten aan de sector. Men kan deze initiatieven slechts integreren als de betrokken lector hiervoor ook voldoende return krijgt (bijvoorbeeld via een fonds, beschikbaar voor studiereizen, eigen vorming, ...).

2.2.1.15 onderzoek

sterke punten

De laatste jaren wordt in toenemende mate ook aandacht besteed aan onderzoek.

Positief is ook dat het onderwijzend personeel aangemoedigd wordt, de ruimte en de ondersteuning krijgt om onderzoeksinitiatieven te nemen.

verbeterpunten

Dit onderzoek moet intern methodologische ondersteuning krijgen. Er dient een onderzoeksnetwerk met andere partners (hogescholen en universiteiten) uitgebouwd te worden.

De relevantie van het geplande onderzoek voor de opleiding en de studenten mag niet uit het oog verloren worden.

Ook moet vermeden worden dat het onderzoek beperkt blijft tot kleine individuele projecten. Wenselijk is dat gewerkt wordt in onderzoeksteams met duidelijke onderzoekslijnen en in een lang tijdsperspectief.

2.3 Karel de Grote-Hogeschool

woord vooraf

Allereerst wenst de visitatiecommissie de hogeschool, het departement en de opleiding te danken voor de randvoorwaarden waaronder de commissie heeft kunnen werken:

- de toegezonden informatie was relevant;
- de faciliteiten ter plekke waren uitstekend;
- de openheid tijdens de gesprekken;
- de goede zorg voor het verblijf van de commissieleden;
- de prima ontvangst in het multifunctioneel gebouw.

2.3.1 beschrijving van de thema's

2.3.1.1 beschrijving van beleid en kwaliteitszorg van de opleiding

sterke punten

De commissie ervaart dat de opleiding weet waar ze voor staat. Er is een cultuur van bevraging en evaluatie, van vernieuwing en engagement, van teamdynamiek en deskundigheid. Er is een duidelijke visie op de opleiding waarbij beoogd wordt studenten een brede basis te geven, in een evenwichtige mix van theorie en praktijk, met een ruime kijk op het werkveld zonder zich te vernauwen tot één of andere uitgesproken specialisatie. Het strategisch plan geeft duidelijk weer waarop het departement zich zal toespitsen in het komende jaar.

Er is centrale aansturing van de veranderingsprocessen en verbeterprojecten zodat die ook door het hogeschoolbestuur gedragen worden. Innovaties worden wel aangebracht vanuit de opleiding, maar de implementatie wordt bekrachtigd door het hogeschoolbestuur en gesitueerd in het breder perspectief van de basisfilosofie van de hogeschool.

Er wordt zorg gedragen voor een directe en open communicatie onder lectoren en leidinggevenden, hetgeen de kwaliteit van de samenwerking ten goede komt.

De leiding van de hogeschool en van het departement hecht veel belang en sluit zich graag aan, bij de dynamiek die leeft binnen de opleiding en gebruikt deze bronnen van dynamiek bij verandering en verbetering.

In de lijn van een inclusief studentenbeleid wordt voorrang gegeven aan de zorg voor de student, zonder de zorg voor het personeel uit het oog te verliezen.

verbeterpunten

De opleiding zal er zorg moeten voor dragen de eigen identiteit zoveel mogelijk te vrijwaren t.a.v. de opleiding sociaal werk.

Het uitdragen van een breed gedragen missie kan een verbindend element zijn, dat inspanningen op vlak van curriculumontwikkeling en kwaliteit mee richting kan geven en de dynamiek verder kan verstevigen. De literatuur maakt soms een onderscheid tussen 'missie' en 'opdrachtsverklaring'. Dit onderscheid zou ook in de teksten van de Karel de Grote-Hogeschool kunnen gehanteerd worden.

De opleiding zal zich moeten bezinnen over de plaats die zij, naast onderwijs en dienstverlening, aan onderzoek wil geven. Momenteel is de investering hierin zeer beperkt.

De communicatie van en naar het hogeschoolbestuur kan nog beter uitgebouwd om de bestaande dynamiek alle kansen te geven.

Overleg en samenwerking met de Plantijnhogeschool zou in de toekomst overwogen kunnen worden.

2.3.1.2 concretisering van de kwaliteitszorg in de opleiding

sterke punten

Kwaliteitscontrole gebeurt op verschillende niveaus en via verschillende kanalen. De zelfkritische ingesteldheid van de lectoren, de cultuur van veel in vraag stellen en samen naar oplossingen zoeken, staat hiervoor garant.

Binnen de hogeschool is een werkgroep rond kwaliteitszorg. Hiervan maken onder andere de adjuncten academische zaken van elk departement deel uit. Het departementsbestuur volgt het algemeen beleid en het kwaliteitsbeleid op.

De essentiële procedures voor de goede werking van de opleiding zijn uitgewerkt of zijn in uitwerking.

Het Proza-instrument is een eerste maal gebruikt geweest om de inspanningen en uitwerkingen van kwaliteitsaspecten een plaats te geven.

De kwaliteitsplanning die op de laatste pagina's van het zelfevaluatierapport is neergeschreven, getuigt van realisme en is gedragen door het korps.

De commissie heeft kunnen constateren dat studenten geregeld worden ondervraagd over aspecten van het onderwijs.

verbeterpunten

De commissie meent dat de kwaliteitszorg nog meer systematisch kan aangepakt worden. Dit vereist uiteraard een langzame ontwikkeling en de aanpak mag geenszins de bestaande dynamiek doorkruisen. De commissie constateert dat veel onderwerpen voor evaluatie en verbetering naar voor worden geschoven, maar dat de uitwerking of de opvolging niet steeds in hetzelfde tempo evolueren.

De commissie suggereert om in het verlengde van het zelfevaluatierapport, in een haalbaar tempo aan een kwaliteitssysteem en een kwaliteitshandboek te werken. Zo kan de borging en de toegankelijkheid van wat reeds verwezenlijkt is - procedures, afspraken, werkvoorschriften, reglementen allerlei - gevoelig toenemen. Hierbij is het tevens erg van belang de direct betrokkenen van de te ontwikkelen onderwerpen het eigenaarschap volledig te laten opnemen. Het responsabiliseren en gericht toewijzen van verantwoordelijkheden verhoogt de kansen op kwaliteitsvolle uitvoering.

Er dient verder werk gemaakt te worden van het vinden van een gezond evenwicht tussen de thema's kwaliteitszorg die van bovenaf worden opgelegd en de thema's die vanuit het team zelf gegenereerd worden. De commissie krijgt de indruk dat kwaliteit vooral gestuurd wordt op het niveau van de hogeschool en het departement, met minder aandacht voor de dynamiek van onderuit. Een aparte werkgroep 'Kwaliteitszorg' bestaande uit voornamelijk lectoren (en minder stafmedewerkers), kan adviserend optreden t.a.v. het algemeen (kwaliteits)beleid. De commissie opteert voor aparte draagvlakken voor het kwaliteitsbeleid en voor het algemeen beleid. Wanneer het algemeen beleid en het kwaliteitsbeleid bestaat uit grotendeels dezelfde personen, dan bemoeilijkt dit de objectieve beoordeling en beïnvloeding van het algemeen beleid vanuit de principes van kwaliteitsbeleid.

De commissie suggereert om de verschillende werkzaamheden die plaatsvinden om de kwaliteit van de opleiding te verbeteren beter te kaderen binnen de missie/visie van de opleiding.

2.3.1.3 personeel

sterke punten

De commissie heeft vastgesteld dat het lectorenteam gericht is op kwaliteitsvol werken. Er is voldoende overleg, zodat het opleidingsconcept inhoudelijk coherent kan vorm gegeven worden.

De onderlinge contacten van het docerend personeel kunnen als positief en stimulerend worden beschreven.

Over het algemeen is men tevreden over de manier waarop het personeelsbeleid vorm heeft gekregen. Taakbelasting en personeelsinzet zijn over het algemeen goed geregeld en gemaakte afspraken worden duidelijk vastgelegd.

Het onevenwichtigheid in de personeelsbezetting voor de opties gehandicaptenzorg en bijzondere jeugdbijstand is de laatste jaren gecorrigeerd. De aanwervingen gebeuren dan ook op basis van specifieke profieleisen per vacature.

Studenten geven aan dat de lectoren gemakkelijk bereikbaar zijn en dat er sprake is van lage drempels binnen de organisatie.

aandachtspunten

De opleiding moet het evenwicht in de personeelsbezetting voor gehandicaptenzorg enerzijds en bijzondere jeugdbijstand anderzijds blijvend bewaken. Dit evenwicht in personeelsbezetting waarborgt een evenwichtige behandeling in het curriculum van de diverse werkvelden.

De informele contacten van de personeelsleden kunnen goed genoemd worden. Dit kan er echter wel eens toe leiden dat de formele regelingen minder aandacht krijgen, waardoor in dat opzicht wel eens onduidelijkheden kunnen ontstaan.

In de nieuwe huisvestingssituatie moeten nog een aantal nieuwe routines ontstaan. De studenten en lectoren weten nog niet altijd waar de formele en informele ontmoetingsplaatsen zijn en welke momenten best geschikt zijn voor afspraken.

2.3.1.4 materiële en financiële randvoorwaarden

sterke punten

Het departement is onlangs verhuisd naar een nieuw gebouw. Deze nieuwe voorziening beschikt over uitstekende mogelijkheden voor eigentijds en modern onderwijs, wel worden alle mogelijkheden nog niet ten volle worden benut. Gezien de recente ingebruikname is dit overigens alleszins begrijpelijk.

De commissie is bijzonder positief over de werkruimtes met variërende omvang zodat verschillende didactische werkvormen daadwerkelijk kunnen worden ingezet.

Bibliotheek en mediatheek zijn ondergebracht in een functionele ruimte.

De commissie heeft een opleiding gezien in een omgeving die voldoende mogelijkheden biedt, terwijl ook in de financiële randvoorwaarden geen aperte tekortkomingen aangewezen konden worden.

aandachtspunten

De collectie van de bibliotheek is momenteel niet bijzonder ruim. Het is wenselijk dat de komende jaren aandacht wordt besteed aan de uitbreiding ervan. De opleiding heeft wel werk gemaakt van het opstellen van een lijst van representatieve literatuur en het boekenbezit wordt sinds de verhuis naar de nieuwe campus verder uitgebreid.

De commissie onderstreept ook de noodzaak om de mediatheek uit te breiden met een beperkt aantal voor de opleiding direct relevante anderstalige standaardwerken en tijdschriften.

Sommige aspecten van het nieuwe gebouw zullen aandacht behoeven: gehorigheid in sommige opzichten, visuele contacten met de buitenwereld, klimaatbeheersing en onderhoud van het gebouw.

2.3.1.5 onderwijsdoelstellingen

sterke punten

De opleiding vertrekt vanuit een orthopedagogisch concept, dat theoretisch stevig onderbouwd is en tegelijkertijd toch voldoende praktijkcomponenten bevat.

De opleiding wenst studenten op te leiden tot professioneel hooggeschoolde opvoeders-begeleiders die terecht kunnen in de verschillende orthopedagogische werkvelden. Het vermogen tot kritische reflectie op het vakgebied en persoonsvorming van de studenten worden niet uit het oog verloren.

Ondanks de structurele samenwerking met de opleiding sociaal werk, wordt blijvend aandacht besteed aan de eigenheid van de opleiding.

verbeterpunten

De lectoren onderling kunnen het onderliggend theoretisch orthopedagogisch concept nog verder concretiseren en operationaliseren. Meer systematisch overleg hieromtrent met alle betrokkenen is zeker wenselijk. Vooral de lectoren 'specifieke vakken' zouden nauwer betrokken moeten worden.

De omschrijving van de finaliteit van de opleiding gegradueerde in de orthopedagogie als een breed inzetbare gespecialiseerd opvoeder-begeleider komt enigszins tegenstrijdig en ambivalent over en zou best door de Overheid verhelderd worden. Volgens de Wet van 29.4.1994 en KB van 4.8.1996 verwijst 'gespecialiseerd' naar 'het werken rond problematische opvoedingssituaties'. 'Breed inzetbaar' verwijst volgens de opleiding naar de inzetbaarheid van de gediplomeerden 'in het ruime domein van de bijzondere jeugdzorg en gehandicaptenzorg'. De welzijns- en onderwijsoverheden kunnen misschien komen tot een gemeenschappelijke benaming, die aangeeft wat de specifieke opdrachten en vaardigheden zijn van deze ortho-agogische begeleider.

2.3.1.6 opbouw en inhoud van het opleidingsprogramma

sterke punten

Bij de concrete uitwerking van het opleidingsprogramma werd in de mate van het mogelijke rekening gehouden met de wensen en de belangen van de studenten en werd de nodige aandacht voorzien voor remediërende en corrigerende activiteiten.

Het programma voorziet in een graduele opbouw van theorie naar praktijk maar met voldoende aandacht voor praktijkelementen van in het eerste jaar.

Alle studenten worden voldoende in de grote orthopedagogische werkdomeinen geïnitieerd. Vervolgens kiezen zij zelf een specialisatie via de verschillende specialisatievakken, de stages en het integratief project.

De commissie stelt vast dat de stages goed georganiseerd en begeleid worden en goed geïntegreerd zijn binnen de opleiding. De verschillende ontwikkelingen in het praktijkveld worden goed opgevolgd en tot uiting

gebracht in de opleiding. Een positief punt is eveneens dat in het derde jaar de specialisatievakken gegeven worden door lectoren die zelf in deze orthopedagogische praktijk staan.

De commissie apprecieert het gebruik van diverse didactische werkvormen, die gekozen kunnen worden op basis van de aard en inhoud van het vak in kwestie.

Positief is ook dat een aanzet gemaakt is met het collegiaal overleg rond de inhoud van de cursussen.

verbeterpunten

Aan de afstemming van de verschillende vakken op elkaar en het werken vanuit een gemeenschappelijk orthopedagogisch concept kan nog gesleuteld worden. De commissie meent dat sommige lectoren nog teveel op basis van eigen competenties en interesse bepaalde curriculumonderdelen invullen.

Alhoewel de goede theoretische onderbouw van dit programma als belangrijk positief punt werd genoemd, meent de commissie dat er nog steeds overbodige en binnen de voorziene finaliteit soms irrelevante, vaak encyclopedische, kennis wordt overgedragen.

Ook vraagt de commissie zich af of het wenselijk is vakgericht te blijven doceren en het niet beter zou zijn om thema- of casusgericht met een onderwijsteam te werken. Op deze wijze zou de relevantie van de behandelde leerstof voor de betrokken opleiding gegarandeerd worden. Het werken met leergroepen en probleemgestuurd onderwijs ziet de commissie als een belangrijke stap in deze richting.

De commissie meent dat het wenselijk is de studenten meer vertrouwd te maken met de mogelijkheden van informaticatoepassingen i.v.m. hun toekomstig beroepsveld.

De commissie onderkent een aantal voordelen van het vervangen van het klassieke eindwerk door een integratief project. Als verbeterpunt ziet de commissie wel de methodologische begeleiding van deze projecten. Zo stelde de commissie vast dat de probleemstelling regelmatig oppervlakkig en onduidelijk wordt omschreven, dat het evenwicht tussen theorie en praktijk in de verschillende werken erg ongelijk is.

De commissie meent dat het contact met de praktijkontwikkelingen op een nog meer gesystematiseerde wijze zou kunnen georganiseerd worden.

Een ander verbeterpunt betreft het intensifiëren van het voorafgaand overleg tussen de hogeschool en het werkveld i.v.m. het formuleren van de probleemstellingen.

2.3.1.7 afstudeerwerk en werkveldervaring

sterke punten

De studenten krijgen tijdens het eerste jaar reeds enige werkveldervaring zodat zij meteen op gang gezet worden om de motiverende link te leggen tussen theorie en praktijk. De commissie waardeert de bijzondere inspanningen die hiervoor moeten geleverd worden. Een eerstejaarsstage is helemaal geen vanzelfsprekendheid.

Er zijn goede contacten tussen de opleiding en de stageplaatsen. Hoewel de meeste contacten tussen de opleiding en werkveld informeel verlopen, blijkt er een goede kennis van het werkveld in huis te zijn. Dit komt een gedegen stagebegeleiding ten goede.

De commissie stelt vast dat de stagebegeleiding veel zorg besteedt aan de begeleiding van de student bij de keuze van zijn stageplaats. Hoewel de studenten ertoe aangezet worden om zelf hun stageplaats te zoeken en te kiezen, draagt het korps er niettemin zorg voor dat er voldoende kansen op afstemming zijn tussen stageplaats en student.

Het integratief project, ter vervanging van de stage, wordt zowel door studenten als afgestudeerden behoorlijk geapprecieerd, niettegenstaande het project algemeen als een moeilijke en lastige klus wordt ervaren. Alle betrokkenen zijn het erover eens dat het heel wat leerkansen inhoudt.

Men vertrekt hierbij van een concrete onderzoeksvraag vanuit het werkveld, die aansluit bij de beroepsopdracht van de gespecialiseerd opvoeder – begeleider.

verbeterpunten

De commissie meent dat het concept 'integratief project' elk jaar grondig moet geëvalueerd en bijgestuurd worden. Gezien het een vrij nieuwe werkwijze is, vertoont het nog een aantal kinderziekten die de komende jaren zullen geremedieerd moeten worden. Zo kan er onder andere beter nagegaan worden in hoeverre het door het veld ingediende project geschikt is als onderwerp voor groepswork van de laatstejaarsstudenten. Er lijken nogal wat verschillen te zijn in de mate waarin de aangebrachte opdrachten zich lenen tot een uitwerking door studenten. Er kan verder stilgestaan worden bij de loskoppeling van stageplaats en opdrachtgever van het integratief project. De commissie merkt dat bepaalde uitwerkingen daarom wel 'over' cliënten gaan, maar niet in direct contact 'met' cliënten worden uitgevoerd. Een suggestie is dat minstens één van de studenten betrokken bij het integratief project, ook daar zijn stageplaats zou hebben.

Stagebegeleiders uit het werkveld drukken hun bezorgdheid uit over het meer voorkomen van stagiairs met persoonlijke problemen, die een goede aanpassing aan de stageplaats verstoren. De commissie suggereert de opleiding om hier preventief meer zorg aan te besteden.

Tijdens de stageperiodes lijken de stagebeleiders van de opleiding en van de voorziening elkaar maar beperkt te ontmoeten, hetgeen door sommigen als te weinig ondersteunend wordt ervaren. Bij de evaluatie van het concept kan hiermee rekening gehouden worden.

De commissie ondersteunt de verbeteroptie van de opleiding om het werkveld systematischer bij de opleiding te betrekken door meer formele contacten met het werkveld te organiseren, naast de contacten die er zijn in functie van de stagebegeleiding.

2.3.1.8 internationale dimensie

sterke punten

De commissie apprecieert de toenemende aandacht voor de internationale dimensie binnen deze opleiding. De opleiding werkt aan een gefaseerd plan voor de implementatie.

De commissie vindt het organiseren van een buitenlandse studiereis erg zinvol en verrijkend voor studenten en lectoren.

verbeterpunt

De commissie meent dat de participatie van studenten aan Europese uitwisselingsprogramma's meer gestimuleerd moet worden. Hetzelfde geldt trouwens voor de lectorenitwisselingen.

2.3.1.9 leersituatie – onderwijsvormen – leermiddelen

sterke punten

Door de nieuwe huisvesting is de leersituatie voor de studenten aanmerkelijk verbeterd, waardoor er een variatie aan onderwijsvormen voor studenten kan worden gerealiseerd. Met name op het gebied van ICT zijn de mogelijkheden in sterke mate verbeterd. De variatie aan onderwijsvormen zal nog worden uitgebreid wanneer in het volgend academiejaar PGO (probleemgestuurd onderwijs) zal worden ingevoerd en er wordt gewerkt met leergroepen.

De studenten kunnen voor de verschillende vakken beschikken over uitgebreide cursusnota's. De commissie heeft vastgesteld dat het inhoudelijk niveau van de meeste cursussen varieert van voldoende tot zeer goed. Eveneens vond de commissie dat de cursussen over het algemeen voldoende wetenschappelijk zijn onderbouwd.

Studenten en afgestudeerden zijn tevreden over de inhoud van de opleiding.

aandachtspunten

Met betrekking tot de vormgeving van het onderwijs zijn nog niet alle mogelijkheden van de nieuwe huisvesting ten volle benut. Dit is overigens alleszins te begrijpen omdat het gebouw nog maar enkele maanden in gebruik is genomen en vele nieuwe mogelijkheden nog daadwerkelijk moeten worden opgezet en ingevuld.

Het theoretische niveau van de cursussen beoordeelt de commissie positief. Wel heeft de commissie vragen bij de keuze voor de theoretische verdiepingen. De indruk bestaat dat bij sommige vakken de keuze meer wordt bepaald door de historie van een vak dan door de aard van de opleiding.

Ook de actualiteit van de cursussen en de verwijzingen naar de literatuur waren niet altijd overtuigend en eigentijds. Het onderscheid tussen te studeren leerstof en achtergrond documentatie kan in sommige cursussen explicieter aangebracht worden. Een verder verbeterpunt is het encyclopedisch karakter van sommige cursusonderdelen. Het aantal en de kwaliteit van de verwijzingen verschilt erg van cursus tot cursus en soms ontbreken verdere verwijzingen naar de gepaste praktijkgerichte literatuur. De lay-out van verschillende cursussen is niet altijd studentvriendelijk. De commissie stelt eveneens vast dat de moeilijkheidsgraad en de omvang van de cursussen van erg ongelijk niveau is.

Een deel van de cursussen heeft een vernieuwingsrevisie nodig naar de mening van de commissie.

2.3.1.10 toetsing en evaluatie

sterke punten

Lectoren en studenten – zijn tevreden over de manier waarop toetsing en evaluatie zijn geregeld. Problemen of klachten zijn bespreekbaar.

Er is een goed overleg over het examenrooster en ook de wijze van beoordelen is duidelijk beschreven en vastgelegd.

aandachtspunten

De commissie is van mening dat onderwijs en toetsing o,voldoende op elkaar zijn afgestemd. Zij ziet hiervoor een aanwijzing in de geringe belangstelling van studenten voor monitoraten, het benadrukken van memoriseren in cursussen en een concentratie van toetsmomenten in beperkte perioden. Overigens is dit geen punt dat specifiek genoemd kan worden voor de Karel de Grote -Hogeschool. Wel zal de opleiding zich moeten realiseren dat invoering van PGO ook gevolgen dient te hebben voor de wijze van evaluatie en toetsing.

2.3.1.11 studie- en studentenbegeleiding

sterke punten

De opleiding voorziet in een brede waaier aan initiatieven voor studie- en studentenbegeleiding, waarbij de lectoren actief uitgenodigd worden tot een laagdrempelige toegang voor studenten. Intervisie, als middel voor onderlinge wederzijdse coaching van studenten, in praktijksituaties, een belangrijke vorm van studiebegeleiding.

Eerstejaarsstudenten kunnen zich jaarlijks uitspreken over het aanbod aan studie- en studentenbegeleiding.

De nieuwe campus genereert meer personele en materiële mogelijkheden en middelen voor studie- en studentenbegeleiding.

aandachtspunten

De verantwoordelijken voor studie- en studentenbegeleiding vinden het moeilijk om hun impact op het slagen van studenten methodologisch correct te isoleren van andere beïnvloedende factoren.

Het blijft een probleem om die studenten die er nood aan hebben te activeren tot deelname aan studiemethodebegeleiding.

2.3.1.12 studeerbaarheid en studierendement

sterke punten

De opleiding registreert het instroomprofiel van de studenten. Het slaagcijfer in het eerste jaar stijgt. Vooral studenten met een ASO-vooropleiding hebben een hoge slaagkans (75 %). De opleiding voert een systematisch exit-beleid bij afhakers. Het aantal afhakers daalt.

aandachts- en verbeterpunten

Het hoge contingent studenten met een BSO-vooropleiding (10 %) kan het studierendement hypothekeren. De opleiding registreert niet echt een uitstroomprofiel.

De opleiding dient ook de nodige aandacht te besteden aan de spreiding van de opdrachten en taken voor studenten over het academiejaar. Hier is nog meer overleg tussen de docenten wenselijk.

Enkele cursusteksten, die ook als ondersteunend zelfstudiemateriaal moeten dienen, beantwoorden nog niet aan de eisen van studeerbaarheid. Enkele cursusonderdelen illustreren niet onmiddellijk de opleidings- of beroepsrelevantie voor de orthopedagogie.

2.3.1.13 afgestudeerden

sterke punten

De commissie heeft kunnen vaststellen dat de afgestudeerden unaniem positief zijn over de kwaliteit van de opleiding en zich voldoende opgeleid voelen om het brede werkveld in te stappen. Zij geven aan dat ze opgeleid zijn tot opvoeders/begeleiders met een sterke zin voor verantwoordelijkheid. Het werkveld ervaart tevens dat afgestudeerden cliënten met heel veel respect benaderen.

Volgens de geïnterviewde oudstudenten kunnen zij nog steeds op de opleiding beroep te kunnen doen wanneer zij vragen hebben, of de mediatheek willen gebruiken. Ook het doorsturen van informatie over bijscholing kunnen zij appreciëren.

verbeterpunten

Afgestudeerden vragen grotere aandacht voor de specifieke aspecten van gezinsbegeleiding, gezien de evolutie in de praktijk naar meer gezinsgericht werken.

Een betere uitbouw en toegankelijkheid van de informaticatoepassingen kunnen tevens verder bijdragen tot een actueler aanbod voor studenten. Het kan hierbij niet de bedoeling zijn de informatica 'an sich' te promoten, wel het gebruik ervan in de orthopedagogische toepassingen en bij het opsporen van nuttige documentatie.

2.3.1.14 maatschappelijke dienstverlening

sterk punt

Het beleid met betrekking tot maatschappelijke dienstverlening en onderzoek is weliswaar in grote lijnen gereed, maar de omvang van beide taakgebieden is nog bescheiden van aard.

verbeterpunt

De commissie meent vooral dat dienstverleningsprojecten, die direct relevant zijn voor het opleidingsprogramma orthopedagogie en hiervoor een meerwaarde opleveren, zouden moeten kansen krijgen.

2.3.1.15 onderzoek

verbeterpunt

De opleiding zou meer aandacht moeten geven aan praktijkrelevant actieonderzoek, dat direct gerelateerd is aan cursusonderdelen en dus direct relevant is voor de opleiding.

2.4 Katholieke Hogeschool Limburg

woord vooraf

Allereerst wenst de visitatiecommissie de hogeschool en het departement te danken voor de randvoorwaarden waaronder de commissie heeft kunnen werken:

- de toegezonden informatie was relevant;
- de faciliteiten ter plekke waren uitstekend;
- de openheid tijdens de gesprekken;
- de goede zorg voor het verblijf van de commissieleden;
- de prima ontvangst in het multifunctioneel gebouw.

Het departement is verantwoordelijk voor één opleiding (gegradueerde in de orthopedagogie). In de tekst worden de begrippen 'departement' en 'opleiding' dan ook als synoniem gebruikt.

2.4.1 beschrijving van de thema's

2.4.1.1 beschrijving van beleid en kwaliteitszorg van de opleiding

sterke punten

Er wordt binnen de opleiding vertrokken van een duidelijke missie en visie. Voortbouwend op de missie en visie werd een strategisch plan uitgewerkt met ruime participatie van de personeelsgroep zodat dit voldoende gedragen is. Het strategisch plan werd via de bestaande kanalen en binnen de P(lan)-D(o)-C(heck)-A(ct) kwaliteitsdynamiek, omgezet in actieplan met een timing eraan gekoppeld.

Er is een inspirerend leiderschap dat heel wat dynamiek laat ontstaan. Veruit de meeste lectoren worden hierin, of laten zich hierin actief betrekken. Er is een jonge, geëngageerde ploeg, die wil gaan voor de vernieuwing.

De methodiek van het 'projectmatig creëren', gebaseerd op de principes van projectmanagement, is een verworven en gehanteerde werkwijze, die de kwaliteitsinspanningen stroomlijnen en dynamiseren. De fasebepaling aan de hand van het Proza-instrument kan als realistisch ingeschat worden en toont aan dat het departement reeds een behoorlijk kwaliteitsniveau bereikt heeft. De opleiding poogt steeds te werken vanuit een vooropgesteld resultaatperspectief en met een ruime betrokkenheid van de diverse actoren. Er worden goede inspanningen geleverd om het kwaliteitsbeleid tot in de dagelijkse werking door te trekken.

Het zelfevaluatie rapport is van een behoorlijk niveau. Velen hebben er hun medewerking aan verleend en de onderwerpen zijn doorgaans goed uitgediept.

verbeterpunten

Algemeen management en kwaliteitszorg zijn niet duidelijk uit elkaar gehouden, omdat de verantwoordelijken deelnemen aan beide beleidsorganen. Hierdoor kan de cel kwaliteitszorg moeilijk het algemeen beleid op afstand bekijken en beïnvloeden. Er zijn geen aparte kanalen voor beide finaliteiten. Zo kunnen zij niet echt partner zijn in de organisatieontwikkeling. Kwaliteitszorg kan op deze manier moeilijk een eigen dynamiek ontwikkelen en leiden tot een specifiek voor de opleiding op maat gesneden kwaliteitssysteem.

De dynamiserende werkomgeving, samen met de relatieve afbouw van het personeelsbestand de laatste jaren, brengt heel wat werkbelasting met zich mee. De opleiding zal er zorg moeten voor dragen dat deze hoge werklast voldoende tegenwicht krijgt door ondersteuning, en participatie in beleidsbeslissingen.

Er zijn meer dan 100 actieplannen vooropgezet naar aanleiding van de zelfevaluatie. Een kleine helft daarvan wordt als prioritair aangeduid. Het is uiteraard positief zoveel verbeteringen te willen aanbrengen en het getuigt van de goede intenties. De commissie spreekt haar bezorgdheid uit over de haalbaarheid van de tijdslijmieten die ermee samenhangen en de werkbelasting die dit met zich zal meebrengen.

Het zelfevaluatierapport kan je lezen als een succesverhaal. Er worden heel veel sterke punten aangegeven. De 'ruimte voor verbetering' wordt bijna uitsluitend ingevuld met uitdrukkingen als 'verder onderzoek moet gebeuren', of, 'hier en daar moet nog wat bijgestuurd worden', of nog, 'dit moet wat systematischer gebeuren'. Wat fout loopt, of zou kunnen lopen, krijgt heel wat minder aandacht. Vanuit preventief oogpunt is het de bezorgdheid van de commissie ook deze aspecten niet uit het oog te verliezen.

2.4.1.2 concretisering van de kwaliteitszorg in de opleiding

sterke punten

Er is een duidelijk onderwijsvernieuingsproject dat momenteel de rode draad vormt voor het werken aan kwaliteit binnen de opleiding.

Er is een gezonde vergadercultuur, waarbij alle lectoren wekelijks heel wat tijd vrijmaken voor overleg en het samen werken aan projecten. Door de efficiëntie van de vergaderingen leidt dit, volgens de betrokkenen, blijkbaar niet tot vergadermoeheid, maar integendeel tot het afwerken van een vooropgestelde agenda.

Er zijn reeds heel wat regels, afspraken en procedures vastgelegd, die de borging van een goede werking mede garanderen.

Hoewel reeds heel wat verwezenlijkt is, wordt toch nog zeer veel in vraag gesteld en wordt nog de nodige inspanning geleverd om verdere verbeterpunten naar voor te schuiven.

De stafwerking heeft veel oog voor kwaliteitszorg, geconcretiseerd in het streven naar een gedegen PDCA-cyclus bij verbeterprojecten.

verbeterpunten

De visie op kwaliteitszorg, gebaseerd op het EFQM-model, is er één van 'systematisch verbeteren'. Afgemeten aan het aantal actiepunten dat werd geformuleerd, wil de opleiding de verbeteringen op vele vlakken tegelijk doorvoeren. Hierin zit de valkuil dat men zijn vooropgestelde doelen niet tijdig kan waarmaken en dat een aantal actiepunten snel door de werkelijkheid kunnen achterhaald worden. Behalve voor wat de onderwijsvernieuingsprojecten betreft, zijn hier niet echt duidelijke prioriteiten waar te nemen.

Hierop verder gaand, stelt de commissie vast dat er actiepunten en prioritaire actiepunten zijn. Deze tweedeling is nog te beperkt omdat vele actiepunten van een diverse complexiteit zijn en een gedifferentieerde aanpak qua werkwijze en middelen vragen.

De kwaliteitsborging kan best gebeuren via een kwaliteitshandboek. Nu is reeds heel wat vastgelegd, maar dit is moeilijker toegankelijk. Tevens is een efficiënte borgingsprocedure slechts mogelijk in de context van een eenduidig kwaliteitsbeleid en kwaliteitsplanning, uitgewerkt via een centraal kwaliteitshandboek. De commissie stelt vast dat hier wel over nagedacht wordt, maar hiervoor nog geen concrete plannen voorhanden zijn.

De opleiding wil graag beschikken over geëxpliciteerde kwaliteits- en prestatie-indicatoren om op basis daarvan trendanalyses te kunnen maken.

2.4.1.3 personeel

Het departement Sociaal-Agogisch Werk omvat alleen de opleiding orthopedagogie. Hierdoor heeft de opleiding een relatief sterke eigen positie.

sterke punten

De personele inzet is op een sterke en strakke manier georganiseerd. Door het aanwijzen van verantwoordelijken voor de algemene coördinatie binnen de verschillende studiejaren en voor de stagebegeleiding wordt de samenhang binnen de verschillende studiejaren expliciet bevorderd.

De verschillende taakelementen van de medewerkers worden zoveel mogelijk kwantitatief omschreven en vastgelegd.

Bij mogelijke aanwervingen, vertrekt de selectie van deze taakspecifieke eisen.

Naar de studenten toe is sprake van laagdrempeligheid. Lectoren zijn over het algemeen gemakkelijk voor de studenten bereikbaar.

De tevredenheid bij de medewerkers is zonder meer goed. De commissie waardeert dat de contacten tussen de lectoren in deze hogeschool verlopen in een sfeer van wederzijds respect en vertrouwen.

aandachtspunten

Voor zover individuele lectoren deelnemen aan professionaliseringsactiviteiten – binnen de daarvoor beschikbare 10 % van de tijdsbesteding - zou de overdracht van de resultaten naar collega's verbeterd mogen worden.

Hoewel geregeld overleg van lectoren alleen maar is toe te juichen, heeft de commissie de indruk gekregen dat er misschien wel erg veel vergaderd wordt. Men zal erover moeten blijven waken dat er geen vergadermoeheid ontstaat.

2.4.1.4 materiële en financiële randvoorwaarden

De opleiding orthopedagogie is bezig met het realiseren van nieuwe huisvesting. Dit impliceert dat er op de huidige locatie wel het één en ander aan te melden valt. De beperkingen zijn echter van tijdelijke aard en de plannen voor de nieuwe huisvesting zien er uitstekend uit en houden expliciet rekening met de in gang gezette vernieuwingen.

De mediatheek is goed uitgebouwd en bevat een gepast en voldoende ruim boekenbestand voor deze opleiding. Het is ook positief dat actuele en voor de opleiding relevante werken in meerdere exemplaren voorhanden zijn.

sterke punten

De studiefaciliteiten voor de studenten en het skills lab worden door de commissie gezien als sterke punten in de nieuwe huisvesting. Ook de sterk verbeterde mogelijkheden op het punt van de expressie verdienen een positieve, aparte vermelding voor een opleiding die daaraan veel aandacht wenst te geven.

De mediatheek en de inpassing daarvan in het geheel van de opleiding wordt door de commissie positief gewaardeerd en de verwachting mag zijn dat deze plaats in de nieuwe huisvesting nog zal worden versterkt. Onderhoud en dienstverlening is goed georganiseerd.

aandachtspunten

Het is jammer dat de opleiding nauwelijks gebruik kan maken van een bijkomende, in de stad aanwezige bibliotheek op orthopedagogisch gebied.

De inzet van ICT is op dit moment nog relatief beperkt, maar zal in de nieuwe huisvestingssituatie extra mogelijkheden krijgen.

2.4.1.5 onderwijsdoelstellingen

sterke punten

De commissie vindt het positief dat de opleiding vertrekt vanuit een éénduidig orthopedagogisch concept en de actuele ontwikkelingen binnen het werkveld om opvoeders-begeleiders op te leiden die terecht kunnen in de verschillende orthopedagogische werkvelden.

Daarbij streeft de opleiding naar een evenwicht tussen theoretische vakken, persoonsvorming en methodieken.

De opleiding wil de studenten zodanig opleiden dat ze in staat zijn om kritisch te reflecteren op hun vakgebied. De commissie waardeert de aandacht die de opleiding besteedt aan beroepsethiek en aan de internationale dimensie.

verbeterpunt

Als verbeterpunt signaleert de commissie dat de lectoren onderling het onderliggend theoretisch orthopedagogisch concept nog verder zouden kunnen concretiseren en operationaliseren. Het overleg hierover met alle betrokken lectoren zou in de toekomst nog sterker kunnen gesystematiseerd en geïntensifieerd worden.

Vooraf de inhoud van de algemene theoretische vakken en de methodiekvakken zouden nog sterker op elkaar moeten afgestemd worden

2.4.1.6 opbouw en inhoud van het opleidingsprogramma

sterke punten

De opleiding tracht de studenten voldoende inspraak te geven bij de uitbouw van het programma, wat de commissie apprecieert.

De commissie waardeert de graduele opbouw van het programma van theorie naar praktijk maar met voldoende aandacht voor praktischelementen vanaf het eerste jaar. Vooral de vijf weken stage op het einde van het eerste jaar vindt de commissie in dit verband erg belangrijk.

Volgens de commissie zijn de stages zeer goed geïntegreerd binnen de opleiding. Vooral de integratie van opdrachten van andere vakken in de stagebundel wordt als een sterk punt gezien.

De opleiding streeft ernaar om de methodiekvakken voldoende wetenschappelijk te onderbouwen.

Het opnemen van ICT als vak binnen de opleiding ziet de commissie als een pluspunt op voorwaarde dat alleen 'functionele' kennis en vaardigheden worden overgedragen.

De commissie vindt in dit verband het integreren van onderzoeksmethodologie en ICT in één vak erg positief. De studenten leren op deze wijze omgaan met informatica en worden tegelijkertijd op een boeiende wijze geïnitieerd in het uitvoeren van praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek.

De commissie waardeert de inspanningen van de opleiding om de verschillende ontwikkelingen in het praktijkveld op te volgen en tot uiting te laten komen in het programma. Deze dialoog tussen praktijk en lectoren komt ongetwijfeld de opleiding ten goede. De commissie vindt de regelmatige ontmoetingen onder de vorm van 'praktijkplatformen' zeer belangrijk.

De opleiding draagt zorg dat alle studenten voldoende geïnitieerd worden in de grote orthopedagogische werkdomeinen en vervolgens zelf verder een aanzet tot verdieping of verbreding kunnen kiezen in het derde jaar.

De opleiding besteedt voldoende aandacht aan crea- en sportactiviteiten en tracht via deze activiteiten aan persoonsvorming te doen.

Op didactisch vlak vindt de commissie het een positieve ontwikkeling dat het onderwijs, in de mate van het mogelijke, gereorganiseerd wordt in functie van het (begeleid) zelfstandig leren door de studenten. Eveneens is het belangrijk dat de keuze en de ontwikkeling van leermaterialen en didactische hulpmiddelen zijn afgestemd op de leerdoelen van de opleidingsonderdelen. In dit verband constateert de commissie dat een

waaier van didactische werkvormen gehanteerd worden en dat deze werkvormen gekozen kunnen worden op basis van de aard en inhoud van het vak in kwestie.

Positief is de aandacht die in deze opleiding besteed wordt aan supervisie en de professionaliteit waarmee dit gebeurt.

Het projectmatig wetenschappelijk onderzoek is een zinvolle afsluiter van de opleiding. De commissie stelt vast dat de onderzochte vraagstellingen orthopedagogisch en praktijkrelevant en degelijk uitgewerkt. Het feit dat de studenten binnen het kader van deze opdracht vrij gedetailleerd moeten rapporteren over het groepsproces wordt als zeer zinvol beschouwd.

verbeterpunten

De afstemming van de verschillende vakken op elkaar zou verbeterd kunnen worden. Ook het werken vanuit een gemeenschappelijk orthopedagogisch concept moet nog versterkt worden. De commissie meent dat sommige lectoren nog in te sterke mate op basis van eigen competenties en interesse bepaalde curriculumonderdelen invullen.

De commissie meent dat overwogen moet worden voor de sport- en crea-activiteiten een andere wijze van evalueren uit te werken. Aan de verschillende vormen van gezinsgerichte orthopedagogische hulpverlening zou de opleiding nog meer aandacht moeten besteden.

Alhoewel de commissie de aandacht die de opleiding besteed aan persoonsvorming erg belangrijk vindt meent zij dat dit niet ten koste mag gaan van de orthopedagogische methodieken en technieken. Naast de persoonsvorming mag de vaardigheidstraining niet uit het oog verloren worden. Wellicht zal dit in de toekomst meer aandacht krijgen wanneer het geplande sim-labo is uitgebouwd.

Hoewel de goede theoretische onderbouw van het programma als belangrijk wordt beschouwd, meent de commissie dat er nog steeds overbodige en binnen de voorziene finaliteit soms onnodige, eerder encyclopedische, kennis wordt overgedragen. Dit blijkt uit een aantal overbodige, weinige relevante encyclopedische en historische 'weetjes' in sommige cursussen. De commissie stelt eveneens vast dat het aantal en de kwaliteit van de verwijzingen naar nuttige praktijkgerichte literatuur erg verschilt van cursus tot cursus.

2.4.1.7 afstudeerwerk en werkveldervaring

STAGE

In het tweede jaar telt de stage voor 18 studiepunten.

In het derde jaar telt de stage voor 32 studiepunten.

sterke punten

De praktijkervaring is gestoeld op een breed gedragen coherente visie.

De stages vormen een zeer belangrijk onderdeel van de opleiding en zijn voor de drie jaren evenwichtig uitgebouwd.

Studenten krijgen tijdens hun stage, maar daarvan ook losgekoppeld, supervisie in kleinere groepen, waar een andere praktijklector met hen verdiepend op hun ervaringen kan ingaan. Positief is dat de stagebegeleiding en de supervisie in verschillende handen is gelegd.

Er wordt veel zorg besteed aan de organisatie van de stages: er zijn goede contacten met het werkveld, er is een goede samenwerking onder de verschillende stagebegeleiders, de nodige afspraken zijn vastgelegd in het stagecontract met drie partijen, er is een uitgebreide stagebundel voor elk jaar. Zowel studenten, lectoren als het werkveld zijn hierover tevreden.

Per opleidingsonderdeel zijn duidelijke evaluatiecriteria voorhanden en in de coördinatie van de stages is op een goede manier voorzien.

verbeterpunten

De supervisie kan nog beter renderen wanneer de groepsgrootte zou gereduceerd kunnen worden.

De voorbereiding op het gezinsgericht werken kan nog meer aandacht krijgen.

Sommige studenten vinden dat zij tijdens de (derdejaars)stage meer contact met hun stagebegeleider mogen hebben. Dit zal individueel sterk verschillend liggen, niettemin kan bij een volgende evaluatie hiermee rekening worden gehouden.

EINDWERK

Voor het eindwerk zijn 10 studiepunten voorzien.

sterk punt

De derdejaarsprojecten zijn doorgaans van een behoorlijk niveau. De thema's – aangebracht vanuit het werkveld - beantwoorden aan concrete noden in de praktijk, die gewoonlijk door een gespecialiseerd opvoeder-begeleider moeten aangepakt worden. Soms situeren deze problemen zich op het niveau. De kwaliteit van de uitgevoerde werkveldprojecten is degelijk.

verbeterpunt

De projecten laten niet altijd toe in direct contact met cliënten te handelen. Volgens de commissie zou bij de keuze van projecten best gezorgd worden dat deze opportuniteit zoveel mogelijk voorhanden is.

2.4.1.8 internationale dimensie

sterke punten

De internationaliseringactiviteiten zijn een geïntegreerd deel van het onderwijs en ingepast binnen de visie van de opleiding. Dit komt onder meer tot uiting in het feit dat alle studenten van het derde jaar in kleine groepjes minstens één week in het buitenland moeten doorbrengen

De commissie waardeert de inspanningen van de opleiding om de studentenuitwisselingen te stimuleren. Die inspanningen leveren een positief resultaat op: jaarlijks participeren ongeveer 10 % van de studenten hieraan. Lectoren die dit wensen krijgen de kans om te participeren aan docentenuitwisselingen.

De commissie apprecieert ook de structurele initiatieven om jaarlijks de studentenuitwisseling in de Euroregio te stimuleren.

aandachtspunt

Misschien moet de opleiding een oplossing bedenken voor die studenten, die omwille van financiële limieten, niet van het aanbod kunnen profiteren.

2.4.1.9 leersituatie – onderwijsvormen – leermiddelen

sterke punten

De studenten zijn over het algemeen bijzonder tevreden over de geboden leersituatie. Lectoren zijn gemakkelijk bereikbaar en goed aanspreekbaar. De ruimtelijke omstandigheden voor de opleiding zijn op dit moment weliswaar niet ideaal, maar de nieuwbouw is bijna gerealiseerd.

In de nieuwe situatie zal het leren van de studenten en de eigen verantwoordelijkheid van de studenten sterk worden benadrukt, wat de commissie apprecieert.

De voorgenomen onderwijsvernieuwing voorziet in een grotere variatie aan onderwijsvormen. Ook dit beoordeelt de commissie positief.

De opleiding kent een goede verwevenheid van theorie en praktijk en de voor de student voorziene praktijkervaringen zijn bijzonder degelijk georganiseerd.

De variatiemogelijkheden met grote en kleinere groepen van studenten worden op een bijzonder creatieve wijze ingezet. De opleiding werkt met een aantal mogelijke groepsindelingen, die gebruikt worden telkens er nood aan is.

Voor de verschillende vakken is een cursus voorhanden, waarin over het algemeen duidelijk wordt aangegeven wat precies de verwachtingen zijn m.b.t. het kennisniveau van de studenten.

De commissie heeft vastgesteld dat het inhoudelijk niveau van de cursussen varieert van voldoende tot zeer goed. Eveneens werd vastgesteld dat de cursussen over het algemeen voldoende wetenschappelijk zijn onderbouwd.

aandachtspunten

De cursussen zouden nog iets sterker afgestemd mogen worden op de aard van de opleiding. De commissie suggereert om onderdelen van cursussen te vervangen door onderwerpen uit dezelfde vakken die op dit moment weinig aandacht krijgen.

De in het derde jaar aangeboden opties maakten op de commissie eerder een toevallige indruk dan de indruk van een weloverwogen keuze.

De inzet van ICT in het onderwijsproces is momenteel - om begrijpelijke redenen - nog niet uitgebouwd. Met de ingebruikname van de nieuwbouw is een inhaalbeweging voorzien.

2.4.1.10 toetsing en evaluatie

sterke punten

Over het algemeen zijn de studenten tevreden over de wijze waarop er door de hogeschool wordt getoetst en geëxamineerd.

De commissie waardeert de manier waarop voorzien is in het evenwichtig beoordelen van de stageactiviteiten van de studenten.

De commissie vindt het een sterk punt dat bij de voorziene onderwijsvernieuwing een portfolio is voorzien die beter tegemoet kan komen aan verschillen tussen studenten. De portfolio bevat de verzameling van uitgevoerde taken en opdrachten en de erbij horende beoordelingen in de loop van de studie.

aandachtspunten

Een verdergaande harmonisering van de verschillende toetsvormen zou overwogen kunnen worden. Hoewel de gebruikte toetsvorm geëxpliciteerd is, zijn de gekozen oplossingen van cursus tot cursus nogal verschillend. De lectoren hanteren nog een verschillende invulling voor de geëxpliciteerde toetsvormen.

Een goede uitwerking van de geplande portfolio zal nog veel aandacht vragen.

2.4.1.11 studie- en studentenbegeleiding

sterke punten

De studieondersteunende activiteiten hebben op de commissie een gedegen indruk gemaakt. Studiebegeleiding wordt geconcretiseerd in vijf sessies studiepractica, bedoeld voor alle studenten. Deze practica sluiten aan bij de vakoverschrijdende vaardigheden, die in het verleden als predictief problematisch zijn gedefinieerd. Het blijkt namelijk dat wie zwak scoort op deze vakoverschrijdende vaardigheden, geregeld niet slaagt op het einde van het jaar.

Intern is een detectie-instrumentarium ontwikkeld, aansluitend bij de beroepshoudingen van een opvoeder/begeleider.

Een deskundige studiebegeleider is beschikbaar op opleidingsniveau.

Studentenbegeleiding wordt op een professionele wijze verzorgd, door een deskundige op hogeschoolniveau, die ook naar externe dienstverlening kan verwijzen.

De departementssecretaris fungeert ook als eerstelijnsopvang voor een brede waaier van studie- en studentenproblemen.

2.4.1.12 studeerbaarheid en studierendement

sterke punten

Men hecht veel belang aan groepsdynamische factoren als studiebevorderend element. Vooral het werken met buddies tijdens de supervisie-sessies is een bijkomende waardevolle werkvorm, die studenten uitnodigt tot zelfreflectie in een niet bedreigende, niet evaluerende context.

De stage draagt in zeer belangrijke mate bij tot het studierendement. Dit geldt ook in het eerste jaar omdat de praktijkcomponent verduidelijkend werkt, ook voor de meer theoretische inhoud. De stages bieden ook een confrontatie met diverse sectoren. Door deze ervaring ontdekt de student welke sectoren haar/zijn voorkeur wegdragen en welke sectoren verder afstaan van haar/zijn belangstelling. De opleiding start volgend jaar met een nieuwe didactische aanpak op weg naar groeiende zelfstandigheid van de student in zijn/haar leer- en ontwikkelingsproces.

Sommige cursusteksten getuigen van een zeer hoge graad van onderwijskundige en orthopedagogische deskundigheid.

Door een website, uitstroomsessies, een jobbeurs, kwalitatieve info over de uitstroom en een actief navormingsbeleid voor afgestudeerden slaat de opleiding een brug naar levenslang leren.

De slaagkansen sluiten aan bij de gemiddelde slaagkansen in Vlaanderen voor deze opleiding.

Afgestudeerden en vertegenwoordigers van het werkveld zijn uitermate tevreden over de resultaten die de opleiding bij de studenten bereikt.

aandachts- en verbeterpunten

Niet alle cursusteksten beantwoorden aan de erkende criteria van studeerbaarheid.

2.4.1.13 afgestudeerden

sterke punten

Afgestudeerden zijn unaniem tevreden over de kwaliteit van de opleiding waarbij zij vooral het positieve klimaat, de vlotte omgang met lectoren, het evenwicht van praktijk en theorie, de voortreffelijke stagebegeleiding en de degelijke voorbereiding op de instap in het werkveld appreciëren.

Er is een degelijke voorbereiding van de afgestudeerden op de instap in het werkveld. Hiervan getuigen de stagebeurzen, de jobbeurzen, de uitstroomsessies, de brochure voor de schoolverlaters, de contacten met de VDAB, de sollicitatietraining, ...

Afgestudeerden worden regelmatig bevestigd en men tracht rekening te houden met de wensen en de suggesties van de oud-studenten.

Het departement doet inspanningen om de afgestudeerden een interessant aanbod van navorming te bieden. Er wordt een voortgezette opleiding aangeboden die aansluit bij de basisopleiding.

verbeterpunten

De alumniwerking is pas opgestart, hiervan ervaart men echter nog niet direct de concrete impact. Afgestudeerden houden voorlopig contact met de opleiding via de website, die trouwens van een uitstekend niveau is.

Afgestudeerden wensen een betere voorbereiding op de kwaliteitszorg die momenteel in de voorzieningen uit de welzinssector wordt uitgebouwd. Binnen de opleiding moet overwogen worden of hieraan meer aandacht kan besteed worden.

2.4.1.14 maatschappelijke dienstverlening

sterke punten

De projecten van de maatschappelijke dienstverlening zijn goed geïntegreerd binnen de opleiding. Er zijn verschillende vormen die de maatschappelijke dienstverlening kan aannemen, onder meer de projecten van het derde jaar, externe projecten op aanvraag, de georganiseerde navorming, extern optreden van lectoren, consultatie van expertise uit de opleiding.

verbeterpunten

Het meewerken aan maatschappelijke dienstverlening is sterk persoonsgebonden, er is niet onmiddellijk een beleid op dit vlak. Wie geïnteresseerd is en daarvoor de tijd vindt, kan hieraan meewerken. Er is geen eenduidig concept m.b.t. maatschappelijke dienstverlening.

2.4.1.15 onderzoek

sterke punten

De commissie vindt het positief dat het onderzoek ingebed wordt in de opleiding en de studenten hier nauw bij betrokken worden.

Een aantal projecten van de studenten haalde het niveau van praktijkgericht onderzoek en konden gepubliceerd worden.

In de nabije toekomst zal vanuit het hogeschoolbestuur ondersteuning geboden worden bij het uitschrijven van onderzoeks aanvragen.

verbeterpunten

Het onderzoek is momenteel nog erg persoonsgebonden en louter afhankelijk van de interesse van de lectoren. Het verrichten van onderzoek door lectoren zou sterker kunnen gestimuleerd worden.

De opleiding zou in de toekomst samenwerkingsverbanden met andere onderzoeksgroepen moeten uitbouwen.

2.5 Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen

woord vooraf

Allereerst wenst de visitatiecommissie de hogeschool, het departement en de opleiding te danken voor de randvoorwaarden waaronder de commissie heeft kunnen werken:

- de faciliteiten ter plekke waren uitstekend;
- de openheid tijdens de gesprekken.

2.5.1 beschrijving van de thema's

2.5.1.1 beschrijving van beleid en kwaliteitszorg van de opleiding

sterke punten

Het beleid van de Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen (KATHO) en het departement IPSOC in het bijzonder getuigt van degelijkheid en een sterk planmatige aanpak.

De opleiding orthopedagogie kan buigen op een rijke traditie en een sterk imago in de sector en in de regio. Tegelijkertijd heerst er een cultuur van vernieuwing.

De opleiding onderscheidt zich van de meeste andere opleidingen orthopedagogie in Vlaanderen door de sterke klemtoon op competenties (vaardigheidsonderwijs waarbij de aangeboden kennis competentie-ondersteunend werkt) en door een hoog niveau van de wetenschappelijke onderbouw van de meeste onderwijsonderdelen.

De overstapmogelijkheid via het verkort leertraject (duale leren) is origineel en waardevol.

De verplichting om minstens één keuzevak elders te volgen, doorbreekt de muren van de school als leeromgeving

aandachtspunten

De visitatiecommissie stelt vast dat de sterk zakelijke benadering van het management (die zich onder andere uit in sterk modelmatig, instrumenteel en procedureel denken) niet alleen de werkdruk van de medewerkers verhoogt maar soms ook contraproductief werkt wegens overdimensionering (overdrijving). Als voorbeelden worden gegeven:

- overinformatie leidt tot desinformatie
- de vele kanalen waarlangs de communicatie verloopt leidt soms tot miscommunicatie
- de vele procedures, administratief-technische normen en de neiging alles te becijferen, leiden ongetwijfeld tot ongewilde overhead-kosten.

Wellicht nog belangrijker is dat deze centraal aangestuurde manier van werken, in contrast staat met de mens-georiënteerde cultuur (en traditie) van de studenten en medewerkers orthopedagogie. Sommigen zien hierin zelfs een bedreiging voor wat zij hun 'core product' noemen.

De commissie adviseert om de mogelijkheden van intensere samenwerking tussen de diverse opleidingen binnen het departement IPSOC te onderzoeken. De samenwerking biedt de kans tot efficiëntere inzet van lectoren maar vooral tot opleidings-overstijgende ontmoetingskansen tussen studenten. De samenwerking kan ook een inhoudelijke meerwaarden ten behoeve van de docenten bieden (bijvoorbeeld onder de vorm van uitwisseling van cursusteksten).

De vele participatiemogelijkheden maken de besluitvormingsstructuur voor de studenten niet doorzichtiger.

2.5.1.2 concretisering van de kwaliteitszorg in de opleiding

sterke punten

De hogeschool vertrekt vanuit een duidelijk omschreven visie waarbij het EFQM-model en het PROZA-instrument als leidraad worden gehanteerd.

Het PROZA-instrument werd op hogeschoolniveau geautomatiseerd via het software-programma 'VISITATOR' zodat een efficiënte verwerking van de bekomen gegevens mogelijk wordt.

Het onderwijsproces wordt constant bijgestuurd en geïnnoveerd via vorming, individuele professionaliseringstrajecten van de docenten en 'verbeterprojecten' waarbij getracht wordt de P(lan)-D(o)-C(heck)-A(ct)-cyclus systematisch te doorlopen.

aandachtspunten

De aandacht voor een gedoseerde en doorzichtige communicatie blijkt een belangrijk aandachtspunt zodat zowel docenten als studenten hun weg vinden in de stroom van informatie die op hen afkomt.

2.5.1.3 personeel

sterke punten

De meeste docenten worden aangeworven op basis van hun ervaring in het werkveld. Aan de medewerkers wordt een hoge mate van professionele autonomie toegekend. De visitatiecommissie kreeg een indrukwekkende lijst van gevolgde nascholingscursussen te zien.

De commissie stelt vast dat het personeelsbestand in de hogeschool en binnen de opleiding orthopedagogie evenwichtig is qua leeftijdssamenstelling en man/vrouw verhouding.

De personeelskamer is functioneel en uitnodigend. De medewerkers hebben allen een eigen werkplek.

aandachtspunten

De opdrachten en functies zijn momenteel sterk versnipperd.

verbeterpunten

De dynamische en innoverende werking van de opleiding vergt heel wat inspanning en brengt extra opdrachten mee voor het docentencorps waardoor het gevaar voor overbelasting bestaat.

De commissie stelde een duidelijke overbevraging van de medewerkers vast. Dit leidt ertoe dat minder tijd kan worden vrij gemaakt voor studie, onderzoek en maatschappelijke dienstverlening, dan gewenst.

2.5.1.4 materiële en financiële randvoorwaarden

sterke punten

De ruimtelijke mogelijkheden waarover de opleiding orthopedagogie kan beschikken zijn kwalitatief uitstekend. Wel is inmiddels duidelijk dat het gebouw oorspronkelijk was opgezet voor een geringer aantal studenten. Daardoor is er vaker sprake van 'passen en meten' maar over het algemeen is de huisvestingssituatie bevredigend.

De staat van onderhoud van het gebouw is goed. Er wordt extra inspanning gedaan om het gebouw ook op een aantrekkelijke manier in te richten en aan te kleden. In het gebouw is het aangenaam verpozen.

De commissie vindt het positief dat uitdrukkelijk aandacht is besteed aan de toegankelijkheid van het gebouw voor gehandicapten.

De voorzieningen op het gebied van ICT worden op korte termijn nog uitgebreid en ze zullen na de uitbreiding zeker toereikend zijn. Wel mag worden opgemerkt dat de inpassing van ICT in het onderwijs nog beperkt van omvang is. Er kunnen nog vele toepassingen worden ontwikkeld.

Een bijzondere vermelding verdient de bibliotheek. Kwalitatief goed op orde, een goede toegankelijkheid en bereikbaarheid voor de studenten, enthousiast geleid en goed ingepast in het grotere geheel. Op de bibliotheek mag de opleiding trots zijn.

De commissie waardeert het feit dat docenten kunnen beschikken over een eigen werkplek met de mogelijkheid van een directe toegang tot internet. Een ruime aanwezigheid van de docenten is een goede bijdrage aan de lage drempel tussen docenten en studenten.

aandachts- en verbeterpunten

Door het centraliseren van een aantal faciliteiten in een nieuw gebouw zal de bibliotheek binnen afzienbare tijd elders worden gelokaliseerd. Er dient op gelet dat de functionele relaties die nu duidelijk met de opleiding aanwezig zijn ook na de verhuizing bewaard zullen blijven.

Ook de integratie van de studiefaciliteiten die in het nieuwe gebouw beschikbaar zullen komen zal extra aandacht vragen om de nieuwe mogelijkheden maximaal ten goede te laten komen aan de opleiding.

Met betrekking tot het informatiebeheer kreeg de commissie de indruk van een overdaad die niet altijd functioneel is. Het toevoegen van nieuwe procedures gaat niet altijd samen met het opruimen van bestaande procedures. Dit komt de gesignaleerde werklust niet ten goede.

2.5.1.5 onderwijsdoelstellingen

sterke punten

De visitatiecommissie stelt met tevredenheid vast dat de basiscompetenties zoals afgesproken op het Overleg van de Opleidingen Orthopedagogie in Vlaanderen door de opleiding in concrete leerdoelen vertaald wordt.

De commissie onderschrijft de keuze van KATHO-IPSOC om in het eerste jaar van de opleiding een aantal doelstellingen van de opleidingen orthopedagogie en sociaal werk gemeenschappelijk uit te tekenen.

De duidelijke aandacht voor de persoonlijkheidsontwikkeling van de toekomstige opvoeder-begeleider zoals vastgelegd in de basiscompetenties wordt door de commissie gewaardeerd.

De aandacht voor 'leren leren' en voor 'kritische reflectie op het eigen handelen' tonen aan dat de opleiding vanuit haar doelstellingen garant probeert te staan voor de transfer van kennis en vaardigheden;

Werkend met de eerder geciteerde basiscompetenties biedt de opleiding kansen aan haar studenten om naast het basaal begeleidend werk ook door te stromen naar middenkader- en managementfuncties.

aandachtspunten

De commissie moedigt KATHO-IPSOC aan om nog meer dan vroeger werk te maken van een (tussen docenten en werkvelden) 'eerlijke'/transparante evaluatie van doelstellingen die op persoonlijkheidsontwikkeling slaan. Het is voor studenten namelijk moeilijk te plaatsen als precies de evaluatie van doelstellingen op het vlak van persoonlijkheidsontwikkeling een subjectieve nasmaak laten of als de beoordelingen van het werkveld en van de opleiding niet synchroon lopen.

De commissie vraagt aandacht voor een evenwicht tussen doelstellingen die enerzijds de opvoeder-begeleider als specialist in groepsdynamica positioneren en anderzijds de opvoeder laten werken aan individuele hulpverlening en netwerkcoaching. Beide competenties dienen evenwaardig te worden nagestreefd.

2.5.1.6 opbouw en inhoud van het opleidingsprogramma

sterke punten

De visitatiecommissie waardeert de logische opbouw van het opleidingsprogramma.

Het evenwicht tussen de theoretische onderbouw enerzijds en de blijvende aandacht voor creativiteit in het programma anderzijds wordt als een pluspunt beschouwd.

De inspanningen die geleverd worden om aan onderwijsvernieuwing te werken worden duidelijk als een positieve bundeling van energie van het team gezien. Modulair werken, Probleemgestuurd werken en werken aan integratieve projecten zijn voorbeelden van de didactische onderwijsvernieuwing.

De manier waarop studenten vanaf het eerste jaar de mogelijkheid krijgen om het werkveld te leren kennen, vindt de commissie lovenswaardig..

Het strekt KATHO-IPSOC tot eer dat er werk is gemaakt van een degelijk netwerk van buitenlandse partners die alle studenten de kans geven om opvoedings- en begeleidingsuitdagingen in Vlaanderen in andere contexten te bekijken.

Het integratief project (als originele uitwerking van het eindwerk) wordt als een mooie oefening in samen werken, organiseren en communicatie met het werkveld gezien.

aandachtspunten

De visitatiecommissie meent dat een zeer nauwgezette opvolging nodig zal zijn bij de overgang naar het PGO met voldoende aandacht voor de startcompetenties van studenten en een mogelijke overbelasting van studenten en docenten.

De commissie moedigt KATHO-IPSOC aan om bij de overgang van traditioneel naar probleem gestuurd onderwijs extra-aandacht te besteden aan het behoud van de nodige theoretische onderbouw.

Het wordt een uitdaging voor KATHO-IPSOC om binnen afzienbare tijd aandacht te besteden aan de vraag of er in de opleiding meer naar 'verbreding' dan wel naar 'verdieping' moet worden gestreefd. Een duidelijke inventarisatie en uitwerking van 'nieuwe werkvelden' dringen zich hierbij op.

verbeterpunten

De commissie moedigt KATHO-IPSOC aan om grondig te gaan nadenken over de vraag of een combinatie van een integratief project én een individueel eindwerk voor laatste jaarsstudenten nog langer in overeenstemming is met de onderwijsvernieuwingen die men wil doorvoeren.

De commissie vraagt met aandrang om de tussenschotten tussen de opleidingen orthopedagogie en sociaal werk aan een grondig onderzoek te onderwerpen.

2.5.1.7 afstudeerwerk en werkveldervaring

STAGE

In het eerste jaar duurt de stage 3 weken.

In het tweede jaar duurt de stage 8 weken.

In het derde jaar duurt de stage 17 weken.

Regelmatig is de stageplaats in het tweede en derde jaar dezelfde.

sterke punten

De opleiding heeft een duidelijk omschreven visie wat betreft het doel en inhoud van de stage, gebaseerd op de kernbegrippen: 'traject, beroepsinhoud en competenties'.

De commissie waardeert de opvolging van de stages via het 'stageleerplan' waarbij op een systematische manier, over de verschillende jaren heen, de evolutie van de individuele stagiair(e) wordt opgevolgd en

besproken. De intervisie en supervisie worden hierdoor gestuurd tot een systematische bijdrage aan de groeiende professionaliteit van de student.

De individuele keuze van de student (in het eerste en tweede jaar) wordt ondersteund en begeleid door 'werkveldcoördinatoren' die het - steeds uitdeinende werkveld - prospecteren op waardevolle stageplaatsen.

aandachtspunten

De commissie herkende duidelijk een spanning tussen enerzijds de visie van de opleiding die streeft naar een 'verdieping' in het werkveld via de stage en anderzijds de behoefte van studenten om het ruime werkveld te ontdekken. De commissie suggereert om - in overeenstemming met het competentie-denken, het individuele eindwerk af te schaffen. Eventueel kunnen de eisen gesteld aan de stage en het 'integratief project' aangepast worden. De tijd die hierdoor vrijkomt zou extra kunnen besteed worden aan een verdere verkenning van het werkveld.

Het oprispen van de impliciet gehanteerde criteria waaraan een stageplaats moet voldoen om als effectieve stageplaats door de opleiding te worden erkend.

Al te subjectieve quotaties binnen het huidige evaluatie-systeem dienen weggewerkt te worden of moeten geminimaliseerd worden door:

- het opnieuw ter hand nemen van de bestaande referentietabel m.b.t. de betekenis van de toegekende quota.
- het continueren van intervisie hieromtrent.

EINDWERK

sterk punt

De opleiding kiest voor een integratief project, als alternatief eindwerk, vertrekkend van een concrete onderzoeksvraag vanuit het werkveld. Deze onderzoeksvraag sluit aan bij de verwachtingen die het werkveld stelt aan de gespecialiseerd opvoeder – begeleider.

De opleiding heeft een duidelijk geformuleerde visie wat betreft de vereiste inhoudelijke elementen van het eindwerk. Deze vaststelling geldt ook voor de evaluatie-criteria die uitgeschreven zijn voor eindwerkbegeleider en externe lezers.

aandachtspunt

De commissie suggereert om te onderzoeken of de specifieke competenties vereist voor de redactie van een eindwerk niet kunnen toegevoegd worden aan de stage en het integratief project waardoor méér tijd vrijkomt voor verkenning van het werkveld. (cf. supra). Nu gaat misschien teveel tijd en energie naar het schrijven van veelvuldige rapporten en verslagen, waardoor de essentie - inzicht in het functioneren van de gespecialiseerde opvoeder-begeleider in de concrete werkomgeving - dreigt verloren te gaan.

2.5.1.8 internationale dimensie

sterke punten

Internationalisering is een prioriteit voor het hogeschoolbestuur, wordt breed gedragen door studenten en docenten en professioneel ondersteund door personeel, die hier voor een deel van hun opdracht aangesteld zijn.

Er zijn studentenkamers voor buitenlandse studenten in de peda op de campus voorzien.

De commissie stelt ook een origineel (geïntegreerd) taalbeleid t.a.v. binnenkomende en buitengaande studenten vast. De uitgaande Vlaamse studenten krijgen vooraf een taalbad in een vreemde taal door de aanwezige buitenlandse studenten en de inkomende buitenlandse studenten krijgen vooraf een taalbad Nederlands door de daar aanwezige Vlaamse studenten.

De opleiding heeft 13 uitgaande studenten. Het departement telt 16 inkomende studenten.

Een tiental docenten hebben een driedaags buitenlands bezoek meegemaakt en de opleiding ontving een vijftal inkomende lectoren.

2.5.1.9 leersituatie – onderwijsvormen – leermiddelen

sterke punten

Studenten zijn over het algemeen bijzonder tevreden over de geboden onderwijssituatie. Docenten zijn gemakkelijk bereikbaar en goed aanspreekbaar. Ook over de opbouw van het onderwijsprogramma is men over het algemeen tevreden.

Door invoering van PGO (probleem gestuurd leren) in het tweede studiejaar zal de variatie in onderwijsvormen in het komende studiejaar toenemen. De commissie beoordeelt dit positief.

De opleiding beschikt over een uitgebreid cursusaanbod, met gestandaardiseerde introductie (studiepunten, studiebelasting, contacturen, opdracht, korte inhoud, verantwoording, start- en beoogde competenties, inhoud, didactische werkvormen, bijkomende opdrachten, leermiddelen, evaluatie, begeleiding).

De kwaliteit van de cursussen beoordeelt de commissie over het algemeen als positief. De bestaande bibliotheek mag als een krachtig leermiddel worden getypeerd. Het behouden daarvan rechtvaardigt een grote inspanning.

aandachts- en verbeterpunten

Een enkele keer kreeg de commissie de indruk dat de gekozen onderwerpen binnen cursussen meer werden bepaald vanuit de historie van de disciplines dan vanuit de behoefte van de opleiding orthopedagogie. Een scherpere focus op de orthopedagogie zou in deze gevallen wenselijk zijn.

De sterke werklast van docenten vraagt extra aandacht. Het vernieuwingstempo lijkt erg hoog en de vraag is of iedereen het gekozen tempo wel kan volgen. Ook hier zou het inruilen van oude taken voor nieuwe taken meer aandacht mogen hebben.

Een verdere inpassing van ICT in het onderwijs zal de komende jaren aandacht moeten krijgen.

2.5.1.10 toetsing en evaluatie

sterke punten

Over de toegepaste vormen van toetsen en examineren zijn studenten en afgestudeerden over het algemeen tevreden. De gekozen vormen zijn voldoende gevarieerd. De commissie vindt het positief dat inmiddels ook voorbereidingen worden getroffen voor de invoering van portfolio's, die beter passen bij competentiegericht leren. Deze portfolio bevat een overzicht van de uitgevoerde taken en opdrachten, met bijhorende evaluatie, gespreid over de drie studiejaar.

Positief is de commissie over het feit dat de eindwerkstukken door meerdere personen worden beoordeeld. Wellicht zou deze benadering ook bij het beoordelen van stages overwogen kunnen worden.

aandachts- en verbeterpunten

De omschakeling van een 'doelgerichte' naar een 'competentie-gerichte' evaluatie dient nog te worden gerealiseerd. Suggestie om deze reconversie uit te bouwen in overleg met praktijkmensen uit de verschillende werkvelden; ook oud-leerlingen vinden dit wellicht een uitdaging waaraan ze graag participeren.

Verschillende opmerkingen werden gemaakt over een dalend niveau bij de afgestudeerden. Werkveld en afgestudeerden waren van mening dat de kwaliteit van de afgestudeerden niet altijd aan de maat was.

Ook over de quoteringen werden opmerkingen gemaakt. De strengheid van docenten kan zeer verschillend zijn. De objectiviteit van beoordelen zou verbeterd kunnen worden.

De commissie adviseert een nadere analyse van gegeven quoteringen over een aantal jaren om vast te stellen of de vermoedens gerechtvaardigd zijn.

2.5.1.11 studie- en studentenbegeleiding

sterke punten

De opleiding voorziet een waaier van student- en studie-ondersteunende initiatieven en instanties.

Studiebegeleiding en ombudsfunctie staan dicht bij de studenten.

Vooraf het systematisch werken met een leerstijl-inventaris gevolgd door een gepersonaliseerde analyse en het werken met een studentencoach (ter ondersteuning van de studentenparticipatie) vallen op. De opleiding gebruikt hiervoor de ILS.HO van Vermunt en Van Rijswijck en is intern gedigitaliseerd.

De opleiding blijkt in Vlaanderen bekend te staan voor haar inspanningen om studenten met bijzondere noden te begeleiden tijdens de studie. Dit uit zich onder meer door:

- duidelijke toegankelijkheid van de infrastructuur,
- een aparte verantwoordelijke voor begeleiding en ondersteuning van de student tijdens studie en beoordeling voor studenten met een bijzondere leerstoornis),
- een apart stage-aanbod voor studenten met een specifieke vooropleiding in het TSO. (Bijzondere jeugdzorg), wat hen toelaat om drie weken extra te besteden aan de blokperiode.

Een proportioneel groter deel van de studenten aan deze hogeschool zijn beurs- of bijna-beursstudenten.

Een studentencoach werkt ondersteunend naar de studentenvertegenwoordiging. Aangezien de studentenvertegenwoordigers minder vertrouwd zijn met de regelgeving en de bestuursvaardigheden, biedt deze coach hen de nodige ondersteuning.

aandachtspunt

Het aantal studenten, dat gebruik maakt van studiebegeleiding neemt jaar na jaar toe. Hiervoor kunnen diverse verklaringen gevonden worden. De commissie suggereert om na te gaan in welke mate sommige van deze studenten, niet of nog niet beantwoorden aan de startcompetenties voor Hoger Onderwijs in de orthopedagogie.

verbeterpunten

De inzet van omvangrijke informatiemiddelen, blijken niet te volstaan om de studenten correct en tijdig te informeren over belangrijke aspecten van de opleiding. Het aangekondigde draaiboek voor informatieverstrekking kan dit probleem verhelpen maar is nog niet uitgewerkt.

Teveel gesprekspartners (lectoren, oudstudenten, vertegenwoordigers van het werkveld) maken zich zorgen over een dalende instroomkwaliteit. De commissie adviseert om dit te onderzoeken.

2.5.1.12 studeerbaarheid en studierendement

sterke punten

De slaagkansen situeren zich in de drie studie jaren in de omgeving van het Vlaams gemiddelde voor Hoger Onderwijs van één cyclus.

aandachtspunten

Het vernieuwde tweede jaar, met een volledige omschakeling naar Probleem Gestuurd Onderwijs, zal kritisch en objectief moeten opgevolgd worden, ook op het vlak van studeerbaarheid en rendement. Men kan aannemen dat probleemgestuurd onderwijs het hoogste rendement haalt, wanneer de studenten beschikken over voldoende ondersteunende kennis en vaardigheden om de voorgestelde problemen te kunnen situeren, analyseren en desgevallend oplossen. De lectoren blijven terecht kritisch nagaan of deze condities reeds in het tweede jaar aanwezig zijn. De keuze voor PGO moet dus meer zijn dan inspelen op een modetrend. Pas wanneer de efficiëntie verhoogt dank zij PGO, kan terecht geopteerd worden voor deze werkvorm.

Het studierendement dient ondergeschikt te blijven aan het bereiken van de basiscompetenties. Een te tolerante houding komt het imago van de opleiding in het werkveld niet ten goede.

Het studierendement van de opleidingsonderdelen 'eindwerk' en 'keuzevakken' wordt best door het opleidingsteam, versterkt door oud-studenten en vertegenwoordigers van het werkveld, kritisch beoordeeld

2.5.1.13 afgestudeerden

sterke punten

Zowel vanwege de afgestudeerden als vanwege het werkveld, kreeg de commissie positieve feedback over de kwaliteit van de opleiding.

De opleiding be vraagt de afgestudeerden met betrekking tot de kwaliteit van de genoten opleiding.

Via de vacaturelijn tracht de hogeschool een maximale arbeidsbemiddeling te realiseren.

aandachtspunten

Een 'alumnivereniging' kan een structurele dialoog op gang brengen tussen de opleiding en de afgestudeerden. Dit schept mogelijkheden tot:

- het opvolgen van de loopbaan van de afgestudeerden
- het nauwer betrekken van de oud-studenten in het vernieuwproces binnen de opleiding;
- het inschakelen van afgestudeerden als gastdocent, informant uit het werkveld ....

2.5.1.14 maatschappelijke dienstverlening en onderzoek

sterke punten

KATHO-IPSOC bouwt verder op de historisch verworven sterke verwevenheid van haar docenten met het praktijkveld.

De hogeschool wenst dienstverlening en onderzoek als entiteit zichtbaar te maken binnen de organisatie. Dit kan door een meer systematische informatie over de aanvragen, de actuele stand van zaken in bepaalde initiatieven en de bereikte resultaten.

De opleiding heeft een beleid opgesteld voor IPSOC-plus. De commissie feliciteert de school met de kwantiteit én de relevantie van het verworven projecten van toegepast wetenschappelijk onderzoek, wetende dat deze opdracht recent naar de hogescholen werd toegeschoven.

aandachtspunten

De commissie moedigt de school aan de nodige maatregelen te nemen om de maatschappelijke dienstverlening en onderzoek zelfbedruipend te maken. De nauwe samenhang tussen geïntegreerde werkprojecten van laatste jaarsstudenten en projecten van onderzoek en maatschappelijke dienstverlening zijn een belangrijk element en moet volgens de commissie aangemoedigd worden. De commissie adviseert de dienst maatschappelijke dienstverlening en onderzoek om méér dan in het verleden pro-actief te gaan werken en de in huis aanwezige expertise blijvend voor het werkveld ter beschikking te stellen.

verbeterpunten

Het lijkt de visitatiecommissie de moeite waard om studietrajecten met verkorte studieduur voor studenten die een basisdiploma hebben op te nemen in IPSOC-plus als onderdeel van levenslang leren.

De visitatiecommissie vraagt de hogeschool om in het alumni beleid informatie over nascholing, maatschappelijke dienstverlening en onderzoek op te nemen.

2.6 Plantijnhogeschool

woord vooraf

Allereerst wenst de visitatiecommissie de hogeschool, het departement en de opleiding te danken voor de randvoorwaarden waaronder de commissie heeft kunnen werken:

- de toegezonden informatie was uitstekend;
- de faciliteiten ter plekke waren uitstekend;
- de openheid tijdens de gesprekken was uitstekend.

Deze visitatie aan de Plantijnhogeschool was weliswaar aangenaam om uit te voeren, maar niet eenvoudig. De toegezonden informatie was uitgebreid, maar tijdens het bezoek is de visitatiecommissie geconfronteerd met belangrijke bijkomende documenten, die betrekking hebben op de vernieuwde visie van de gesprekspartners op de opleiding. De commissie heeft ook deze informatie verwerkt tijdens haar bezoek en dus ook in de verslaggeving. De commissie moest zich focussen op het verleden, het heden en de toekomst van deze opleiding. Men start namelijk met een fundamenteel gewijzigde opleiding vanaf september 2003. De commissie is dus geconfronteerd geweest met de verwachtingen voor de nabije toekomst en de actuele realisaties van de opleiding orthopedagogie aan de Plantijnhogeschool.

2.6.1 beschrijving van de thema's

2.6.1.1 beschrijving van beleid en kwaliteitszorg van de opleiding

sterke punten

De wijze waarop de visitatie via zelfevaluatie is voorbereid, de voorafgaande informatie ten behoeve van de commissie en de feitelijke organisatie van de visitatie, wijzen er op dat de Plantijnhogeschool kwaliteitszorg hoog in het vaandel draagt.

Ook gedurende de gesprekken komt een sterk beleidsvoerend vermogen, gecombineerd met een sterke professionele attitude, naar voren.

Doorheen de gesprekken getuigen de gesprekspartners van een gezamenlijke visie die de prioriteiten van de Plantijnhogeschool en (vooral) van de opleiding orthopedagogie in het bijzonder, bevestigen, met name:

- de wenselijkheid van de hervorming van de opleiding naar een modulaire, studentgecentreerde aanpak;
- het erkennen van het belang van basiscompetenties, geoperationaliseerd in termen van attitudes;
- het belang van internationalisering.

Het enthousiasme, de betrokkenheid en het engagement van de gesprekspartners is door de commissie als zeer positief ervaren.

verbeterpunten

In de vooraf bezorgde documentatie komen onvoldoende de geplande onderwijsvernieuwingen tot uiting. Tussen het bezorgen van het visitatierapport en het visitatiebezoek zijn nog concrete vernieuwingen uitgewerkt. Hierdoor kregen sommige gesprekken eerder een informatief dan een evaluerend cachet.

Het is niet steeds duidelijk in hoeverre het beleid 'Plantijn-breed' dan wel opleidingsspecifiek gestuurd wordt. Soms wordt de indruk gewekt dat zowel een top-down als een bottom-up strategie wordt gevolgd. Dat geldt bijvoorbeeld inzake de promotie van de hogeschool/opleiding, waarbij geen bewuste relatie tussen naambekendheid van de hogeschool versus gerichte werving voor de opleiding tot uiting komt. Voor een buitenstaander bestaat zo de mogelijkheid dat de promotie voor de opleiding niet noodzakelijk gelinkt wordt aan de naam van de Plantijnhogeschool.

De combinatie van orthopedagogiek en bedrijfskunde in één departement komt de commissie artificieel over en draagt niet bij tot een duidelijke profilering. De hogeschool ziet ook in dat dit een kunstmatige constructie is, maar deze aanpak heeft volgens de hogeschool de werking en rekrutering tijdens de afgelopen jaren niet beïnvloed. De studenteninstroom vertoont al jaren een stijgende trend. De communicatie omtrent de opleidingen gebeurt dan ook voornamelijk opleidingsgericht en legt geen nadruk op de departementale structuren.

De commissie suggereert om de wens tot meer gestructureerde communicatie te laten inspireren/begeleiden door de specialisten binnen de opleiding 'communicatiebeheer'.

Inzake de werving wordt het ontbreken van een gericht doelgroepenbeleid (bijvoorbeeld naar allochtonen) door de visitatiecommissie betreurd. Er is wel een beleid ontwikkeld met betrekking tot dyslexiestudenten.

Niettegenstaande geregeld wordt gewezen op de opportuniteiten van de 'Plantijn'-constructie (de voordelen van de fusiehogeschool sedert 1995) en van de associatie, worden weinig concrete meerwaarden aangetoond.

2.6.1.2 concretisering van de kwaliteitszorg in de opleiding

sterke punten

De kwaliteitszorg vertrekt, op niveau van het departement, met een duidelijk theoretisch referentie-kader, nl. het E.F.Q.M-model en het PROZ.A-instrumentarium.

De kwaliteitszorg wordt inhoudelijk ingevuld op 'opleidingsniveau' via I.K.Z.-dagen, lectorenbijeenkomsten, thematische werkgroepen ...

De commissie waardeert het enthousiasme, de professionele gedrevenheid en de open communicatie van alle betrokkenen.

verbeterpunten

Bij het invoeren van het nieuwe curriculum dient de betrokkenheid van de studenten, mee ingebouwd te worden in het evaluatie- en veranderingsproces,

Gezien de werkbelasting en het enthousiasme van het personeel, zal het voor de hogeschool een opdracht blijven, om een evenwicht te vinden tussen de prioriteiten van het departement (top) en deze van de rechtstreeks betrokkenen op opleidingsniveau.

Verder overleg en strategie is wenselijk wat betreft:

- instroom- en uitvalprobleem,
- evaluatie van de persoonsgebonden componenten, op het niveau van de individuele student, binnen de opleiding.

2.6.1.3 personeel

sterke punten

De opleiding wordt verzorgd door een relatief jong en enthousiast korps. Het feit dat de meeste praktijklectoren hun studies in de eigen school volgden, versterkt hun betrokkenheid.

De vacature-eisen worden per vacante functie uitgeschreven.

De opleiding opteert voor een korps waarvan een belangrijk deel intense banden heeft met het werkveld.

De vaststelling dat de lectoren algemene vakken en praktijkvakken elkaar waarderen wijst op een sterke collegialiteit en een evenwichtige verhouding theorie/praktijk.

aandachtspunten

De commissie kan op basis van de ingewonnen informatie niet zeggen in hoeverre een 'Plantijn-breed' personeelsbeleid met het personeelsbeleid op opleidingsniveau interfereert. De commissie kan eveneens geen uitspraak doen over de mate waarin het personeelsbeleid op opleidingsniveau ondersteund en gestimuleerd wordt vanuit het centrale personeelsbeleid.

Het relatief groot aantal deeltijdse medewerkers kan een hypotheek leggen op de implementatie van themagericht, interdisciplinair en modulair werken. De hogeschool is zich daarvan bewust maar kan dit nog niet aan de realiteit toetsen aangezien het eerste vernieuwde jaar pas start in september 2003. De opdrachtenverdeling laat zien dat er vijf collega's zijn met minder dan 50 %, één collega tussen de 50 en 70 % en 21 collega's die meer dan 70 % in dienst zijn. Het aandeel deeltijdse medewerkers is dus relatief klein.

Er werd gesignaleerd dat de werkbelasting van het personeel vrij hoog ligt. De commissie suggereert om de werkbelasting op te volgen en te zoeken naar een instrument voor een éénduidige en objectieve registratie van de werkbelasting.

De taakbelasting van de lectoren zou kunnen gemodereerd worden door het organiseren van colleges voor grotere groepen (c.q. werkcolleges in kleinere groepen) mits de infrastructuur wordt aangepast. De commissie heeft vastgesteld dat het concept hoorcolleges in grote groepen en leer- en oefengroepen in kleine groepen, in uitvoering. Het lokalenprobleem is door de ingebruikname van de nieuwe campus opgelost.

2.6.1.4 materiële en financiële randvoorwaarden

sterke punten

De opleiding orthopedagogie beschikt over een uitstekende huisvesting. Het gebouw is ruim opgezet en beschikt over uitstekende kwaliteiten. Ook lokalen voor de lectoren en de studieondersteunende ruimten voor de studenten zijn van uitstekende kwaliteit.

Het gebouw wordt uitstekend onderhouden. Ondanks het grote aantal personen dat dagelijks het gebouw betreedt, ziet het gebouw er voortreffelijk uit.

verbeterpunten

Het gebouw, dat in 2001 in gebruik werd genomen, is nu al te klein is voor het totale aantal studenten. De noodzaak van de in voorbereiding zijnde uitbreiding van de ruimtelijke faciliteiten wordt door de visitatiecommissie dan ook van harte ondersteund.

De commissie betreurt dat bij de opzet van het relatief jonge gebouw nog geen rekening kon worden gehouden met de nieuwe onderwijskundige opzet waarvoor de opleiding orthopedagogie heeft gekozen. De flexibiliteit van het beschikbare gebouw lijkt echter groot genoeg om ook aan de eisen van het nieuwe onderwijskundige concept tegemoet te kunnen komen.

De tijdelijke bevrozing van de financiële middelen door de Vlaamse Overheid hypothekeren de efficiënte ontwikkeling van een nieuw onderwijsconcept. De visitatiecommissie bepleit bij de Vlaamse Onderwijsoverheid dat er gezocht wordt naar noodzakelijke financiële middelen wanneer de ontwikkeling van het onderwijsconcept in gevaar dreigt te komen. De aard en de kwaliteit van het nieuwe onderwijsconcept rechtvaardigt een dergelijke inspanning alleszins. Intussen worden uit de financiële reserves van de hogeschool extra financiële middelen ten belope van ongeveer € 350.000 voorzien en dit waarschijnlijk tot 2006. Deze middelen worden aangewend voor uitbreiding van het personeelskader van alle opleidingen van de hogeschool.

2.6.1.5 onderwijsdoelstellingen

sterke punten

De Plantijnhogeschool vertrekt van het beroepsprofiel, opgesteld door het overlegplatform van de Vlaamse opleidingen Orthopedagogie. De opleiding heeft duidelijk omliggende kern- en deelcompetenties vastgelegd en operationele doelstellingen geformuleerd.

De commissie mocht kennismaken met een opleiding die haar studenten leert om zichzelf als instrument te hanteren binnen een veelheid aan problematische opvoedingssituaties (P.O.S.).

Studenten worden opgeleid vanuit de gedachte dat een gespecialiseerd opvoeder-begeleider een 'reflective practioner' is, die zeer breed inzetbaar moet zijn in een dynamisch welzijnswerkveld, om er een professionele meerwaarde aan toe te voegen.

In dit verband valt het werken met een attitudesteekkaart op als een sterk punt van de opleiding. Dit werkinstrument, dat zowel in methodische vakken als in stage en oefeningen wordt gehanteerd, laat lectoren en studenten toe om een permanente dialoog aan te gaan over het groeiproces van studenten. De attitudesteekkaart is gebaseerd op de te verwerven beroepshoudingen, zoals beschreven in de erkende beroepsprofielen. De steekkaart is niet alleen nuttig om het groeiproces te visualiseren, het werkt ook sturend en objectiverend voor het proces van persoonlijkheidsvorming.

Het is voor de visitatiecommissie duidelijk dat de enthousiaste lectorengroep model wil staan voor de studenten. Men slaagt er in om het persoonlijk engagement, dat verwacht wordt in de relatie opvoeder-cliënt, ook te realiseren in de relatie tussen lectoren en studenten.

In de uitbouw van de opleiding wil de Plantijnhogeschool aandacht besteden aan een goed en noodzakelijk evenwicht tussen kennis enerzijds en vaardigheden en persoongerichte kwaliteiten anderzijds. Dit wordt in het huidige programma gerealiseerd door een gestage groei van een stevige theoretische basis naar meer toepassing in de praktijk.

verbeterpunten

De opleiding moet zich bewust zijn van de soms smalle grens tussen het bieden van groeikansen voor studenten enerzijds en het omgaan met eventuele persoonlijke problemen anderzijds.

De uitdaging is om deze zeer studentgerichte onderwijsaanpak te blijven realiseren, ook voor grotere groepen studenten en lectoren

De opleiding moet blijvend aandacht hebben voor het evenwicht tussen theorie en praktijk. De theoretische basis moet zodanig georganiseerd worden dat praktijkrelevantie ook voor eerstejaarsstudenten duidelijk wordt. Hierbij dient de opleiding rekening te houden met de verschillende instroom.

2.6.1.6 opbouw en inhoud van het opleidingsprogramma

sterke punten

De Plantijnhogeschool wil haar opleiding omvormen tot een vooral competentiegerichte opleiding. Men baseert zich daarbij op het noodzakelijke verband tussen de opleiding en het latere beroepsveld.

Het opleidingsprogramma beoogt om de actuele tendensen meer dan vroeger in de opleiding aan bod te laten komen. Op deze manier hoopt men studenten beter voor te bereiden op een zeer breed en sterk veranderend werkveld.

Gezien de geplande veranderingen die voor de deur staan, wil de hogeschool gebruik maken van een grote variatie aan werkvormen, die aansluiten bij het probleemgestuurd onderwijs.

verbeterpunten

Het wordt een opdracht voor de hogeschool om de komende twee jaren de nieuwe en oude opleiding kwaliteitsvol naast elkaar te laten functioneren.

De commissie vraagt zich af of de opleiding voldoende gespecialiseerde lectoren in zijn team heeft om de breedte van een opleiding te combineren met de nodige diepgang. Een eventueel overleg met collega-instellingen zou hierbij tot eventuele specialisaties kunnen leiden.

De commissie vraagt de nodige aandacht te besteden aan de bijscholing en ondersteuning van het lectorenkorps bij het realiseren van de nieuwe werkvormen.

Het zal ook nodig zijn om studenten die niet over de ICT-infrastructuur of zelfstudievaardigheden beschikken, te ondersteunen (zie instroomniveau van studenten).

De opleiding dient te waken over de noodzakelijke theoretische basis binnen het nieuwe curriculum.

De visitatiecommissie meent dat het nieuwe élan, dat de opleiding wil nemen, de student de mogelijkheid geeft om in een vroeg stadium in contact te komen met de praktijk. Dit contact blijkt nodig te zijn om studenten én te laten groeien én kansen te geven om vlug genoeg vast te stellen of ze de juiste opleidingskeuze hebben gemaakt.

2.6.1.7 afstudeerwerk en werkveldervaring

STAGE

In het nieuwe curriculum is de praktijkweek uit het eerste jaar vervangen door een inleefweek, met een nauwer contact met het werkveld tot gevolg.

In het tweede jaar zijn de 8 stageweken behouden.

In het nieuwe curriculum is de week, voorzien voor het eindwerk geïntegreerd met de overige stageweken tot 16 stageweken.

sterke punten

De studenten hebben een ruime keuze qua stageaanbod en kunnen, indien organisatorisch haalbaar, vrij hun stageplaats kiezen.

Lectoren zijn goed bereikbaar en zorgen voor een intense begeleiding tijdens de stage, zowel door gesprekken op de werkvloer, als door intervisie - een wederzijdse onderlinge coaching voor en door studenten - en individuele begeleiding binnen de hogeschool.

verbeterpunten

De commissie adviseert om de stagemogelijkheden op internationaal niveau aan te bieden en deze mogelijkheden te promoten bij de studenten.

De student moet tijdens zijn stage de mogelijkheid hebben om tenminste het praktisch gedeelte van zijn eindwerk af te werken.

EINDWERK

Op dit ogenblik vormt het eindwerk nog een individuele opdracht. Bij invoering van het nieuwe curriculum wordt voorzien in een 'groeps- projectwerk'. Dit betekent dat enkele derdejaarsstudenten samen en onder interne en externe begeleiding een reëel probleem uit het werkveld samen bestuderen en aanpakken.

sterk punt

Door het opzet van het eindwerk en de formulering van de doelstellingen wordt de student constant gedwongen te reflecteren op zijn concreet pedagogisch handelen. Al de lectoren stellen zich maximaal ter beschikking ter ondersteuning van het eindwerk. De student zelf dient hiertoe wel de nodige stappen te verrichten.

In het nieuwe curriculum krijgt het 'teamwork' terecht een groter belang. Het samen naar een einddoel werken sluit ook beter aan bij de realiteit van het opvoederswerk.

verbeterpunt

De opleiding moet blijven zorg dragen voor een gezond evenwicht tussen het theoretische en het praktische gedeelte van het eindwerk.

In de begeleiding van het eindwerk dient de promotor ook aandacht te besteden aan de vorm, de lay out en de systematische opbouw van het eindwerk. De commissie adviseert om een training in het presenteren van het eindwerk voor een jury te overwegen.

2.6.1.8 internationale dimensie

sterke punten

Internationalisering wordt breed gedragen als prioriteit van de hogeschool.

De opleiding is zich bewust van de multi-culturaliteit in de sector (/doelgroepen). De opleiding beseft de wenselijkheid van een specifiek doelgroepenbeleid (evt. in overleg met associatie-partners).

verbeterpunt

Internationalisering blijkt de facto meer gedragen (en uitgevoerd) te worden door de lectoren dan de studenten.

Sommige gesprekspartners, verantwoordelijk voor internationalisering getuigen van beperkte communicatieve vaardigheden bij de studenten. Dit element speelt des te sterker in termen van internationale dus anderstalige contacten.

2.6.1.9 leersituatie – onderwijsvormen – leermiddelen

sterke punten

De opleiding orthopedagogie is zeer bewust en actief bezig met de vormgeving van het onderwijs. Dat gebeurt met behulp van een stimulerend en enthousiast team van lectoren. Er lijkt binnen het onderwijs voortdurend sprake van vernieuwing, experimenteren en zoeken naar eigen mogelijkheden. Feitelijk had de visitatiecommissie te maken met twee verschillende onderwijsprogramma's: een programma dat in september 2003 zal worden ingevoerd en gekenmerkt wordt door een modulaire opbouw en het lopende programma waarin al veel variatie aan onderwijsvormen te vinden is, maar als zodanig zal worden afgebouwd. De visitatiecommissie is bijzonder positief over het nieuwe programma en hoopt dat het enthousiasme van het team toereikend is om de vereiste inspanningen te kunnen realiseren.

verbeterpunten

Het zou goed zijn om van meet af aan na te gaan welke organisatorische afspraken het tot stand komen van het nieuwe onderwijsprogramma zouden kunnen bevorderen. Niettegenstaande aandacht gegeven is aan de vraag op welke manier eenzelfde team twee verschillende programma's tegelijkertijd op een optimale wijze kan uitvoeren, blijft het natuurlijk een grote handicap om met een (te) beperkt personeelskader te moeten werken (gezien de enveloppe).

Over het samengaan van theorie en praktijk zijn studenten nog niet in alle opzichten tevreden. Ook hieraan zou in het nieuwe programma extra aandacht besteed mogen worden. Dit is trouwens één van de klemtonen bij het nieuwe programma, zoals ook aangegeven werd in het zelfevaluatie-rapport.

2.6.1.10 toetsing en evaluatie

sterke punten

Hoewel de visitatiecommissie nog geen duidelijk zicht heeft kunnen krijgen op de toetsing in de nieuwe onderwijssituatie, vindt zij het positief dat nu al aandacht wordt besteed aan het bestuderen van de nieuwe mogelijkheden. Veel vernieuwingen zijn mislukt omdat vernieuwde onderwijsprogramma's werden afgesloten met traditionele, vakgebonden toetsen. Het is van groot belang dat deze valkuil van meet af aan vermeden wordt. De commissie is van mening dat het team bij de vormgeving van het toetsprogramma een gezamenlijke verantwoordelijkheid neemt en niet opnieuw de verantwoordelijkheden verdeelt naar de individuele lectoren. Die gezamenlijke verantwoordelijkheid zal voor het nieuwe onderwijsconcept een grote steun zijn.

verbeterpunten

De visitatiecommissie heeft niet kunnen vaststellen dat er belangrijke tekorten zijn in de bestaande situatie op het punt van toetsing en evaluatie. Er zijn echter door de studenten en andere externe gesprekspartners wel opmerkingen gemaakt over relatief strenge beoordelingen, over onterechte compensatiemogelijkheden en

over een dalend niveau van studieprestaties. Harde cijfers dienaangaande waren niet beschikbaar. Naar de mening van de visitatiecommissie zou het een goede zaak zijn wanneer toetsing en evaluatie in de nieuwe onderwijssituatie nauwkeurig zouden gemeten en geanalyseerd worden.

2.6.1.11 studie- en studentenbegeleiding

sterke punten

De opleiding beschikt over een degelijke hulpverleningsstructuur voor zowel studie- als studentenbegeleiding. De hogeschool beschikt over een studentendecaan en de opleiding beschikt deeltijds over drie lectoren, die naast hun lesopdracht ook als studie- en/of studentenbegeleider fungeren.

De opleiding kan voor gespecialiseerde studentenbegeleiding ook een beroep doen op externe specialisten. De lectoren spelen een actieve rol in de verwijzing naar de studie- en studentenbegeleiding.

aandachtspunten

Gezien de hoge uitval in het eerste jaar en gezien het feit dat men toch een vijftigtal potentiële studenten weigert, lijkt een gerichte instroombegeleiding te overwegen. De Onderwijsverheid dient dit proces te faciliteren, omwille van de rentabiliteit van de opleiding en om persoonlijke negatieve ervaringen bij falende studenten te vermijden.

Bij de start van de opleiding wordt niet systematisch gewerkt met beroepsspecifieke studie-ervaringen of elders bereikte leercapaciteiten van studenten(groepen). Als voorbeelden stelt de commissie het gebruik van studie-ervaringen uit het sociaal technische secundair onderwijs of van de leercapaciteiten uit het ASO.

Men zou afgestudeerden of derdejaarsstudenten actief kunnen inschakelen tijdens het moment van de inschrijving om de kandidaat-studenten zo goed mogelijk te informeren.

De hoge uitval in het tweede en derde jaar (telkens 15 %) dient geanalyseerd te worden om een passende remediëring te voorzien.

2.6.1.12 studeerbaarheid en studierendement

sterke punten

De opleiding voorziet in modules, leer- en oefengroepen,... om de studeerbaarheid te verhogen. De leergroepen zijn kleine groepen studenten die samen reflecteren op het leerproces en mekaar intensief coachen om tot fijnere inzichten en complexere vaardigheden en houdingen te komen.

Er is een lage drempel tussen de lectoren en de studenten de studeerbaarheid te verhogen.

De opleiding gebruikt een waardevol instrument (attitudesteekkaart) om gericht te werken aan de persoonlijkheidsontwikkeling.

aandachts- en verbeterpunten

De grote uitval (niet alleen in het eerste, maar ook in het tweede en derde studiejaar) is een probleem. In het kader van de leergroepen in het nieuwe curriculum zullen onderwerpen als leren-leren, leerplanning, leren reflecteren en dergelijke uitgebreid aan bod komen. De hogeschool hoopt hiermee betere studeercompetenties te realiseren.

Belangrijk is ook om een beeld te krijgen op de oorzaken van de uitval en van de gekozen vervolgttrajecten van de uitvallers.

Men dient erover te waken dat de persoonsgerichte benadering beperkt blijft tot de studiedimensie en niet escaleert naar een semi-therapeutische relatie.

Het is belangrijk om een meer volledig overzicht te krijgen van de professionele loopbaan van de meerderheid van de afgestudeerden.

2.6.1.13 afgestudeerden

sterke punten

Op dit ogenblik worden oud-studenten betrokken bij de opdracht van de hogeschool als gastspreker, stagementor, jurylid ...

verbeterpunten

De commissie suggereert om de oud-studenten op een intensere en continue wijze te betrekken bij de opdracht van de hogeschool, onder meer door ze in te schakelen bij de georganiseerde info- en inschrijvingsdagen of door het aanbieden van post-hogeschoolvorming, waardoor ze betrokken of geïnformeerd worden over actuele maatschappelijke wijzigingen en evoluties binnen de zorg aan gehandicapten en andere doelgroepen.

2.6.1.14 maatschappelijke dienstverlening en onderzoek

sterke punten

De Plantijnhogeschool probeert de maatschappelijk dienstverlening vorm te geven via post-hogeschoolonderwijs. Momenteel biedt de opleiding één posthogeschoolvorming aan, namelijk een opleiding met betrekking tot autismespectrum stoornissen.

In overleg met de sector wil de opleiding zoeken naar de meerwaarde die vanuit de opleiding kan geboden worden.

Gezien de beperkte personeelsomkadering probeert men om samen te werken met collegae-instituten (bijvoorbeeld traject opleiding busbegeleiders waarbij al de busbegeleiders van het leerlingenvervoer uit het buitengewoon Onderwijs in Vlaanderen een systematische en uitgebreide in-service-vorming kregen.).

aandachtspunten

Gezien de beperking van de beschikbare tijd en budget binnen het opleidingsteam, dient de opleiding zorgvuldig de maatschappelijke relevantie van dienstverleningsprojecten af te wegen.

Voor wat betreft het wetenschappelijk onderzoek geeft de opleiding aan dat er tot nu toe nog niets gerealiseerd is. De eerste stappen zijn ondernomen om een plaats te verwerven binnen de onderzoeksraad van de Antwerpse associatie.

bijlage 1

---

curriculum vitae van de visitatieleden

Walter Hellincx (1945) doctoreerde in de pedagogische wetenschappen aan de Katholieke Universiteit Leuven. Na zijn studies startte hij als orthopedagoog in een instelling van de Broeders van Liefde. In 1971 begon hij zijn carrière bij de K.U. Leuven. Momenteel is hij hoogleraar orthopedagogiek. In zijn lesopdracht en onderzoek focust hij op de orthopedagogiek van kinderen en jongeren met gedragsproblemen. Hij is lid van verschillende nationale en Europese wetenschappelijke verenigingen.

Romain Hulpia (1946) heeft pedagogische en psychologische wetenschappen gestudeerd aan de Universiteit Gent. Hij heeft gedurende lange tijd gewerkt als wetenschappelijk medewerker aan de U. Gent en verwierf een gelijkwaardigheidattest aan een doctoraat. Sinds 1991 was hij adviseur voor het hoger onderwijs binnen de inspectiedienst. Hij werkte mee aan de opstart van de opleidingsdoorlichtingen van het één-cyclus-onderwijs en was voorzitter van een honderdtal doorlichtingcommissies. Momenteel is hij op TBS.

Paul Mahieu (1952) is hoofddocent aan de faculteit Onderwijs- en Informatiewetenschappen van de Universiteit Antwerpen. Hij is gespecialiseerd inzake onderwijsmanagement. Binnen de academisch initiële lerarenopleiding verzorgt hij ook het onderwijsonderdeel 'onderwijs aan achtergestelden' waarin een aantal orthopedagogische aspecten aan bod komt.

Dirk Meulyzer (1952) is psycholoog van opleiding. Hij heeft 16 jaar ervaring in de gehandicaptenzorg en werkt momenteel reeds 10 jaar in de bijzondere jeugdzorg. Hij is vertrouwd met de opleiding via de stagiaires die in zijn voorziening begeleid worden. Hij is vertrouwd met kwaliteitszorg. Momenteel is hij directeur van een ambulante voorziening Bijzondere Jeugdbijstand.

Hugo Pelemans (1944) is orthopedagoog van opleiding. Hij heeft een lange carrière achter de rug in de gezondheidssector, waar hij tot 2003 directeur was van een instelling voor mentaal gehandicapten in de provincie Antwerpen. Hij is momenteel met brugpensioen.

Geert Van Hove (1957) is hoofddocent orthopedagogiek aan de universiteit Gent. Hij neemt deel aan de visitatie enerzijds vanuit de bekommernis om de opleiding van de hogescholen zo goed mogelijk te laten aansluiten bij het werkveld, anderzijds vanuit zijn interesse voor de nieuwe BA/MA-structuur en hoe dit in Vlaanderen zal ingevuld worden.

Wynand Wijnen (1934) was tot 1999 hoogleraar onderwijsontwikkeling en onderzoek aan de Universiteit van Maastricht. Momenteel is hij op emeritaat. Hij heeft een ruime ervaring met visitaties, zowel in Nederland, Vlaanderen en Duitsland.

0 beschrijving van beleid en kwaliteitszorg van de opleiding

- voorstelling van de opleiding;
- beschrijving van het beleid, algemene strategie en/of doelstellingen inzake onderwijs, internationalisering, maatschappelijke dienstverlening, onderzoek, ...
- beschrijving van het kwaliteitsbeleid en van het systeem van interne kwaliteitszorg.

1 thema concretisering kwaliteitszorg in de opleiding

- concrete uitwerking kwaliteitszorg in de opleiding (enquêtes, consensusvergaderingen, evaluatie, relaties met werkveld, ...);
- meetresultaten van de opleiding vanuit het interne kwaliteitsinstrument;
- verbeterdoelen en acties vanuit de kwaliteitszorg in de opleiding;
- opvolging van de verbeterdoelen en acties vanuit de kwaliteitszorg in de opleiding;
- kwaliteitscoördinator in de opleiding (verantwoordelijkheid, draagvlak, functioneren); thema kwaliteitszorg in het opleidingsteam.

bijlage: overzicht scores, formulieren, (opvolgings)verslagen vanuit de kwaliteitszorg in de opleiding

2 thema personeel

- human Resources Management (onder andere aanstelling en/of aanwerving, allocatie, bevordering, functionering en evaluatie);
- betrokkenheid van personeel (commitment en empowerment);
- werking van het opleidingsteam (coördinatie, teamverantwoordelijkheid, draagkracht, ...);
- professionalisering van het personeel buiten de technische deskundigheid (ook onder andere navorming);
- technische deskundigheid van het onderwijzend personeel (vakinhoudelijk, onderwijskundig en didactisch) (ook hoe gaan wij daarmee om?, navorming, ...);
- onderzoekskundigheid en/of deskundigheid in de beoefening en de ontwikkeling van de kunsten (indien van toepassing);
- technische, administratieve en organisatorische deskundigheid (ATP, ondersteunende diensten) (ook onder andere navorming).

bijlage: omvang, cijfermateriaal, samenstelling personeel (diploma, categorie, functieomschrijvingen, opdrachten), overzicht navorming personeel

3 thema materiële en financiële randvoorwaarden

- onderwijsruimten (incl. laboratoria, practica- en werkgroep ruimten, ateliers, ...);
- mediatheek;
- computerfaciliteiten;
- beschikbare werkmiddelen;
- studenten- en docentenfaciliteiten.

bijlage: cijfermateriaal

4 thema onderwijsdoelstellingen

- onderwijsvisie van de opleiding;
- afstemming van de onderwijsdoelstellingen van de opleiding op het hoger onderwijs;
- afstemming van de onderwijsdoelstellingen van de opleiding op het werkveld.

bijlage: beroeps- en/of opleidingsprofiel, onderwijsvisie en/of onderwijsdoelstellingen

5 thema opleidingsprogramma: opbouw en inhoud

- concretisering van de onderwijsdoelstellingen in het opleidingsprogramma;
- de aandacht in het opleidingsprogramma voor de vaardigheden die het maatschappelijk en beroepsmatig functioneren ondersteunen;
- actualiteitsgehalte van het opleidingsprogramma;
- sequentiële opbouw en coherentie van het opleidingsprogramma;
- aandacht voor de karakteristieken van de studenteninstroom;
- aanbod en structuur van flexibele leerwegen in het opleidingsprogramma;
- het niveau en de inhoud van de opleidingsonderdelen.

bijlage: opleidingsprogramma en studiegids van de opleiding

6 thema afstudeerwerk en/of werkveldervaring

- opvatting(concept), inhoud en niveau;
- begeleiding (onder andere duidelijkheid regelingen en voorzieningen);
- beoordeling (gehanteerde criteria en wijze van beoordeling);
- relatief gewicht in de opleiding.

bijlage: stagecontract, stagebeoordelingfiche, lijst van stageplaatsen, gebruikte handleiding en/of afspraken bij begeleiding en beoordeling van afstudeerwerken

7 thema internationale dimensie

- integratie van de doelstellingen van het internationaliseringbeleid in de opleiding;
- de internationale dimensie in de opleiding;
- participatiegraad van de studenten aan internationale programma's;
- internationale contacten van het personeel met terugkoppeling naar het onderwijs;
- samenwerking met buitenlandse instellingen.

bijlage: cijfergegevens internationalisering (studenten, personeel, take-up rate, begroting, uitgaven, ...)
internationalisering

8 thema leersituatie

8.1 onderwijsvormen

- de verschillende onderwijsvormen (hoorcollege, werkgroepen, projectwerk, practica, zelfstudie, ...)
(concept, geschiktheid in relatie tot doelstellingen, didactisch niveau);
- innovatieve onderwijsvormen;
- proportie contacturen-zelfstudie-andere onderwijsactiviteiten.

8.2 leermiddelen

- de verschillende onderwijsmiddelen (syllabi, handleidingen, cursussen, didactische hulpmiddelen, ...)
(in relatie tot doelstellingen en kwaliteit);
- inschakeling van innovatieve leermiddelen in de opleiding (onder andere ICT).

bijlage: proportie contacturen-zelfstudie-andere onderwijsactiviteiten, onderwijsreglement en/of -regeling en/of -procedure wijziging onderwijsvormen en leermiddelen

9 thema toetsing en evaluatie

- de verschillende evaluatievormen (concept, in relatie tot de doelstellingen van de opleidingsonderdelen en de opleiding als geheel, gerichtheid van de evaluatie op het toetsen van kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes, moeilijkheidsgraad);
- criteria en wijze van beoordeling door de evaluatoren;
- criteria en wijze van beoordeling van de examencommissie;
- organisatie van toetsen en examens;
- transparantie van de evaluatie.

bijlage: examenreglement en/of regeling

10 thema studie- en studentenbegeleiding

10.1 studenteninstroom

- instroomprofiel (ook zijdelings);
- instroombegeleiding;
- voorlichting aan abiturienten/aspirant-studenten;
- activiteiten ten aanzien van de aansluiting secundair - hoger onderwijs.

10.2 studiebegeleiding en studentenbegeleiding

- studiebegeleiding tijdens het eerste jaar;
- studiebegeleiding/advies tijdens het vervolg van de opleiding;
- communicatie van de onderwijsdoelstellingen, onderwijs- en examenreglement/ regeling;
- psychosociale begeleiding;
- studentenparticipatie;
- ombudsfunctie.

bijlage: cijfergegevens instroomprofiel en instroombegeleiding, folders en cijfergegevens studie- en studentenbegeleiding, decretaal rapport studiebegeleiding eerstejaars

11 thema studeerbaarheid en studierendement

- studierendement en studiebelemmerende of studiebevorderende factoren en maatregelen (per studiejaar/startmodules en voor de hele opleiding);
- studietijd (verdeling over en binnen de opleiding, wijze en opvolging studietijdmeting, overeenstemming begrote en reële studietijd).

bijlage: slaagcijfers alle studiejaar/modules en gemiddelde studieduur, cijfergegevens begrote en reële studietijd

12 thema afgestudeerden

- voorbereiding van de afgestudeerde op de instap in het werkveld (uitstroombegeleiding inbegrepen);
- contacten tussen de opleiding en de afgestudeerden (onder andere alumniwerking);
- waardering voor de afgestudeerden door het werkveld;
- tevredenheid van de afgestudeerden over de opleiding.

bijlage: materiaal uitstroombegeleiding en alumniwerking, rapport tevredenheidmeting bij afgestudeerden

13 thema maatschappelijke dienstverlening

- maatschappelijke dienstverlening verweven met de opleiding (concept, beleidsdoelstellingen, bijdrage tot beleidsdoelstellingen, verwevenheid met onderwijs, kwaliteitszorg maatschappelijke dienstverlening);
- organisatie, middelen en ondersteuning van de opleidingsgebonden maatschappelijke dienstverlening.

bijlage: visie en/of beleidsdoelstellingen maatschappelijke dienstverlening, overzicht maatschappelijke dienstverlening, begroting projecten maatschappelijke dienstverlening, resultaten uit kwaliteitszorg

14 thema onderzoek

- onderzoek verweven met de opleiding (concept, beleidsdoelstellingen, bijdrage tot beleidsdoelstellingen, verwevenheid met onderwijs onder andere via actieve deelname studenten, kwaliteitszorg onderzoeksprojecten);
- organisatie, middelen en ondersteuning opleidingsgebonden onderzoek.

bijlage: overzicht onderzoeksprojecten, begroting onderzoek (personeel/taakbelasting, uitrusting, werking), tussentijdse en/of eindverslagen, gebruikerscommissies, resultaten uit kwaliteitszorg)

15 thema beoefening en ontwikkeling van de kunsten (indien van toepassing)

- de beoefening en ontwikkeling van de kunsten in de opleiding (beleidsdoelstellingen, bijdrage tot de realisatie van de doelstellingen, verwevenheid met onderwijs, kwaliteitszorg beoefening en ontwikkeling kunsten);
- organisatie, middelen en ondersteuning van de beoefening en ontwikkeling van de kunsten.

bijlage: overzicht beoefening en ontwikkeling kunsten in de opleiding, resultaten uit kwaliteitszorg

dag 1

09.00 – 09.45 uur	algemeen directeur en departementshoofd en algemene kz coördinator, verantwoordelijke werving personeel
10.00 – 10.45 uur	opleidingshoofd en kz coördinator van de opleiding
11.00 – 11.45 uur	studenten eerste en tweede jaar (min. 5 max. 10 heterogeen samengesteld, inclusief studentenparticipatie)
11.45 – 12.30 uur	studenten derde jaar (min. 5 max. 10 heterogeen samengesteld, inclusief studentenparticipatie)
12.30 – 14.00 uur	werklunch (en intern overleg)
14.00 – 14.45 uur	docenten algemene vakken (min. 5 max. 10, representatief voor de opleiding)
15.00 – 15.45 uur	docenten specialisatievakken (min. 5 max. 10, representatief voor de opleiding)
16.00 – 17.30 uur	intern werkoverleg, inzage documenten
17.30 – 18.15 uur	vertegenwoordigers uit het beroepsveld, inclusief stagementoren (max. 5, verschillende beroepenvelden)
18.15 – 19.00 uur	afgestudeerden (max 5, uit de 3 laatste afstudeerjaren met verschillende werkveld-ervaringen, verschillende functies)
19.00 uur	hapje en drankje voor de aanwezigen (gasten en personeel dat wenst aanwezig te zijn)

dag 2

09.00 – 10.30uur	rondleiding
10.30 – 11.15 uur	verantwoordelijken stagebegeleiding, internationalisering, onderzoek *
11.15 – 12.00 uur	verantwoordelijken studiebegeleiding, ombudsdienst, werving van studenten voor de opleiding *
12.00 – 12.30 uur	departementshoofd en opleidingscoördinator
12.30 – 14.00 uur	werklunch
14.00 – 15.00 uur	vrij spreekuur (voor het personeel/studenten van de hogeschool of op uitnodiging van de commissie)
15.00 – 16.30 uur	intern overleg
16.30 – 17.00 uur	mondelijke rapportering

* de commissie splitst zich op en vraagt enkele lokalen extra om de gesprekken te voeren.

bezoekdagen

Ehsal Europese Hogeschool Brussel	28 en 29 april 2003
Hogeschool Gent	1 en 2 april 2003
Karel de Grote-Hogeschool	22 en 25 april 2003
Katholieke Hogeschool Limburg	5 en 6 mei 2003
Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen	26 en 27 mei 2003
Plantijnhogeschool	24 en 25 maart 2003